

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Den Classenske Legatskole

1ste del

1792 - 1842

Johan Frederik Classen
i sine velmagtsdage og
med hue under armen.

I 1774 skænkede han
gitteret omkring
Frederik 5's statue på
Amalienborg Slotsplads.

Skrift: Olivetti Praxis 35,
Skrivehjul Elletto pitch 15.

Tryk: Canon PC-20.

Papir: Plus Xerografi A4, 80 gr. nr. 316-61, de forenede Papirfabrikker.

Trykt i 50 ekspl.

Vejledende udsalgspris: kr. 125,00.

Indholdsfortegnelse

<u>Indledning</u>	1 - 3
<u>Kapitel 1</u>	
Skolen for artilleristernes børn forberedes 1792-1793	4 - 10
<u>Kapitel 2</u>	
Det kgl. Artillerikorps og kasernen i Strandgade på Christianshavn	11 - 13
<u>Kapitel 3</u>	
Skolens ledelse fra 1/1 1794 til 1/7 1842: Skolekommissionerne, formænd for disse, lærerne, hjælpelærerne og håndarbejds lærerinderne	14 - 15
<u>Kapitel 4</u>	
Den classenske Legatskoles første 25 år d.v.s. fra første skoledag den 6/1 1794 til oberst Saint-Aubains død den 21/10 1819	16 - 29
<u>Kapitel 5</u>	
De classenske legatskolepenge	30
<u>Kapitel 6</u>	
Den classenske Legatskole med major V. Bille som skoleforstander fra den 22/10 1819 til den 31/3 1826	31 - 46
<u>Kapitel 7</u>	
Den classenske Legatskole fra den 1/4 1826 til den ny hærplan, der trådte i kraft den 1/7 1842	47 - 61
<u>Noter</u>	63 - 69
<u>Kort over Christianshavns kvarter 1841 (i udsnit)</u>	70
<u>Personregister</u>	71 - 77
<u>Kildemateriale</u>	79 - 80

DEN CLASSENSKE LEGATSKOLE 1ste del 1792 - 1842
af
Pierre Wernerwald

Indledning

Det forekommer mig ejendommeligt, at der aldrig er fremkommet en selvstændig beskrivelse af "Den Classenske Legatskole", i hvilken jeg var elev i årene 1921 - 1931. Når man, som jeg gjorde det, så op på reliefet af Johan Frederik Classen, der, med årstallet 1793, prydede muren over porten inde i skolegården i nr. 5 i Wildersgade på Christianshavn, stillede man sig selv spørgsmålet, hvor gammel skolen egentlig kunne være? Bygningerne, der husede skolen, kunne næppe alle have en så høj alder. Som elever vidste vi, at den var en københavnsk kommuneskole uden distrikt, og vi hørte - børnene imellem - at den havde været skole for underofficerers børn, og at bygningerne havde rummet Vester Borgerdydskole, men ingen af vore lærere eller lærerinder, selv om flere af dem havde været ansat ved skolen i 35 år, fortalte os noget om den.

Først da mit hold var gået ud af skolen, udkom i 1933 en lille pjece "Smaa Træk af Den Classenske Legatskoles Historie" skrevet af forlagsboghandler Poul Carit Andersen (1910-1982), tidligere elev af skolen, der udgav den på vegne "Den Classenske Legatskoleforening", hvori der dog kun er 200 linier om selve skolen. Forfatteren udtrykte dog håbet om, at nogen ville tage sagen op for mere udførligt at skrive skolens historie.

Det Classenske Fideikommiss markerede i 1943 sit 150 års jubilæum ved at udgive en mindebog skrevet af landsarkivar Harald Jørgensen og dr.phil. Fridlev Skrubbeltrang, hvori skolen og dens drift er omtalt ud fra de pengemidler, der blev stillet til rådighed af Kronprinsen og Generalitets-Commissariats Collegiet, der overfor Legatskolen behandlede J.F.Classens testamentariske gave noget specielt, så den i særdeles mange år havde for lidt penge at arbejde med. Legatskolen var en garnisonsskole for artilleristernes børn underlagt artilleriets bestyrelse, hvor der også skulle være penge til børn i detachementerne samt til sko, tøj, understøttelser og 'arbejds løn' til pigerne for det, de fremstillede i håndarbejdstimerne. Drengene og pigerne gik sammen til 1861, da de hver for sig kom i særskilte klasser, indtil de efter 1900 igen blev forenede.

Da skolen i 1794 i Helstatens tid begyndte sin virksomhed, var Det Kongelige Artillerikorps opdelt i 3 artilleribrigader, den danske på Christianshavn, under hvis administration Legatskolen blev lagt, den norske i Kristiania (Oslo) og den holstenske i Rendsborg. Desuden var der børn ved forlægninger rundt omkring i Norge, og i Danmark gjaldt det bastionerne i Københavns Fæstning, Kastellet, Kronborg, Nyborg, Fredericia og Randers.

Afdøde oberstløjtnant Laurits Sabroe skrev i 1961 i Dansk Artilleri Tidsskrift en historisk oversigt under titlen: Strandgadens kaserne eller Artillerikasernen på Christianshavn 1791-1923, hvor den classenske Legatskole får sin placering i relation til Artillerikorpsset, men skolens historie når her kun til 1895, da skolen blev flyttet til Wildersgade 5, den gamle Vester Borgerdydskole. Disse bygninger blev i 1929 solgt til Burmeister & Wain, og i 1938 blev skolen igen flyttet til Vester Voldgade 98 i den nedlagte Vester Voldgades Skole, hvor den stadig fungerer.

Et ikke uvæsentligt bidrag til en beskrivelse af et kortere tidsafsnit af skolens historie er ydet i den over 100 sider yderst bekostelige tryksag "Skrivelse til Krigsministeriet af 22. Juni 1912 fra Ditlev Rønne, magister artium, forhen Inspektør ved den Classenske Legatskole", et forsvarsskrift for sig selv på grund af hans afsked i 1899 som skoleinspektør efter 7 års virke.

På årstallet 1793 fejrede skolen i Vester Voldgade såvel 150 som 175 års jubilæum pr. 15/11, henholdsvis i 1943 og i 1968, som er datoen på den kgl. resolution, der i 1793 befalede, at skolen som følge af bestemmelser i generalmajor Classens testamente 1789/1792 skulle oprettes. Det, som skoleinspektør Jørgen Trolldahl fortalte ved jubilæet i 1943, kom i aviserne, og ved jubilæet i 1968 havde 'en gammel elev' en artikel på bagsiden i Berlingske Tidende, som dog har den fejl, at 'eleven' lader de gamle bygninger i Wildersgade ødelægge ved R.A.F. luftangrebet den 27/1 1943, og ikke, som det rigtige, ved en sabotageaktion i 1944 mod

B&W. Iøvrigt blev 100 årsdagen af den da siddende skolekommission markeret d. 6. januar 1894 på kasernen i Strandgade, eftersom den første praktiske skoledag anno 1794 var mandag den 6/1. Kongen havde befalet, at skolen skulle begynde 1/1 1794, fra hvilken dato legatpengene fra det classenske Fideikommission ville blive udbetalt. Modsat blev 125 årsdagen markeret den 24/3 1917 i Wildersgade 5 på generalmajor Classens dødsdag, og da var skolen endnu en privat skole.

Da jeg så sent som i 1981 gik i gang med arbejdet, spurgte jeg mig frem og fik derved stor støtte fra fhv. museumsdirektør dr. phil. Arne Hoff, godsforvalter Jørgen Rolsted, det classenske Fideikommission, Corselitze og ingeniør Hans Friis Petersen ved B&Ws Museum, der ville rekonstruere skolebygningerne i Wildersgade, hvor intet mere er tilbage, hvorfor jeg hermed overbringer d'herrens min tak. En sådan skal også lyde til Hærens arkiv (Rigsarkivets 3. afdeling) og Garnisonsbiblioteket i Kastellet.

Af utrykte kilder fandt jeg temmelig meget i Hærens arkiv, på Rigsarkivet og i Landsarkivet for Sjælland m.v. Endvidere har jeg benyttet folketællingslister, kirkebøgerne for Garnisons sogn m.fl. og de københavnske vejvisere. Det var glædeligt at finde regnskaber for årene 1819, 1821-25, 1832-33 og 1836-1901, da skolen overgik fra Krigsministeriet til Kultusministeriet og senere til Undervisningsministeriet. I det classenske Fideikommission's arkiv på Landsarkivet findes en del regnskaber fra 1902-1918, da skolen overgik til Københavns kommune. Det kniber lidt med oplysninger fra skolens første tid, men målet var at finde frem til skolekommissionerne, skolens ledere, lærere, herunder førstelærerne, og lærerinder, ikke mindst håndarbejds lærerinderne. Skolen var indtil 1818 meget lille. Det viste sig, at en bestemt kreds af underofficerer, konstabler og håndværkere ved 20. kompagni (Tøjhusetaten) samt enker efter samme, men langt fra alle, lod deres børn gå i skolen, hvor pigerne var de mest standhaftige og forblev til deres konfirmation. Nogle af disse kærnefamilier fra den første tid vil derfor blive nævnt.

Navnet "Den Classenske Legatskole" manifesterede sig hurtigt, men kaldes i 1807 mere besværligt "Det Classenske Legats Skole for

Artillerie-Børnene udi Artillerie-Casernen". Norge havde indtil 1814 sit eget Generalitets Commissariats Collegium med bopæl i Kristiania. Artilleriet havde dengang 20 kompagnier. 1. - 9. kompagni, 19. kompagni (fyrværkerne) og 20. kompagni (håndværkerne) lå i Københavns Fæstning, 10. - 15. kompagni lå fortrinsvis i Kristiania og 16. - 18. kompagni i Rendsborg. 1., 10. og 16. kompagni var feltbatterier med hestetrukne kanoner. Fra det classenske Fideikommission kom indtil 1814 300 rd. sølv til artilleribørnene i Norge samt 50 rd. til det nordenfjeldske og 50 rd. til det søndenfjeldske Infanteriregiment.

Artilleribørnene i Rendsborg blev indtil 1864 sat i Garnisonsskolen s. st., hvis der var plads, ellers kom de i andre, ofte mindre skoler. Også dertil kom 300 rd. fra det classenske Fideikommission, som fra 1821 blev forhøjet med 125 rd., som Legatskolen i København måtte betale.

Artilleribørnene fra Kastellet (Citadellet Frederikshavn) skulle gå i skole i Legatskolen på Christianshavn, ligeså børnene fra bastionerne og Laboratoriet for enden af Wildersgade, nu B&W. Det samme var gældende for børn af håndværkere og enker, der boede indenfor voldene på Christianshavn og i København på private adresser. Der var ikke altid børn at finde på Kronborg. Til den holstenske brigade henhørte detachementerne i Randers, Fredericia og Nyborg, men var ofte bemanded med mandskab fra København. I Randers var ingen skole, børn i Nyborg blev sat i den daværende Borgerskole, og til børnene i Fredericia var der under alle omstændigheder en skolelærer, der fik dusør fra København.

Når det overhovedet blev en skole for Artillerikorpsets underofficerers børn skyldtes, at det var denne kategori d.v.s. fyrværkere, sergenter, fourerer og bombarderer, der var gifte og derfor havde de artilleribørn, som fabrikant Classen i sit testamente havde givet præference. Det samme gjaldt for håndværkerne ved 20. kompagni, der allerede fra første færd fik samme ret som underofficererne til at lade deres børn komme i Legatskolen, og de var glade for den. Børn af gifte overkonstabler, konstabler og underkonstabler havde den samme ret. De mest børnerige familier var at finde hos fyrvær-

kerne og de civile håndværkere, men også mere modne, gifte konstabler havde ofte mange børn. Konen og børnene var naturligvis der, hvor faderen havde tjenestested, og derfor fik nogle børn ofte ret lang vej til skole, da ikke alle kunne bo på kasernen i Strandgade; de, der boede på f.eks. bastionerne, havde det frit og rart.

Andre tjenestesteder udover de foran nævnte var "Kasernen ved det afbrændte Slot", Sygestuen ved Rysenstens Bastion og Amager (Faste) Batteri ved Artillerivej, der dengang var en strandvej. På den måde opstod den distriktsløse skole, en tradition via artilleribørnene, der holdt i 170 år, i 1868 forstærket ved, da Garnisonsskolen i Stokhusgade ved Østervold blev nedlagt og infanteristernes børn overført til den classenske Legatskole på Christianshavn, en ordning, som i 1901 også kom til at gælde for Marinens underofficerers børn.

Når en underofficer blev udnævnt, måtte den ofte skifte tjenestested ved detachementerne, og så måtte børnene ud af skolen, ligesom det modsatte var tilfældet, hvorfor det blev en skole med gennemtræk også af de grunde, at forældrene lod børnene gå ind og ud af skolen, som det passede dem. Da man indtil 1819 kun havde een klasse, hvor børn på 5 år gik sammen med 13-årige knægte og store piger, var sagen temmelig håbløs for læreren. Bedre gik det i håndarbejdstimerne, som de flittige piger havde en forfærdelig masse af; her kunne de store og dygtige piger hjælpe lærerinden med at sætte de små piger i gang.

I 1820 traf Legatskolen ved major W. Bille en overenskomst med Direktionen for Garnisonsskolevæsenet i København, der tillod, at børn af underofficerer ved 2. Jydske Infanteriregiment på den nærliggende kaserne i St. Kongensgade (=Wildersgade) fik ret til at følge undervisningen hos artilleristerne i Strandgade, dog med visse modifikationer. Drengene kunne optages i 1. klasse, idet Legatskolen samtidig oprettede en 2den klasse også af hensyn til, at den indbyrdes undervisning blev indført i 1819. Når infanteridrengene skulle i 2. klasse, blev de overført til den på Sølvgades kaserne værende skole, der senere flyttede til Stokhusgade. Infanteripigerne skulle navnlig deltage i Legatskolens håndarbejdsundervisning

og forblive, indtil de skulle konfirmeres, men deres konfirmation vedkomme ikke Artilleriet. Denne ordning vedvarede til 1851, da regimentet (fra 1842 9. Bataillon) blev flyttet tilbage til Ålborg. Også her var det pigerne, der var de mest trofaste.

Den første "almindelig forberedelseseksamen" blev afholdt 1897 i Wildersgade 5 i inspektør Rønnes tid, hvor 6 drenge bestod. Alle drengene var 15-16 år, hvoraf 3 kom i skole i 1888, 1 i 1890 og 2 i 1894, altså kom udefra. De var sønner af enten stabssergenter, oversergenter eller 1 guide.

I Københavns Historie bind 5 står på s. 127, at undervisningen i den classenske Legatskole var gratis, hvilket ikke er helt rigtig. Fra finansåret 1897/98 begyndte man at opkræve skolepenge til dækning af lys- og brændsel, som vedvarede, indtil skolen i 1918 blev kommuneskole; men indtil 31/3 1897 var undervisningen gratis, ligeså efter 1. aug. 1918.

Den classenske Legatskole har bestået under alle landets ulykker, lige fra Christiansborg Slots brand i 1794 til krigen i 1864. Skolens første ledere, oberst Mechlenburg + major Wecker, var med i slaget på Rheden i 1801, vildfarende bomber ramte kasernen i Strandgade i 1807 og 2det Artilleriregiment i Rendsborg var på oprørssiden i 1848-1850.

Jeg har valgt at opdele skolens historie i tre afsnit:

1. del:

Fra Johan Frederik Classens død d.24/3 1792 til Christian 8's hærplan af 1/7 1842.

2. del:

Fra hærplanen af 1/7 1842 til 31/7 1899, da skoleinspektør D.T.Rønne fratrådte.

3. del:

Fra 1/8 1899, da skoleinspektør Th.N. Skibsted tiltrådte, og til nutiden.

Dertil kommer noter, personregistre og kilde materiale, såvel trykte som utrykte.

PIERRE WENNERWALD

KGS. LYNGBY 1986

KAPITEL 1

Skolen for artilleristernes børn forberedes
1792 - 1793

Johan Frederik Classen

Om Johan Frederik Classen (1725 - 1792) bør det nævnes, at han var fabrikejer, godsejer, legatstifter og 'grundlægger' af Frederiksværk som by, der senere blev købstad (1907). For den, der vil læse om personen, er der megen biografisk litteratur, hvorfor der ingen grund er til her at gentage alt tidligere skrevet. Sin formue tjente han på at levere betydelige mængder kanoner, mørsere, haubitzer, krudt, bomber og granater til den danske Stat, dog således, at krudt- og kanonværket i Frederiksværk skulle gå tilbage til staten ved hans død, hvilket skete.

Vel vidende om sin situation som enkemand uden livsarvinger oprettede han testamente, dateret 28. januar 1789. Dette hans klenodie lå i en lille, sort læderpose i sengen på Arresødal, hvor han døde lørdag aften d. 24. marts 1792; han havde dog dagen forinden nået at gøre nogle tilføjelser til testamentet angående artilleribørnene.

"Efterat min Gield er betalt og hvad der overskyde af Fidei-Commissets årlige Indtægter skal de anvendes:

Folio G

Til Arbeids- og Underviisnings- Anstalterne for fattige Soldater Børn in specie de af det Kongelige Artillerie-Corps

og en sidste af 1792 lydende saaledes:

3tio. De under Litr. G benævnte Legata bestemmes No. 4. Til Arbeids- og Underviisnings-Anstalter for fattige Soldater-Børn, 2000 Rdlr. årlig, og desforuden til Arbeidsanstalten ved Garnisons Menigheden i Kiøbenhavn 500 Rdlr. årlig.

Endelig tænker jeg med disse Ord

8de§ i judstbemeldte af 1792:

Skulde Fidei-Commissets Directeurer finde, at denne Tilvekt af dets Revenuer til noget andet offentlig og almennyttigt Brug bedre kunde anvendes, maae det være dem tilladt saadant at bestemme, dog at mine Legata til Friderichs Hospital, Hospitaler for ulykkelige Børn og min Stiftelse for fattige Soldater-Børn forholdsmæssig forøges

Og til sidst i

11§ Skulde imod Formodning enten Tvivl opkomme om den rette Forstaaelse af nogen Del af mit Testamente eller Fordringer af hvad Navn eller Slags, det maatte være, giøres til mit Boe, vil jeg, at de af mig indsadte Executores samme skal paakiende".

Det, der i denne forbindelse har interesse, er de 2000 rd. til de fattige soldaterbørn og de 500 rd. til Garnisons sogns menighed. Frederiks Hospital, som lå i Bredgade, nu Kunstindustrimuseet, er Rigshospitalet opført på Blegdamsvej, senere Tagensvej med 15 etager. Hospitalet for ulykkelige børn er 'Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse', som lå i Analiegade, men i 1910 blev overført til det nybyggede Rigshospital. Disse etablissementer fik 3000 rd. Får man sin gang på hospitalet på Tagensvej, så læg mærke til, at der i foyéen til opgang 4 er anbragt to gamle kobbermindeplader med bronce tekst, overført fra de gamle hospitaler, som flankerer en buste af Classen af samme type som den, der er anbragt ovenpå kanonen 'Prøven', som står i en niche i gavlen til museet i Frederiksværk.

Classens valgsprog, der indgår i hans våbenskjold på Frederiksborg Slot, var "Qui fata trahunt" d.v.s. 'Den som har skæbnen i sin hånd'. Hans våbenskjold med de 2x9 kugler og 2x2 svaner indgår i det classenske Fideikommiss's bomærke og kom i 1982 på frimærke i anledning af Universitetsbibliotekets 500 års jubilæum, fordi dele af Classens store bogsamling havnede dér. Han ligger begravet i Vinderød kirke, eftersom krudt- og kanonværket dengang hørte under Vinderød sogn. Kirkens nuværende bygning, kapelbygningen undtaget, er opført i 1884 af Fideikommisset i stedet for den gamle faldefærdige. Ved ombygningen blev dog det gamle kapel bevaret, som Classens broder, Peder Hersleb Classen (1738-1825) lod bygge i 1795, og hvor J.F.Classens gravmonument, udført af billedhuggeren Johannes Wiedewelt (1731 - 1802), står. Broderen var blandt eksekutorerne og en af de første direktører i Fideikommisset.

Det classenske Fideikommiss turde ikke tage ansvaret for fordelingen af de testamenterede 2000 rd. til de fattige soldaterbørns skoleindretninger og rettede derfor i janu-

ar 1793 henvendelse til Generalitets Commissariats Collegiet og bad om assistance i spørgsmålet. Den store sag vandrede videre til kommandøren over Artilleriet i Helstaten, oberst Ezechias Gustav Mechlenburg (1742-1804), der nedsatte en kommission på to artilleriofficerer, oberstløjtnant Salomon Gedde (1748-1809) og stabskaptajn Frederik Christian Clausen (1761-1831), hvorefter de gik i gang med arbejdet. Et vigtigt spørgsmål var at få talt børnene op i alderne 7-14 år, hvilket også skete. Nogle steder tog man børn med over 14 år, hvilket var en misforståelse. Når børn over 14 år fradrages, blev resultatet:

	<u>drenge</u>	<u>piger</u>	<u>ialt</u>
København	<u>18</u>	<u>15</u>	<u>33</u>
Norge:			
Akershus Fæstning	10	18	28
Frederiksstad	3	3	6
Fredrikshald	1	-	1
Kongsvinger	2	2	4
Bergen	3	9	12
Trondheim	8	10	18
Kristiansand	<u>1</u>	-	<u>1</u>
	<u>28</u>	<u>42</u>	<u>70</u>
Rendsborg	<u>48</u>	<u>52</u>	<u>100</u>
Ialt i de tre brigader .	<u>94</u>	<u>109</u>	<u>203</u>
Børn fra 15-18 år	<u>14</u>	<u>15</u>	<u>29</u>
Artilleriets liste	<u>108</u>	<u>124</u>	<u>232</u>

På tidspunktet sad der allerede en Direktion for Infanterigarnisonsskolevæsenet i København, oprettet ved kgl. befaling af 18. december 1789, hvoraf en skole befandt sig i to værelser på Sølvgades kaserne. Denne skole kom til at danne norm for, hvordan Artilleriet kunne indrette en skole på kaserne i Strandgade. I løbet af 4 måneder havde man et forslag parat omfattende:

Skr. til Generalitets Commissariats Collegiet af 25/5 1793 fra Mechlenburg	4 s.
Bilag:	
Overslag (budget) a - i	2 "
Liste over artilleristernes børn	3 "
Forslag til en skole og arbejdsanstalts indretning	1 "
Oplysning den ovenstående plan angående	2 "

Alt det skrevne gik i det væsentligste igen i instruksens af 23/11 1793.

"Forslaget til en Skole- og Arbejdsanstalts Indretning for Artilleriecorpsets Børn her i Kiöbenhavn" er så velformuleret, at det bør publiceres:

- 1) I Artilleriets kaserne på Christianshavn kan indrømmes tvende værelser, det ene til skole, det andet til arbejdsanstalten.
- 2) Der antages en lærer, helst en seminarist at undervise børnene i kristendom, læsning, skrivning, regning o.s.v.
- 3) der antages en lærerinde som underviser i alle slags håndarbejde.
- 4) Ved løn og arbejdstimernes inddeling, undervisningsmåden, instruktion for læreren og lærerinden o.s.v. lægges Garnisonsskolernes reglement til grund.
- 5) Så snart et barn har fyldt det syvende år, tilfalder det forældre at lade det frekventere såvel skole som arbejdsanstalten.
- 6) De arbejdspenge, som børnene fortjener, udbetales hver måned til deres forældre, eller, i fald disse ikke skulle anvende dem til børnenes tarv, til den af hvert kompagni i kaserne liggende officer, som overlades at sørge for hensigtsmæssig anvendelse.
- 7) De børn, som frekventerer skolen, og hvis forældre ikke har evne til at klæde dem ordentlig, forsynes årligt på skolekassens bekostning, drengene med 1 skjorte, en trøje, et par bukser, 1 par strømper, et par sko og en hat eller hue; pigerne med en særk, en natkappe, en trøje, en klokke, et par sko og et par strømper. Strømperne og hvad andet til denne opklædning henhørende, som de kan gøre, forfærdiges i arbejdsanstalten af børnenes iver.
- 8) Det er alle afskedigede artillerister, der ikke efter deres afgang har taget borgerskab i staden, tilladt, når de derom melder sig til korpset, at lade deres børn bivåne undervisningen. Dog gives til sådanne børn ikke den årlige opklædning, eller det i følgende no. omtalte tillæg.
- 9) Overskuddet af den til anstalten bestående fond anvendes som et tillæg for fattige forældres børn, for derved at sætte forældrene i stand til at give

dem en bedre pleje. Et sådant tillæg kunne være for et barn fra to til syv år 2 skilling dansk og fra syv til fjorten år 4 sk. daglig.

- 10) Til to af de flittigste og sædeligste børn af hvert køn uddeles ved den 2 gang om året afholdende eksamen, en præmie enten i bøger eller klæder.

Til det til G.C.C. indsendte forslag kryttede oberst Mechlenburg nogle bemærkninger, idet nedenstående numre refererer til en nummerrække i skrivelsen af 25/5 1793:

ad 1: Om bolig til lærerpersonalet på kassernen i Strandgade på Christianshavn.

Man ville gerne give læreren og lærerinden en tjenestebolig, som man gjorde det på kassernen i Sølvgade, også, fordi lønnen var så ringe ansat. Mandskabet måtte rykke mere sammen, men det skulle nok gå alligevel.

ad 6: Om pigernes arbejds løn for udført håndarbejde.

Man ville ikke fratage pigebørnene deres fortjeneste ved udført håndarbejde. Det var en opmuntring, som kun kunne anspore flid og lyst til arbejdet. Besparelsen lå i, at de små piger i begyndelsen ikke kunne udføre ret meget.

ad 7: Om tøjet til drengene contra pigerne.

Man så helst, at børnene af begge køn fik lige meget tøj.

ad 8: Om pengehjælp og om drenges tjenestepligt i korpset.

Man mente, at 1 skilling om dagen var for lidt til at afhjælpe fattige forældres trang. Med henvisning til ad 7 mente man også, at pigebørnene skulle have lige adgang til understøttelse som drengene.

Om det svarede til Testators hensigt, at drengébørnene ved det af legatet nydte tillæg skulle gøres tjenesteplichtige, ville man ikke bedømme og slet ikke tale derom.

ad 9: Om eventuel adgangs begrænsning for børn i forhold til likviditeten.

Man ville ikke foretage nogen adgangs begrænsning af de demitterede artilleristers børn, dels var antallet ikke stort og dels

måtte skolens udgifter rette sig derefter.

ad e: Om arten af brændsel i budgettet.

Man frabad sig brug af stenkul. Det brugte man ikke i Garnisonsskolerne. Det gav støv, som satte sig i værktøjet og i ulden, ligesom børnene ville blive snavsede, når de skulle fyre op i kakkellovnen. Desuden havde man ikke plads på et bekvemt sted. At opbevare det på et højt loft, kunne der ikke være tale om.

G.C.C. havde stillet i udsigt, at der af legatsummen på de 2000 rd. formentlig kunne blive tale om 1000 rd. til Artilleriets tre brigader, idet infanteriet skulle have den anden halvdel, men Artillerikorpsset opstillede et budget på 1200 rd., idet man sneidigt havde regnet ud, at det ville koste 152 rd. 8 sk. om året at holde 10 tolvårs drenge á 4 sk. om dagen indtil de var 16 år, og havde lyst til artilleritjeneste.

Efter forløbet af et halvt år blev resultatet den kgl. resolution af 15/11 1793 med efterfølgende instruks af den 23. næsteften fra Generalitets Commissariats Collegiet til det kgl. Artillerikorps. Ordlydene er vist nedenfor i moderne sprog. Classens testamentariske gave på 2000 rd. til de fattige soldaterbørn, fortrinsvis til artilleriet, blev af Kronprinsen og G.C.C. således fordelt:

<u>Artilleriet</u>	
danske brigade og Legatskolen ...	600 rd.
norske "	300 "
holstenske "	300 "
Det kgl. Artillerikorps ialt	1200 rd.
<u>Infanteriet:</u>	
16 regimenter á 50 rd.	800 " */
De fattige soldaterbørn, ialt ...	2000 rd.
*/	
<u>København:</u>	
Danske Livregiment til fods (1. bat.)	
Kongens (Norske) Livregiment .. (2. ")	
Kongens Regiment	(4. ")
Kronprinsens Regiment	(5. ")
Prins Frederiks Regiment	(6. ")
Sjællandske Jægerskorps	(18. ")
<u>Provinsen:</u>	
1. Jydske Regiment	(7. ")
2. " "	(9. ")
3. " "	(11. ")
Fynske Regiment	(12. ")
(fortsættes)	

Slesvigske Regiment (13. Bat.)
Dronningens Livregiment (17. ")

Holsten:

Holstenske Regiment (15. ")
Oldenburgske Regiment (16. ")

Norge:

Det nordenfjeldske Regiment ...
Det søndenfjeldske Regiment ...

For at holde styr på regimenterne, der gennem tiderne skiftede navne, er bataillonsnumrene, som regimenterne fik efter hærplanken af 1/7 1842, vedføjet.

Kongelig resolution af 15/11 1793

Efter forarbejde i navnlig det kgl. Artillerikorps, men indsendt via Generalitets Commissariats Collegiet, udstedte Kongen (Kronprinsen) en kgl. resolution af 15/11 1793, hvori det blev befalede:

at den af generalmajor Classen til arbejds- og undervisningsanstalter for fattige soldaterbørn skænkede sum af 2000 rd. årlig, fortrinsvis for dem af Artillerikorpsset, skulle således fordeles, at Artillerikorpsset efter de opstillede planer skulle tilkomme 1200 rd. deraf, medens de øvrige 800 rd. skulle fordeles lige på de 16 infanteriregimenter i Danmark, Norge og Holsten,

at Artillerikorpssets skole i København skulle være og forblive under dette korps egen bestyrelse uden på nogen måde at være underkastet den til enhver tid siddende Direktion for Garnisonsskolerne,

at disse indretninger og pengenes udbetalinger til de i København garnisonerede 6 infanteriregimenter kunne begynde 24. marts 1792, medens det for Artillerikorpsset samt de øvrige 10 infanteriregimenter (6 i provinsen, 2 i Norge og 2 i Holsten) først kunne ske fra den 1ste januar 1794, og

at der ved hvert års udgang skulle indsendes beretning og regnskab til det classenske Fideikommis, eftersom dette skulle offentliggøre sine aktiviteter.

* * *

Den kgl. resolution blev fulgt op af en femsidedet skrivelse i folioformat fra Generali-

tets Commissariats Collegiet til det kgl; Artillerikorps benævnt 'Generalitets Ordre til Artilleriecorpset den 23. November 1793', som befalede, at det årlige beløb på 1200 rd. skulle anvendes til oprettelse af en skole i København og til understøttelser og hjælp til undervisning for artilleristernes børn i Norge og Holsten, hvor man dog ikke regnede med, at der de sidstnævnte steder var muligt at oprette specielle skoler. Efter disse omstændigheder skulle de søges optaget i de på disse steder værende garnisons- eller andre offentlige skoler. Da Kongen havde godkendt de af korpsset opstillede forslag og planer, så skulle følgende tages til efterretning og videre foranstaltning:

1) Da den største del af artilleriet har garnison her i staden, så må en ordentlig skole og arbejdsanstalt oprettes for artilleristernes børn af begge køn, og derved tages 2de værelser i korpssets kaserne på Christianshavn, hvorved korpsset beholder nok så god opsigt med indretningen og anstalten.

2) Til at bestyre denne skole udnævner korpsset en kommission, medens kompagnicheferne med kompagniofficererne må have det specielle opsyn med børnenes opdragelse og forældrenes omgang med dem udenfor skolen og på vegne kommandøren foretage det fornødne, hvad angår børnenes tarv.

3) Forlanger skolekommissionen det, kan der afgives en underofficer til opsynet i læretimerne og til at afgive rapport om udeblevne børn m.v.

Om selve skolens indretning blev opstillet følgende instrukser:

a) Det ene af de to værelser skulle være skoleklasse for såvel drenge som piger, det andet håndarbejdsklasse for pigerne.

b) En lærer, helst en seminarist, skulle antages, som kunne undervise både drenge og piger i Læsning, kristendom, skrivning og regning og med en gage på 120 rd. om året.

c) En lærerinde skulle ligeledes antages, som skulle undervise pigerne i alle slags håndarbejde og med en gage på 50 rd. om året.

d) Efter omstændighederne skulle garnisons-

skolernes reglement lægges til grund for ti-meplan, undervisningsmåde og arbejdsinstruks for læreren og lærerinden.

e) Forældrene havde pligt til at anmelde deres børn, så snart de var fyldt 7 år, så de kunne komme i skolen.

f) De penge, pigerne fik udbetalt for udført håndarbejde, kunne udbetales til forældrene, men kompagniofficererne havde ansvar for, at pengene blev rigtig anvendt til børnenes tarv, idet skolekommissionen havde overopsynet.

g) De børn, som frekventere skolen, og hvis forældre ikke har evne til at klæde dem ordentlig, forsynes årlig for regning skolekassen:

Drengene

med 1 skjorte, 1 trøje, 1 par bukser, 1 par strømper, 1 par sko og 1 hat og

Pigerne

med 1 særk, 1 natkappe, 1 trøje, 1 klokke, 1 par sko og 1 par strømper.

Det af ovennævnte, der kunne fremstilles i håndarbejdstimerne, skulle så vidt muligt finde sted dér.

h) Der skulle holdes eksamen to gange om året, hvor der til de to flittigste børn kunne uddeles præmier bestående i bøger, klæder og nette redskaber til et eller andet arbejde.

i) Afskedigede artillerister, der ikke havde løst borgerskab i København, havde ret til efter ansøgning til korpset, at lade deres børn deltage i undervisningen, dog uden at kunne deltage i fordelingen af tøj m.v. og den nedenfor omtalte understøttelse.

4) Af de 1200 rd., korpset af det classenske legat fik stillet til rådighed om året, kunne 600 rd. anvendes på skolen på Christianshavn, medens resten blev fordelt lige- lig til undervisningen m.v. i Norge og Holsten. Budgettet for artilleribørneskolen på Artillerikasernen blev således opstillet:

a) Lærerens løn	120 rd.
b) Lærerindens løn	50 "
c) Til skolebøgers, regne-tavlers og skolerekvisitters anskaffelse	8 "
d) Til rokke, hasper, karder samt andre arbejds-redskaber	10 "
e) 8 favne brænde á 7 rd.	56 "
f) 8 lispund lys	21 "
g) Tilfældige udgifter	20 "
h) Klæder til omtrent 20 børn af begge køn, hver klædning beregnet til 5 rd.	100 "
i) Præmier til børnene	10 "
Tilsammen	395 rd.

I 1794 (det første år) kunne der ved 1ste anskaffelser forbruges:

Til skolerekvisitter (c) ..	17 rd.
" arbejdsredskaber (d) ..	20 "
Ialt i 1794	37 "
	<u>432 rd.</u>

Fra 1795 var der 205 rd. i overskud, som skulle gives som tillæg til de fattige forældres børn efter følgende regler:

1) De forældre, der har mange børn, eller er kommet i fattige omstændigheder, så de ikke kan give deres børn fornøden underhold og pleje, kan, såvidt fonden tillader det, gives nogen understøttelse som:

2 sk. daglig pr. barn mellem 2- 7 år og
4 " " " " " 7-14 " .

I sygdomstilfælde kunne satsen 2 sk. forhøjes til 4 sk., navnlig for de mindste.

2) Korpsets kommandør skulle have den øverste myndighed i disse sager, hvad indebar, at sådanne sager gik kommandovejen, da ingen kunne nyde tillæg, før kompagnichefen udførlig havde gjort sig bekendt med de årsager, der gjorde dem nødvendig.

3) Ingen kunne nyde understøttelser vedvarende, men måtte ophøre, når forældres kår forbedredes eller pengene var brugt, ligesom det kunne være nødvendigt at give understøttelserne på skift.

4) Hvert nytår og til Skt. Hansdag skulle indsendes lister til korpsets kommandør over de børn, der havde fået understøttelser, med nødvendige anmærkninger, så kommandøren kunne tage stilling til, om tillæg fortsat kunne ydes.

Der blev givet tilladelse til hen ad vejen

pr. konduite at rette et og andet i det små, men skulle det ud fra de opnåede erfaringer vise sig, at det kunne være formålstjenlig at ændre noget væsentlig i den nu godkendte plan, var det korpset tilladt at indgive forslag til 'Collegium', dog måtte intet rettes uden nærmere ordre.

Skulle det vise sig, når skolen var oprettet og driftsomkostninger afholdt, at der af de 600 rd. pr. år fremkom et overskud, så havde Kongen tilladt, at korpset, efter egne forslag, måtte anvende det til at forskaffe sig duelige konstabler og underofficerer, ligesom man gerne så, at der med tiden blev ansat regnskabsførere.

Og var der stadig penge tilovers, blev det tilladt - med 4 sk. daglig - at lønne de 12 års gamle, sunde og muntre artilleristers drengbørn, der havde lyst til artilleritjeneste, indtil de kunne indføres i nummer.

Specielt for Norge og Holsten opstillede resolutionen seks punkter, hvorom af det første skal nævnes, at såfremt artilleribørnene ikke kunne få deres egen skole, skulle de sættes i de sædvanlige garnisonsskoler, og var der ikke plads, da, mod betaling, at sætte dem i offentlige skoler. Der skulle endvidere gives tilskud til klæder og underhold til de børns forældre, hvor det var nødvendigt.

Det andet punkt nævner, at uanset hvilken skole, børnene blev sat i, skulle der oprettes en kommission, der havde opsyn med børnene og forældrene, ligesom i København.

Punkterne 3-5 var også som for København: Om en underofficer, der havde opsyn, om udlevering af tøj til alle børn og om opmuntning for flid.

Punkt 6 indeholdt mere vidtløftige tanker omkring problemet, hvorledes man skulle honorere de forskellige lærere. Helt gratis kunne det ikke være, og skulle man give dusører, måtte der være bevis for, at der var fremgang at spore hos børnene; derfor blev det pålagt officererne at overvåge dem ved at udstede attester for deres duelighed. I budgettet udtrykkes det ordret således:

"Til Gratial for Skolelærere ved de forskellige Detachementer i Norge

og Holsteen, samt til Skolepenge i Holsteen, naar det derværende store Antal Børn, efter den derover indkomne Liste, ikke alle skulde kunde faae Plads i Garnisons-Skolerne"	150 rd.
Til klæder for omtrent 50 børn af begge køn i Norge/Holsten á 4 rd.	200 "
Præmier til børnene Norge/Holsten	20 "
Til skolebøger, regnetavler og andre sagers anskaffelse og vedligeholdelse i Norge og Holsten	20 "
Tillæg for de trængende børn af begge køn i Norge og Holsten	210 "
Tilsammen	<u>600 rd.</u>

De 600 rd. blev delt lige over i 2 portioner á 300 rd. for henholdsvis Norge og Holsten.

Eftersom Artillerikorpsets skoleindretninger for 1200 rd. årlig blev sat under korpsets egen bestyrelse med domicil i København, fik det af Collegiet følgende slutbemærkning med i ordren:

"At man sætter den Tillid til Corpset, at det lader samme være en saa meget vigtigere Gjenstand for dets Opmærksomhed og Omhu paa det, at Testators sande Hensigt paa den tilforladeligste Maade kan opnaaes, og Børnene vide, hvem de for disse velgjørende Indretninger i Særdeleshed skylde taknemmelige Erindring"

med følgende datering og underskrifter
"Kjøbenhavn udi det Kongelige Generalitets og Commissariats Collegie den 23. November 1793

Carl Pz: Hessen

Schultz Pentz Adeler Outzen Hess

/Reimer"

På det tidspunkt var Kronprinsens svigerfar, Prins Carl af Hessen (1744-1836) 'Præs' i Collegiet.

Sammen med resolutionen indgik ordren, der stadig er bevaret i håndskrevet form i Rigsarkivet, i trykt form i "Reskripter, Resolutioner og Collegiebreve den danske Krigsmagt til Lands angaaende, Fjerde Deels andet Bind, 1792-1800", udgivet i 1805. Det tog således 12 år, før det fremkom i trykt form.

En stor del af året 1793 gik med at forberede den classenske Legatskole, og det var oberst Gustav Mechlenburg (1742-1804), der var primus motor. Han var i 1792 blevet kommandør for hele Artillerikorpsset d.v.s. den danske, den norske og den holstenske brigade eller detachementer. Hans nærmeste foresatte var dog general Wilhelm Huth, der var øverste chef for såvel Artillerikorpsset som Ingeniørkorpsset, men han blandede sig ikke i det, eftersom han var født i 1717 og var en ældre mand på 75 år. Oberst Mechlenburg afsendte den 6/8 1793 en skrivelse til Generalitets Commissariats Collegiet bilagt betænkningen af 29/7 fra hans to substitutter, oberstløjtnant Gedde og stabskaptajn Clausen.

Allerede i januar 1793 forelå et svar på tysk fra J.Friboe i Rendsborg. Den 5/2 s.å. forelå en skrivelse fra garnisons-skoleholder Jon Wold, der boede og havde skole på Akershus øvre Fæstning. Skrivelsen var stilet til kaptajnerne Peter Frederik Brock (†1805) og Ryhning, der begge boede i Kristiania. Skoleholder Wold havde udtalt, at han meget gerne ville tage sig af artilleristernes børn, så drengene kunne blive duelige underofficerer, fyrværkere, regnskabsførere og tøjhusløjtnanter og pigerne oplyste hustruer. For dette skolearbejde ønskede han 2 rd. årlig pr. barn. Brock og Ryhning, med Wold's skrivelse som bilag, sendte det videre til kommandøren for den norske brigade, major Carl Frederik Bielefeldt (1752-1825), der også boede i Kristiania og var Mechlenburgs svoger. Med budget havde de det naturligvis hos Mechlenburg.

Akershus Detachementet	180 rd.	
Trondhjem	17 "	32 sk.
Fredriksstad og Fredrikshald,			
som kommer til at udgøre det			
13. kompagni	77 "	32 "
Bergen	13 rd.	55 sk.
Kristianssand		20 "	18 "
Kongsvinger		13 "	55 "
		<u>47 "</u>	<u>32 "</u>
			<u>322 rd.</u>

Akershus:

Se specifikation på næste spalte.

Fra det trondhjenske Artillerikommando fremkom en skrivelse af 30/3 1793 til den norske brigade underskrevet af Sv. Rummelhoff, bilagt en skrivelse af 27/3 fra forstanderen for skolevæsenet i Trondhjem, pastor

Akershus:

1.Løn til skoleholderen f.			
hv.barn 10 dr.10 p. á 2 rd.		40 rd.	
2.Understøttelser:			
a.10 dr. i 365 dg. á 2 sk.		76 "	
b.hver af disse årlig			
1 par sko	á 88 sk.		
1 " strømper	" 28 "	12 "	8 sk.
c.10 p. i 365 dg. á 1 sk.		38 "	
3.Til skrivemateriel og regnebøger etc. årlig		<u>13 "</u>	<u>88 "</u>
			<u>180 rd.</u>

Jacob von der Lippe Parelius, der redegjorde for skoleforholdene i Trondhjem, og nævnte tallet 47 rd. 32 sk., men tog fejl, da budgettet kun var på 17 rd. 32 sk. I Trondhjem var der fattig- eller friskoler, begge i byens bebyggelse eller forstæder for begge køn til læsning og kristendom, skrivning, regning, hvortil kom spinding og strikning. Derefter blev børnene uden betaling udsat i byen eller på landet, hvorefter de kom i Vajsenhusets underskole. Her fik de undervisning i religion, skrivning og den højere regning tilligemed nogen geografi og historie samt tegning for børn og læredreng, der skulle være håndværkere. Tegning havde man to gange om ugen i en tegnesal. Der var også undervisning i knipling. Han ville da gerne modtage artilleristernes børn i denne undervisning, så de kunne blive gode konstabler og underofficerer. Byens borgere havde 4-5 børn i pleje i Vajsenhuset, som kostede 60 rd. årlig. For officerernes børn var der en borgerlig skole. Ingen tvivl om det. Dette indlæg har været for vidtløftigt for oberst Mechlenburg.

Rendsborg var længe om at svare. En rykker gik af den 27/12 1793, som blev modtaget d. 30/12, hvorefter J.Friboe fremkom med et længere indlæg på tysk af 1/1 1794. Han meddelte, at der var udmeldt en skolekommission bestående af 3 artillerikaptajner: Vilhelm Georg Nicolaj Caroe (1749-1815), Johan Christoph Suckow (1757-1835), Jacob Frederik Schilling (afsked 1814). Der blev opstillet et budget på 300 rd. Til understøttelser 166 rd. 14 sk., Tøj 64 rd., Gratiale til skoleholderen 24 rd., skolemateriel 10 rd., Præmier til flittige børn 8 rd., forskellige udgifter 24 rd. og et overskud på 3 rd. 34 sk. Der gik 48 sk. på en daler modsat Norge/Danmark med 96 skilling.

KAPITTEL 2

Det kgl. Artillerikorps og kasernen i Strandgade på Christianshavn

Da Christianshavn i 1674 blev indlemmet i København, blev Søartilleriet i 1676 etableret på Laboratoriegrunden, som er samme område, hvor B&W's Maskinfabrik nu ligger. Monteringen af bomber og patroner fandt i gamle dage sted på Tøjhuset på Slotsholmen, men efter dettes brand i 1647, der gjorde Christian 4 aldeles rasende, flyttede man de farlige sager i 1677 over på Christianshavn, hvor man indrettede en krudtnølle og et laboratorium for granat- og patronpåfyldninger. På trods af en eksplosion i 1679 og en faretruende brand i 1683 opførte man en kaserne for søartilleristerne med plads til 250 personer incl. koner og børn, idet man indrettede en skole på stedet. Efter at Søartilleriet havde forladt området og overladt det til Landartilleriet, flyttede man skolen i 1804 til Nyboder.

Landartilleriet var som fæstringsartilleri ikke særlig mobilt og stod under felttøjmesterens ledelse. Efterhånden fik det en fastere organisationsform, som bevirkede, at der blev oprettet 3 korps, et i Københavns Fæstning, et på Akershus Fæstning (Oslo) og et i Rendsborg Fæstning i Holsten, men uafhængig af hinanden.

Franskmanden Claude Louis de Sankt-Germain (1707-1778) blev som ekspert af den danske stat hidkaldt. Efter hans hærplan i 1764 blev Landartilleriet organiseret i 'Det kongelige Artillerikorps' med ca. 950 mand fordelt på 3 batailloner med 18 kompagnier og nogle specialkompagnier. Specialisterne var fyrværkerne, håndværkerne og skanse- og brobyggerne. Af styrken blev 150 mand stationeret i Norge, 100 i Holsten og 700 i København. Sankt-Germain blev efterfulgt af den i Tyskland fødte general Wilhelm Huth (1717-1806), der ikke lavede organisationen væsentlig om, dog udvidede han styrkerne i Norge og Holsten i 1790 og oprettede 3 batterier med hestetrukne kanoner, de første feltbatterier.

1. - 9. kompagni samt 19. kompagni (fyrværkerne) og 20. kompagni (håndværkerne) var garnisoneret i København, 10. - 15. kompagni i Kristiania og 16. - 18. kompagni i Hol-

sten. Af disse var 1., 10. og 16. kompagni feltbatterierne, medens nogle af kompagnierne var beredne.

Det blev børn af underofficerer og håndværkere fra disse kompagnier, der nød godt af J.F.Classens testamentariske gave, og som han må have haft i tankerne, da han oprettede sit testamente. Børnene fra de københavnske kompagnier blev den classenske Legatskoles første klientel.

Helt eller delvis måtte de københavnske kompagnier forrette tjeneste på bastionerne, i Kastellet og på Kronborg. Den holstenske brigade måtte forrette tjeneste ved de såkaldte detachementer i Nyborg, Fredericia og Randers, idet sidstnævnte i 1828 blev ændret til Frederiksværk. Artilleridetachementerne blev nedlagt således: Fredericia i 1877, Frederiksværk 1909, Kronborg 1867, Nyborg 1898 og Randers i 1860.

Bortset fra Laboratoriegrunden for enden af Wildersgade havde hovedstyrken i København ingen kaserne, hvorfor artilleristerne, til stor gene for befolkningen på Christianshavn, var indkvarteret hos denne, hvilken bydel var valgt, da Amager Fælled, der lå lige udenfor Amagerport, blev benyttet til øvelsesskydninger. For at få en kaserne, faldt øjnene på Peter Borres Gård. idag benævnt Irgens Gård, i Strandgade 44, der var udbudt til salg af den kgl. grønlandske Handel, der på tidspunktet var ejer af den.

Det kgl. Ingeniørkorps blev sat på opgaven for en nærmere undersøgelse, med resultat, at dette i 1790 fremkom med overslag, hvori man udtalte, at det lod sig gøre at indrette gården til kaserne, når der blev foretaget visse ombygninger. Planen blev godkendt, og den 13/1 1792 meldte Ingeniørkorpsset, at kasernen var klar til indrykning.

Så rykkede artilleriet ind, og 1½ år efter kom ordren, efter Artillerikorpssets egen indstilling, at kasernen skulle afgive to værelser til brug for den classenske Legatskole.

Skolen kom til at ligge der i lidt over 100 år, men måtte ved flere lejligheder udvides. Se planerne på de næste to sider.

Ovenstående skitse, som ikke må opfattes pinlig nøjagtig i alle detaljer, og hvor palærunderne ikke er markeret, ligner til forveksling et stykke ældre, københavnsk gadebillede. Det er imidlertid 4 huse 'med ryggen til Bådsmadsstræde', som de idag ligger inde i 'Irgens Gård' eller den forhenværende del af Strandgades kaserne i nr. 44 i Strandgade, idet husene svarer til b2-b5 på den nedenfor viste skitse. Alle bygninger står endnu, bortset fra f., der var stald til majorens og adjutantens heste.

Skolen begyndte i de to værelser i stueetagen i b2 med de to vinduer og med adgangsveje ved indgang 1. Her stod en to-etages kakkellov, der havde tilslutning til skorstenen længst tilvenstre. Man skal vide, at loftshøjden er næsten 5 meter. Min gamle klasselærer, Fr. Stage, der blev ansat ved skolen i 1891, har i Poul Carit Andersens pjece fra 1933 udtalt sig om skolen på følgende måde: "Den var vidunderlig! Mægtige belægningsstuer uden spor af pynt og af en højde, så man blev svimmel, inden man nåede loftet. Et grimt kateder med den uundgæelige protokol og karakterbøgerne udgjorde den øvrige udsmykning".

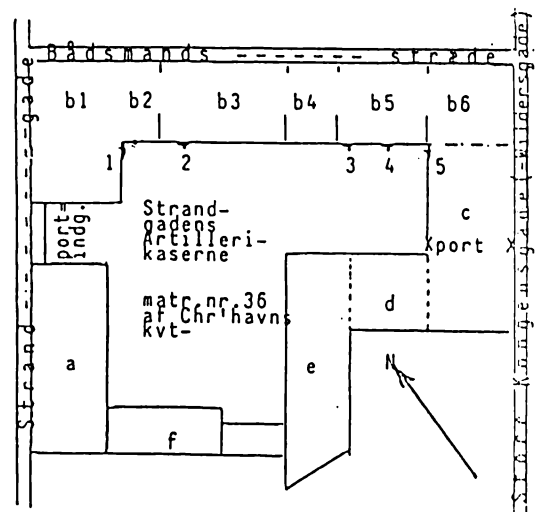
Naturligvis har jeg været på stedet for at indånde, hvad man i nutidens Christianshavn kalder 'charmerende og atmosfærefyldte omgivelser i historisk miljø', og hvor man har udstykket det mest beboelige som ejerlejligheder til store priser pr. enhed.

Når man, som jeg gjorde det, så står inde i gården på de gamle, toppede brosten under store kastanietræer og betragter komplekset,

fredet i klasse B., falder spørgsmålet: Ja, men hvor havde man indrettet skolen? Der står intet i litteraturen, der mere nøjagtigt placerer den, så der måtte en analyse til. Det skal indskydes, at alle stuelejligheder er benævnt 1. etage, og for ingen skal være i tvivl, står det malet i alle opgangene. I 1895 var skolen endnu ikke flyttet til Wildersgade 5, hvorfor folketællingen 1/2 1895 kom mig til hjælp. Hele komplekset har matr. nr. 36, og ejeren var da Krigsministeriet.

Bygning a var beboet i 4 etager med 8 husstande, 1. etage en økonom med familie, 2. etage to officerer, 3. etage en gift sergent og 4. etage med 1 gift sergent og 6 ugifte sergenter

25

Grundrids af Strandgades kaserne

Bygning b1 med opgang 1, 1. etage: skoleinspektør D.T.Rønne og familie 11
2. etage: prml.N.V.Dorph og familie 4

Bygning b2 og b3 med opgang 2
1. etage: Her boede ingen. 0
2. etage: 9 konstabler 9
3. etage: 17 " 17

Bygning b4
1. etage: Her boede ingen. 0
2. etage: 3 familier 9
3. etage: 1 familie 2
4. etage: 15 befalingsmandselever 15
(adgangsvej formentlig opg. 3 i b5)

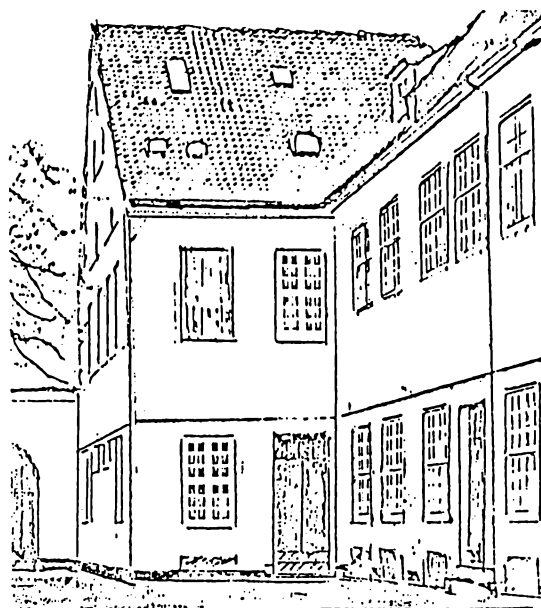
Bygning b5 med opgang 4
1. etage: Håndarbejds læreri.A.Schoug 1
2. etage: 7 befalingsmandselever . 7
3. etage: 21 konstabler 21
4. etage: 15 befalingsmandselever . 15

Bygning b6. Hænger formentlig sammen med bygning c.

Bygning c
1. etage: 1 korporal og 8 konstabler 9
2. etage: 10 bef.m.elever og 13 konst. 23
3. etage: 16 konstabler 16
Optalte personer, ialt 184

Bortset fra håndarbejds lærerinden A. Schoug boede der i bygningerne b2-b5 i stueetagen (= 1. etage) ingen, og det opfatter jeg som domicil for den classenske Legatskole. Skolen omfattede sikkert kun stueetagen i b2 - b3 indtil 1868, idet man i 1861 anskaffede 7 nye rullegardiner til de 7 fag vinduer, som kan ses. Der er naturligvis også vinduer ud mod Bådsmandsstræde, men facaden den vej er ikke videre spændende. Stuelejligheden i bygning b1 var i længere tid officersbolig, men blev fra 1868 stillet til rådighed for skolens førstelærer F.C.Hålvorsen, fra 1871 for skoleinspektør F.L.Stürup og fra 1893 for skoleinspektør D.T.Rønne. Ved folketællingen i 1895 havde skolen omkring 200 elever fordelt på 4 drenge- og 3 pigeklasser og en håndarbejds klasse. Denne kan udmærket have været indrettet ved opgang 4, stuen tilhøjre (de tre fag vinduer).

Murværket er ældgammelt, men til-, sammen- og ombygninger gennem tiderne har helt udvisket det oprindelige udseende, at der ikke mere er nogen lighed med det, godsejer Joachim Irgens (†1675) i sin tid opførte. Fra foråret 1981 til sommeren 1982 observerede jeg, at opgang 4 blev sløjfet til for-

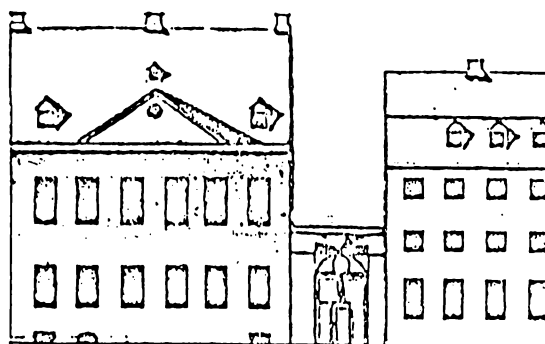

Sidehjørnehuset b1 og b2 Strandgade/Bådsmandsstræde med porten til Strandgade. Bygning b3 ses delvis.

del for et fag vinduer. På murværket over porten står nu "Irgens Gård". Da Ingeniørkorpset i 1792 afleverede komplekset, stod der "Det kgl. Artillerie-Corps' Caserne".

Natten til den 23/12 1859, samme år og måned, som Frederiksborg Slot brændte, blev bygningerne b1 og b2 ødelagt ved en ildebrand, hvorved de oprindelige tagkonstruktioner skiftede karakter ved den efterfølgende reparation, der kostede ca. 6000 rd. Brandårsagen blev aldrig opklaret, men skolens brændeøkse forsvandt ved samme lejlighed.

Der er intet, der antyder, at den classenske Legatskole nogensinde har haft domicil på stedet.

Indgangen fra Strandgade i 1791

KAPITEL 3

Skolens ledelse fra 1/1 1794 til 1/7 1842: Skolekommissionerne, formænd for disse, lærerne, hjælpelærerne og håndarbejds lærerinderne.

1) 1/1 1794 - 14/1 1802. Det var kommandøren for Artillerikorpsset, oberst E.G. Mechlenburg, med tjenestetid 1792-1802, der havde det store ord at skulle have sagt, når den classenske Legatskole skulle indrettes, som man dengang benævnte "Kaserne Skolen". Artilleriet i Norge, der lå i flere byer, og artilleriet i Rendsborg kaldte man endnu ikke brigader, men detachementer. Den første skolekommission i København kom til at bestå af oberstløjtnant Salomon Gedde, major Johan Frederik Wecker og stabskaptajn Frederik Christian Clausen, og de virkede i hele den ovennævnte periode. Gedde og Clausen var, sammen med Mechlenburg, med til at indsamle materiale og planlægge oprettelsen af Legatskolen.

I oktober 1793 havde man kontakt med "den bestandige Direktion for Garnisonsskolerne i Kiöbenhavn", der i en skrivelse af 18/10 1793 meddelte Artillerikorpsset, at man havde besluttet, at alle spinderne skulle have 8 skilling som tillæg, når barnet havde fortjent 7 skilling for spinden og strikning, hvortil man ville lægge 4 skilling, hvilken præmie, tillagt 1 skilling af den daglige fortjeneste, skulle indeholdes og samles til en fond, så barnet kunne anskaffe sig klæder efter årets forløb.

I tilslutning til den ovennævnte skrivelse forelå en ny af 25/10 1793, hvori man meddelte, at Artillerikorpsset i lang tid kun havde haft 4 børn i garnisonsskolerne. Man havde håbet på, at det var blevet dem, der skulle modtage artilleristernes børn, men det var blevet dem nægtet.

Major Johan Frederik Wecker (1744 - 1804) var chef for 20. kompagni (Håndværkerkompagniet), og det var ham, der førte regnskaberne for Legatskolen og indsamlede materiale fra detachementerne i Norge og i Rendsborg, og virkede som en slags revisor overfor Norge, hvor det knob med at forstå situationen. Wecker har formentlig også virket som forstander for Legatskolen, men man overlod meget til skolens første lærer, Frederik Vil-

helm Aspach, der ikke efterlevede § 16 i reglementet af 13/2 1794 om fordragelighed mellem læreren og lærerinden, hvorfor 2 lærerinder forsvandt fra skolen før 1802.

Wecker aflagde også regnskaberne for det klarupske legat, som han gjorde det d. 7/12 1799 for perioden 1777-1799, hvorefter det for tiden 1800-1810 blev varetaget af kaptajnerne Jacob Fussing Wendel (1758 - 1814) og Frederik Julius Christian Saintaubain (1755-1819), der fra 1809 og til sin død i 1819 var Legatskolens forstander og formand for skolekommissionen. Om Christen Jensen Klarup, se note 1.

2) Oberst Salomon Gedde blev efter oberst Mechlenburg kommandør for Artillerikorpsset, og virkede fra 15/1 1802 til 23/2 1804, men på grund af manglende arkivmateriale er der ingen oplysninger. Hvervningen af udlændinge var ophørt i 1802, og fra 8. januar 1803 blev artilleriet omorganiseret med 3 artilleribrigader (København/Norge/Holsten), der hver fik sin chef.

3) Major i artilleriet, Johan Andreas Cornelius d'Ohme, blev 24/2 1804 udnævnt til oberstløjtnant og kommandør for den danske brigade, men 15/3 1805 fortsat til Norge. Heller ikke i hans tid er der oplysninger at hente om Legatskolen. Frygten for landets sydgrænse bevirkede, at armeledelsen i 1805 forlagde det ridende batteri og 2 kompagnier til Holsten.

4) Major i artilleriet, Hans Beck (1752-1823), blev 15/3 1805 udnævnt til oberstløjtnant og kommandør for den danske brigade og virkede, indtil han 6/4 1809 blev udnævnt til oberst og chef for det samlede artilleri. Premierløjtnant Marcus Glahn (1781-1868) var, som den eneste, underskriver på eksamenslisten ultimo 1807, men det er tydeligt, at der mangler en eller to andre underskrifter. Han var medlem af skolekommissionen til 1821, i mellemtiden udnævnt til kaptajn i 1808 og kompagnichef i 1813.

5) Kaptajn i artilleriet F.J.C. Saintaubain (1755-1819) blev 6/4 1809 udnævnt t. oberstløjtnant og kommandør for den danske brigade, idet han samtidig træder frem som for-

stander for Legatskolen. Han var 4/1 1805 udnævnt som major og kommandør for 15. kompagni i Norge, hvilket passede ham dårligt, da han sad som ægtemand i sin lejlighed på hj. af Strandgade og Torvegade med kone, 4 børn, 2 tjenestefolk, medens fruente ventede sit femte barn. Hans kone var Anna Bolette f. Buntzen (1779-1853), datter af grosserer og skibsreder Andreas Buntzen (†1810). Han fik da også tilladelse til at forrette tjeneste som kommandør ved 5. kompagni i den danske brigade og fratrådte posten ved den norske brigade 1/11 1805, idet Jacob Fusing Wendel i stedet for blev chef for 15. kompagni og fra 1809 brigadekommandør i Norge med rang af oberstløjtnant. Fra 1813 blev Saint-Aubain karakteriseret oberst og underskrev skolens eksamenslister for 1815 og 1818 sammen m. kompagnichef Marcus Glahn. Saint-Aubain døde den 21/10 1819.

6) Major Wilhelm Peter Bille (1772-1836) blev den 22/10 1819 forstander for den classenske Legatskole, som han udvidede med flere elever og med en klasse mere til to også af hensyn til indførelsen af den indbyrdes undervisning sammen med divisionsadjutant Joseph Abrahamson (1789-1847), hvilket behagede Frederik 6. Han virkede, indtil han 1/1 1825 blev oberstløjtnant, den 13/2 1830 udnævnt til oberst og kommandør for den danske brigade efter oberst Johan Frederik Christian Friboe, der døde 8/2 1830. Sidstnævnte hører man ikke meget til, bortset fra, at han formidlede invitationerne til det classenske Fideikommiss og andre, når der var eksamen på Legatskolen.

7) Major Gustav Blicher (1779-1849) var forstander for Legatskolen 1826-1827.

8) Major Carl Gustav Henrik Bauditz (1780-1849) var forstander 1828-1832. Sammen med chefen for artilleriet, oberst Adam Tobias Lützow (1775-1844), lykkedes det ham at få flere penge frem til Legatskolen. Han var chef for den danske brigade fra 22/8 1832 til 1/7 1842.

9) Major Peter Henrik Schønning (1786-1866) var forstander fra 1833 til 1/7 1842. Han var utilfreds med, at børnene fra 2. Jydske Infanteriregiment havde fået indpas i Legatskolen.

Om skolekommissionerne, se note 2.

Førstelærerne fra 1/1 1794 til 1/7 1842

- 1) 1794-1809, landmåler Frederik Vilhelm Aspach (1754-1821) note 3
- 2) 1809-1812, ingen lærer kendes.
- 3) 1812-1816, stud. theol. og cand. theol. Niels Madsen Harboe (1785-1861) note 4
- 4) 1816-1818, ingen lærer kendes.
- 5) 1819-1823 sergent Peter Julius Lind note 5
- 6) 1823-1825, fyrværker Anders Ellefsen note 6
- 7) 1826-1832, fyrværker Niels Peter Frederiksen (1794-1868) note 7
- 8) 1832-1855, fyrværker Henrik Jørgensen (1804-1876) note 8

Håndarbejds lærerinderne fra 1794 - 1/7 1842

- 1) 1794-1802, der har været to lærerinder, men navnene kendes ikke.
- 2) 1802-1809, ingen navne kendes.
- 3) 1809-1819, "Jomfru Schultz" = Margrethe Marie Thomine Schultz (1755-1831) note 9
- 4) 1820-1823, Cathrine Lind f. Myhling, ovennævnte sergent P.J.Linds kone. note 10
- 5) 1823-1843, Caroline Ellefsen (1784-1845), ovennævnte fyrværker Anders Ellefsens kone og enke. note 11

Hjælper lærere (sergenter)

Førstelæreren fik hjælper lærer i 1820, gymnastiklærere kom til i 1822, en "syngelærer" i 1842 og svømmeundervisning indført i 1846.

Chefer for Artilleriet 14/4 1792 - 1/7 1842

Det kongelige Artillerikorps:
1792-1802, oberst E.G.Mechlenburg.
1802-1804, oberst S.Gedde.

Den danske Artilleribrigade:

1804-1805, oberstl. J.A. d'Ohme.
1805-1809, oberstl. Hans Beck.
1809-1819, oberstl. F.J.C.Saint-Aubain.
1819-1830, oberst J.F.C.Friboe.
1830-1832, oberst W.Bille.
1832-1842, oberstl. C.G.H.Bauditz.

KAPITTEL 4

Den classenske Legatskoles første 25 år, d.v.s. fra første skoledag d. 6/1 1794 til oberstløjtnant Saint-Aubains død 21/10 1819.

Oberst Ezechias Gustav Mechlenburg var født i Rendsborg i 1742 og kom i Artilleriets tjeneste s.st. Hans avancementer var således: 1756 underfyrværker, 1758 fyrværker, 1764 sekondløjtnant, 1769 premierløjtnant, 1771 fyrværkerløjtnant, 1773 (ved springavancement) kaptajn, 1776 generaladjutant hos Kongen, 1785 2den major ved Artilleriet, 1788 oberstløjtnant og den 14/4 1792 kommandør for Artilleriet i Helstaten. I 1768 blev han lærer ved Artillerikorpsset i den "egentlige artillerividenskab", som han, under vejledning af oberst Sigismund Jacob Bielefeldt (1711-1776), der i 1773 blev hans svigerfar, studerede med utrættelig flid. Da det i 1793 kom på tale, at Artilleriet skulle have sin egen skole på grundlag af det classenske legat, kunne man næppe have en bedre mand på posten, som tilligemed havde været underofficer og endda lærer.

Han dannede således en første skolekommission, bestående af oberstløjtnant Salomon Gedde, major Johan Frederik Wecker og stabskaptajn Frederik Christian Clausen. I 1796 anlagde man en dagbog "Caserne- og Skoleindretninger Artillerie-Børnene angaaende" med 1. hæfte i 1796, men ingen notater er gjort i tiden 1796-1799 incl. J.F.Wecker var formentlig den daglige leder af Legatskolen, og det var ham, der førte regnskaberne, hvorom der lidt senere fortælles.

Som nævnt begyndte Legatskolen at virke mandag den 6/1 1794, og den 13/2 s.å. havde skolekommissionen udarbejdet et reglement for Legatskolen.

Reglement for Artilleri-Kaserne-Skolen i København.

§ 1 Kompagnierne skulle ved hver måneds udgang melde til officererne, når et barn var fyldt 7 år, for at det kunne blive optaget i skolen. De afskedigede artillerister havde samme ret, men måtte henvende sig til skolekommissionen, og man optog gerne yngre børn, hvis forældrene ønskede det.

§ 2 Ingen forældre kunne unddrage sig denne pligt eller lade børnene blive hjemme enkelte dage, når de først var begyndt skolegangen. Undtagelse var børnenes eller forældrenes sygdom "og til nødvendige huslige Forretningers Bestridelse, naar de behøver deres Hjælp".

I sygdomstilfælde skulle en underofficer af kompagniet underrette skolelæreren, men varede det flere dage, skulle skolekommissionen underrettes. Ved fritagelse for skolegang fik børnene et tegn på, hvormange dage de havde fri, som skulle forevises læreren, og siden hen afleveres til skolekommissionen. For at forebygge uorden havde underofficeren ret til at søge forældrenes kvarter om rigtigheden af deres foregivende og melde det til kommissionen.

§ 3 Forældrene måtte drage omsorg for, at deres børn kom i rette tid i skole, renlige, kæmmede og vaskede. Også læreren og lærerinden måtte påse det for børnenes sundheds skyld. Lærerpersonalet havde påtaleretten, hjalp det ikke, skulle der indberettes til kommissionen, der ville lade forældrene revse.

Ingen forældre kunne modsætte sig, at deres børn blev holdt til at lære adskilligt håndarbejde; fortjenesten skulle tjene til børnenes tarv, kunne de ikke det, blev det overladt til kompagnichefen at drage omsorg for børnenes tarv.

§ 4 Forældrene skulle omgås læreren og lærerinden med høflighed og agtelse. Havde lærerpersonalet noget at klage over, kunne man henvende sig til kommissionen, der ville lade sagen undersøge.

§ 5 Børnene blev inddelt i 3 klasser:

Til 1. klasse henhører de, som begynder at kende tal og bogstaver og at stave.

Til 2. klasse henhører de, som begynder at læse, skrive og regne og

Til 3. klasse henhører de, som kan læse, skrive og regne.

Deres læretimer er fra 1. april til 1. oktober om formiddagen fra 7-11 og om eftermiddagen fra 1-4.

Fra 1. oktober til 1. april mødes om formiddagen fra 8-11 og om eftermiddagen fra 1-4.

Lørdag undtagen, hvor skolegangen varer til kl. 12, idet der ikke læses eller arbejdes om eftermiddagen.

De øvrige dage forbliver børnene i arbejdsstuen indtil kl. 6 om aftenen.

Såvel piger som drenge undervises i at regne og skrive. I de timer, der ikke anvendes til læsning, undervises de i adskilligt håndarbejde. Fortjenesten udddeles hver måned til enten børnene eller deres forældre. De til håndarbejdet nødvendige redskaber er frie, ligesom vedligeholdelsen af samme besørges af skolefonden. Kommer et barn til enten forsætligt eller ved skødesløshed at beskadige redskaberne, skal det erstattes ved fradrag i deres fortjeneste.

§ 6 Børnene skal indfinde sig til den bestemte tid i skolen; kommer de forsent, medens morgenbønnen holdes, indlades de ikke, før den er forbi. Ved gentagelser "sættes de paa det sorte Bræt" eller "indskrives i Bogen". De skal straks begive sig til deres anviste pladser og ikke snakke med nogen. De skal vise høflighed og agtelse mod deres lærer og lærerinde, ikke skabe strid eller trætte og afholde sig fra støj, snak og spøg. De skal være varsomme mod bøger, tavler og skrivematerialer, ligeså vinduer, borde, bænke eller arbejdsredskaber. Legetøj må ikke medbringes i skolen. De fødevarer, de medbringer, skal afleveres til lærerinden, der opbevarer dem, indtil spisningen i arbejdsstuen finder sted, som ikke må ske i læsestuen. Forseelser straffes, og er der sket skader, skal de erstattes.

§ 7 Den samme orden og rolighed, som iagttages i læseskolen, bør også finde sted i arbejdsstuen, hvor ingen støjen eller omløben bør tillades; hvert barn skal blive ved sit anviste arbejde og flittigt forvalte samme. Så længe læsetimerne varer, må ingen sang høres i arbejdsstuen, men når disse er forbi, er det tilladt børnene at synge under deres arbejde. Ingen banden eller sværgen, usømmelig eller usædelig snak må høres af deres mund, og de, som overbevises derom, straffes alvorlig.

De børn, som udmærker sig ved skikkelighed og flid og 4 uger efter hinanden forbliver en god karakter, skal anmærkes i månedslisten af læreren, og af og til nyde små belønninger. Ved eksamen, der holdes to gange om året, skal deres navn nævnes offent-

lig, og deres flid og gode forhold belønnes.

§ 8 Læreren skal, ved livlig omgang og en med venlighed blandet alvorlighed, tilstræbe at vinde børnenes kærlighed og agtelse, flittig formane dem til sædelighed, dyd og guds frygt. I sin undervisning skal han benytte enhver lejlighed til at lægge dem de vigtigste kundskaber i religionen og moralen på hjerte, ligesom han skal foregå dem med et godt eksempel. Han må selv, så meget hans tid tillader det, flittig oplæse de skrifter, som handler om børns opdragelse, og samle sig de fornødne kundskaber i dette fag. Det er ham ikke tilladt at modtage gaver eller andet fra børnenes forældre "for at vise utilladelige Føjeligheder".

§ 9 Skolen åbner om morgenen med en kort og passende bøn, og om aftenen ender man på samme måde. Så snart læreren mærker, at en bøn ved ofte at blive hørt, er lært udenad, skal han afveksle med en anden.

§ 10 Læreren underviser hver klasse for sig, således at de andre klasser forretter deres håndarbejde. Den første klasse undervises i en halv time, den anden klasse i en time og den tredje klasse i to timer. I undervisningen retter han sig efter de tabeller, som er opstillet daglig for hver klasse, og deri må ikke gøres forandringer, medmindre skolekommissionen ønsker nye bøger indført. Han bør straks tillemppe sig børnenes evner og gøre sig umage for at lære fra sig, dertil benyttes de bevægelige bogstaver, tavler og bibler, således som de er indført i Garnisonsskolerne. Han må varne børnene til at læse højt, tydeligt og med den rette udtale og forklare, så de forstår det, som de har læst.

§ 11 Han skal undgå, at børnene af sig selv optræder i samlet flok, og det er ikke tilladt læreren og lærerinden efter forgodtbefindende at give børnene frihedsdage, før skolekommissionens samtykke dertil er indhentet. Om sommeren, især på de varmeste dage, og efter anmeldelse til skolekommissionen, er det lærerpersonalet tilladt at give børnene frihed en halv dag, for at de kan fornøje sig uden for porten i det grønne. Dette må dog altid ske således, at pigerne og drengene har deres forskellige tider til sådanne forlystelser, og at læreren skal være til stede hos drengene, lærerinde-

den hos pigerne. Skolekommissionen vil ved sådanne lejligheder bidrage til børnenes glæde, såvidt legatfonden tillader det, og give de sædeligste og flittigste børn en lønneskilling, medens børn, der ikke har opført sig ordentlig, er udelukket fra fornøjelsen.

§ 12 Følelige straffe i skolen må vel undertiden finde sted, men først når formaninger og skamstraffe ikke har tilvejebragt de ønskede forbedringer. Læreren må gøre det uden hidsighed, så ingen kommer til skade, og han må ikke sætte et barn til at revse et andet. Straffen for grove forbrydelser som f. eks. tyveri, opsætsighed mod læreren og lærerinden o.s.v. bør være noget hårdere end sædvanligt, men må ikke straks afgøres. Sagen skal først forelægges skolekommissionen, der tilsiger forældrene, så de kan være til stede ved afstraffelsen for at påse, at barnet ikke bliver for hårdt behandlet. Børn fra 7-9 år straffes med aris, de ældre med tamp.

§ 13 Læreren skal i sin månedsliste melde, om de af skolekommissionen tilviste børn virkelig har indfundet sig i skolen eller ej, hvem der har været syge eller hvem, der har tegn til frihed, ligesom han skal melde, om der har været betydelig forsømmelse. Læreren skal hver måned udarbejde en liste til kommissionen over det, børnene har forarbejdet, og hvormeget de har fortjent i perioden, hvorom lærerinden skal give ham de fornødne efterretninger.

§ 14 Såvel læreren som lærerinden skal flittig påse, at skoleværelserne ikke bliver beskadigede, at renlighed og orden iagttages, at ild og lys omgås med forsigtighed, at kakkelovnen ikke bliver for varm til skade for børnene og lærerpersonalets helbred, og at de skal indberette til skolekommissionen, når der opstår skade på værelserne eller rekvisitterne.

§ 15 Lærerinden skal undervise drengene i at spinde: Hør, blå, raskmageruld og bomuld. Pigerne skal lære det samme, dertil at strikke såvel fint som groft. Da raskmageruld og bomuld lettest kan afsættes hos "Fabriqueurerne", da dette bruges til strikning i skolerne, må der derfor i særlig grad lægges pris på drengene, men uden at pigerne for fordelens skyld forsømmes, da

det er lige så vigtigt, "for deres tilkommende kalds skyld", lærer færdigheder i syning og strikning. Lærerinden må nøje påse, at materialerne forarbejdes godt og til den mest mulige finhed, samt at intet deraf spildes og "fordærves" ved skødesløshed og uagtsomhed.

§ 16 Lærerinden bør, da der i arbejdsanstalten lettere kan begås uordener, end i læseskolen, være nærværende så meget som muligt for at holde børnene til orden og arbejdsomhed.

Udleveringen af de rå materialer er hende alene betroet, ligeså det forarbejdede samt eftersyn ved haspringen. Enighed og velvilighed mellem lærerinden og læreren må hele tiden holdes vedlige, så deres gensidige opførsel mod hinanden kan tjene børnene som et godt eksempel.

§ 17 To gange om året skal der holdes offentlig eksamen i skolen. Til at overvære samme indbydes børnenes forældre, obersten og samtlige artilleriofficerer.

Læreren forelægger da et skriftlig skema over det pensum, han i det forløbne har lært børnene og eksaminerer derefter.

Til eksamen forelægges tillige prøver på børnenes skrift og håndarbejde, og de i planen bestemte præmier uddeles til de bedste og flittigste.

Gedde Wecker Clausen

"Ovenstaaende Reglement for Artillerie-Caserne-Skolen i Kiøbenhavn maa af Vedkommende nøje efterleves.

Kiøbenhavn, den 13/2 1794

G. Mechlenburg"

* * *

Et par år efter fandt Mechlenburg ud af, at den classenske Legatskole ikke fungerede så godt som ønskeligt, hvorefter han så sig om, med hvilken skole i København han kunne sammenligne den, og øjnene faldt da på den formentlig bedste skole i datidens København: Helliggeist Kirke Skole.

Denne skole, der var indstiftet i 1702, var for tiden under ledelse af professor, pastor Peder Hansen (1746-1810). Han var i 1787 forfremmet til sognepræst ved Helligåndskirken og havde i skrifter om almueskolevæ-

senet og fattigvæsenets forbedring udvist stor virkelyst. Han fik bragt en udmærket orden i "Helliggeist Kirke Skole". I 1793 erhvervede han den teologiske doktorgrad i Halle og skrev i årene derefter et par skrifter, hvori han på det nærmeste revsede præstestanden.

Mechlenburg henvendte sig til professor Hansen og bad ham fortælle om Helliggeist Kirke Skole, hvilket lykkedes, idet Peter Hansen afgav en beretning om forholdene ved den af ham ledede kirkeskole. Beretningen, der ikke mere findes, lod Mechlenburg gå videre til skolekommissionen i den classenske Legatskole og bad den om at udtale sig ved at sammenligne de to skoler.

Efter gennemlæsning sendte Gedde, Wecker og Clausen en skrivelse af 24/6 1796 til deres oberst. Om forskellen mellem

Helliggeist Kirke Skole og Kasernes skolen på Christianshavn (den classenske Legatskole)

udtalte de:

Kommissionen skylder sandheden den tilståelse, at Kasernes skolens børn i henseende til sædelighed, renlighed og "Æredrivt" står langt tilbage for Helliggeistes Skole, således som professor Hansen beskriver den, men kommissionen skylder også at anføre, at der er årsager, hvorfor nævnte skole har fortrin. Kommissionen satte sig selv under mistanke, om den havde gjort alt, hvad der stod i dens magt, for at få Kaserne-Skolen op på samme stude.

Helliggeistes Skole havde følgende fordele frem for Kaserne-Skolen:

1. Den står under begge menigheders præster - mænd - som fra ungdommen er opdraget til at lære fra sig, som i en moden alder har været præst eller offentlig skolelærer, og derved havde erhvervet kraftig indsigt i faget, ligesom det var deres pligt at sørge for skolevæsenet i deres menighed. Det kan af beretningen ses, hvor vigtigt det var, at professor Hansen selv deltog i undervisningen og har bidraget til at vejlede den egentlige skolelærer. Skolekommissionen for Kaserne-Skolen består derimod af militære, hvis uddannelse sigter mod andet øjemed og helt forskellig fra en religionslærers. Den har ikke de kundskaber, og senere em-

bedsforretninger har gjort det umuligt at erhverve sig en øvelse, som kunne være vigtigt for Kaserne-Skolen, hvorfor læreren i undervisningen er mere overladt til sig selv. Denne mangel kan kun afhjælpes ved garnisonspræsterne, til hvis menighed Kasernes skolen henhører. Professor Treschow har engang givet håb dertil, men hidtil ikke opfyldt det.

(Pastor Herman Treschow (1739 - 1797), der (var nordmand, blev i 1773 professor i teologi ved Universitetet, men allerede året (efter udnævnt til sognepræst ved Garnisonskirken, en stilling han bestred til sin død. Han oprettede i sognet en skole for (soldaterbørn i forbindelse med en arbejdsanstalt for fattige gamle. Han vandt sig (et navn som en af Københavns mere fremragende prædikanter.

2. Vore lærere er ikke så godt lønnede, og skønt de ikke er "forkastelige", så er de ikke nær så gode som i Helliggeistes Skole, som beretningen giver udtryk for. Lærerne dér har hver 195 rd. om året og lærerinden 100 rd., foruden fri værelser og brænde. Hos os er lærerens løn 120 rd. og lærerindens 50 rd., og der er ikke reglementeret hverken bolig eller brænde til dem.

3. I Helliggeistes Skole har drengene og pigerne hver sin lærer og undervises i særskilte værelser, en for sædeligheden ikke uvigtig fordel, som Kaserne-Skolen mangler.

4. Børnene, som frekventerer Helliggeistes Skole, hører alle til menigheden, og bor således i nærheden af skolen. Kasernes skolens børn er derimod spredt ud over den hele by, fra Kastellet til Amagerport. En følge deraf er, at mange børn forsømmer skolen i dårligt vejr. Ved foregiven sygdom er det heller ikke let at forvise sig om sandheden i dette, ligesom det er svært at se til børnene.

5. I Helliggeistes Skole får alle børn uden undtagelse klæder og ugentlig et brød, hos os bliver kun 20 klædte, og der gives ikke brød. Vel får andre børn et dagligt tillæg, men der er dog adskillige, som ikke nyder nogen af delene. Den almindelige opklædning er en vigtig omstændighed for børnenes renlighed, men der er nogle, som hverken får fodtøj eller linned; så formener vi, at

det ikke kan have nogen indflydelse på børnenes sædelighed eller erhvervelse af kundskaber. Ved opladningen får en skole et tvangsbånd på forældrene; vil de udelukke børnene for disse fordele, må de holde sig direktionens foranstaltninger helt efterrettelige. Kommissionen for Kasernes Skolen har aldeles intet tvangstrin på forældrene, end ikke på dem, der nyder klæder eller tillæg for deres børn; det bliver som regel påmindelser uden resultat. I Helliggeistes Skole udelukker man børn, hvis de viser gentagne forsømmelser eller foregiver at være syge; det kan dog ikke overbevise os om, at det er rigtigt at straffe børnene for forældrenes synder.

6. Det har fra Læseskolens første oprettelse været kommissionens største ønske ikke at straffe mere end højst nødvendigt, men lade børnene få formaninger eller skamstraffe, hvad reglementets §12 kan bevidne. Vi må dog tilstå, at vi ikke har været så heldig i dette spørgsmål, som direktionen i Helliggeistes Skole tilsyneladende har været. Dette må sikkert tilskrives de under 1 og 2 anførte mangler.

Børnene i Helliggeistes Skole er tillagt megen selvfølelse og "Ærendrivt". Det må dog forekomme kommissionen ubegribeligt, hvordan de kan have det, når man ved, at børn desværre i almindelighed, i tide og utide, hjemme ikke er i nogen god skole for lærdom, medmindre man vil anklage, at borgeralmuen er redeligere og behandler sine børn fornuftigere end militæralmuen gør det.

Ved ovenanførte grunde håber kommissionen at have besvaret det spørgsmål tilstrækkeligt: Hvorfor Helliggeistes Skole kan være det, den efter beretningen siges at være, og hvorfor den har gjort større frengang end Kasernes skolen. Selvom man tilstår den fortrin, så tør man forsikre, at der også i Kasernes skolen er udrettet det, der under de nuværende omstændigheder har kunnet udrettes. At forandre disse står ikke i kommissionens magt, og deres følger kan altså ikke tilregnes den.

Kommissionen må ved denne lejlighed tilføje, at drengene i Kasernes skolen ikke arbejder, skønt de efter planen skulle gøre det, dels fordi drengene er for små, hvorved deres sysselsættelse forvolder nogle tab, der

ikke kan dækkes, dels fordi fyrværkerne og sergenterne finder det fornærmeligt at lade drengene spinde, plukke uld etc. og endelig dels, fordi lærerinden siger, at hun ikke kan "holde Drengene i Ave"; omvendt tjener pigerne mere ved deres håndarbejde. Det ses af beretningen, at drengene i Helliggeistes Skole, formentlig af lignende årsager, heller ikke arbejder.

Til hr. oberst Mechlenburg
København, den 24. juni 1796.

Gedde J.F.Wecker Clausen

Det skinner tydeligt igennem, at Legatskolens skolekommission ikke tror på, at forholdene i Helliggeistes Kirke Skole skulle være så idealistiske, som beretningen giver udtryk for.

1799

Major Wecker havde mange jern i ilden, og i 1799 aflagde han regnskab for det classenske legat vedrørende Norge modtaget fra kaptein Rummelhoff for det 13. kompagni i Fredrikstad, men ankede over, at man gav klæder og understøttelser til børn af afdøde artillerister. Han skrev:

Om afdøde artilleristers børn er intet anført, hvorfor de ikke kan røgtes på samme måde som afskedigede artilleristers børn, der får fri undervisning i den i København oprettede skole. Kun hvis der er noget tilovers fra trængende tjenstgørende artilleristers børn, kan der tildeles klæder samt lidt understøttelse til de afskedigedes artilleristers børn. Man kan ikke tilsidesætte de tjenstgørende, som næppe har for meget tilovers. De afdødes børn bør forsynes af det almindelige fattigvæsen og disses anstalter, og derfor gentager jeg tydeligt:

1797

2 artill.fået klæder t. 2 børn	2 28
1 afdød " " /underst.2 børn	<u>21 2</u>
	<u>23 30</u>

1798

3 artill.fået klæder t. 3 børn	3 89
1 afdød " " /underst.2 børn	<u>20 65</u>
	<u>24 58</u>

1799

(se næste side)

1799

2 artill.fået klæder t. 2 børn · 93½
1 afdød " " /underst.2 børn 25 60½
26 58

hvilket jeg ikke har kunnet undlade at bemærke, da det i alle måder har med hensigten af det classenske legat at gøre, ligesom det heller ikke er i overensstemmelse med den af "Hs. Majestæt Kongen allerunderdanigst approberede Plan".

København, den 10. december 1799 J.F.Wecker

I samme anledning udarbejdede han et skema, som han kaldte: Liste fra det kongelige Artillerie Corps og at Compagni, over det Mandskab, der er gift og har Børn, som fra Aaret 1794 til 1799 incl. har nydt Klædesorter eller Understøttelser for anførte Penge Sum af det Classenske Legat.

Skemaet indeholdt: No., forældrenes navn, børnenes navn, alder, hvor de gik i skole, har fået klæder, har fået understøttelser og bemærkninger fra kompagniet eller detachementet, der havde at gøre til børnenes tarv. Det var forlods dateret 31. december 1799. Ved forældrenes navn var anført titler: Fyrværker, sergent, bombarder, konstabel, underkonstabel, håndværker, (be)afske-dige og afdøde.

Det indberettede Wecker til oberst Mechlenburg den 13/12 1799:

Man har ikke kunnet undlade at påtale denne sag i henseende til det classenske legats regnskab for årene 1797, 1798 og 1799 fra 13. kompagni i Fredrikstad om klæder og understøttelser t. afdøde artilleristers børn. Ved den for det classenske legat i København oprettede skole indgives, tilligemed det årlige regnskab, en liste over børnenes fremgang, hver især, i det de har lært i skolen af læsning, kristendom, skrivning og regning. Fra Norge manglede der som regel kopier, medens der fra Holsten altid var mere orden i sagerne.

Den 28/12 1799 afsendte Mechlenburg en skrivelse til det norske Artilleri Detachment med det ovenfort nævnte skema som bilag og med følgende indhold:

Foruden det specificerede regnskab om pengenes anvendelse, så er det også pålagt korp-

set hvert nytår at indsende til det høje Collegium en udførlig efterretning om skolernes indretning m.v. for hvert sted især, hvilket ikke heller hidtil fra Detachmentet er efterkommet. En sådan efterretning for året 1799 forventes derfor jo før jo heller - og siden må den årlig indsendes - tilligemed regnskabet. Da disse efterretninger med de førnævnte attester om børnenes foretagender og fremgang i lærdom ved de anstillende eksamener er det eneste, hvorved Korpset kan godtgøre den til hensigten og bestemmelse af dette Legatums rigtige anvendelse.

* * *

Den 1.april 1799 forelå en indberetning fra Rendsborg for 1. kvartal 1799 om antallet af børn, der var blevet undervist, nemlig:

14 drenge (Knaben)
12 piger (Mädchen)
26

"Schulhalter" havde fået 2 rd. udbetalt og underskrevet af

Caroe Suckow Schilling.

"Garnisons Schulhalter" hed Landsman, og indberetningen var påtegnet af oberstløjtnant Gedde i København.

* * *

Der er ingen tvivl om, at oberst Mechlenburg og den første skolekommission Gedde, Wecker og Clausen ledede Legatskolen så godt som de kunne fra 1794 til 1802 ud fra de beskudne midler, 600 rd. sølv, der var stillet til skolens rådighed. Skolekommissionen har selv udtalt, at læreren (=lærer Aspach) var overladt meget til sig selv, hvorfor han fik alle problemerne ind på livet med sygdomme, pjækkeri, dårligt vejr og våde børn.

1801

Med slaget på Rheden 2/4 1801 gik meget i stykker for den classenske Legatskole. Under det engelske flådeangreb mod København havde oberst Mechlenburg den faktiske kommando over hele fæstningsfronten med undtagelse af Kastellet, og han havde oprettet kommandostation på batteriet Quintus på Amager. Onde tunger skal have berettet til Kronprinsen, at Mechlenburg ikke lod kanonerne nok mod de fjendtlige skibe, hvad han i-

mødegik i en udførlig rapport ved at påvise, at han havde handlet fuldt sagligt. Han afgik dog i 1802 fra Artilleriet, idet han, med karakter som generalmajor af infanteriet, den 15/1 1802 blev kommandant i Fredrikstad (Norge), hvor han døde den 15/3 1804, 59 år gl.

Salomon Gedde blev den 15/1 1802 chef for Artilleriet, fik karakter af oberst den 10/6 1803 og blev kommandant i Fredrikstad den 15/3 1805 efter Mechlenburg. Udnævnt til generalmajor 28/1 1809, men var allerede død 25/1 s.å., 61 år gl.

(Fredrikstad blev under Frederik 2 anlagt (i 1567 som fæstningsby på den østre side (af Glommen. Meget af det gamle er stadig bevaret; på det gamle torv står en statue (af Frederik 2, ligesom der samme sted er bevaret en ægte gabestok. Det er oplyst, (at Artilleriets 13. kompagni lå i Fredrikstad i 1790'erne.

Major J.F.Wecker var også med i slaget på Rheden 2/4 1801 og blev på årsdagen i 1802 dekoreret med guldmedaille for tapperhed. Den 29/8 1803 fik han karakter som oberstløjtnant. Han døde den 15/4 1804, 60 år gl.

Wecker skrev den 6/1 1802 følgende til regimentskvartermester Knud Winther (1759-1829):

"Hermed følger det Classenske Legats Regnskab for året 1801, som jeg maa bede, at det uden Ophold bliver indsendt. Jeg kunde behøve endnu 500 rd. til Epauletters Anskaffelse, hvorfor herved følger Quitting; Lieutenant v. Ipsens Avance for January haver jeg udbetalt til ham, men glemt at aflevere samme; Quittingen følger altsaa hermed, hvorfor mig tilkommer 10 rd. 29 sk."

(Løjtnant Ipsen er formentlig identisk med (premierløjtnant Mathias Ipsen, der døde d. (2/7 1802, 26 år gl.

Lærer Friderich Vilhelm Aspach

Fra lærer Aspach foreligger en skrivelse af 24. december 1801, som har ikke har stilet til nogen, men indleder med et P.M. (=promemoria). I skrivelsen beklager han sig over børnenes ringe kundskaber og i 8 punkter opstiller grundene dertil. Der er ingen tvivl om, at han fik mæle, fordi sko-

lekommissionen var i opløsning med oberst Mechlenburgs forflyttelse til Fredrikstad.

Han ankede over børnenes forskellige aldre, forskellige kundskaber og de forskellige tider, de kom i skole på. Børnene forsøgte ofte på grund af de lange afstande, som gav slid på fodtøjet; de kom ofte våde i skole, hvor de skulle være fra kl. 8 morgen til 4 om eftermiddagen. I de 8 år, han havde været lærer ved skolen, var 60 børn gået ud før deres konfirmation, både i 10, 11 og 12 års alderen for at komme ud at tjene. Forældrene lod børnene blive hjemme, når de selv skulle ud, så børnene kunne passe deres mindre søskende. Derfor havde han tabt lysten til at være lærer, da han kun var "Goldamme" d.v.s. barnepige for skolebørnene. To lærerinder havde forladt skolen "og det ønskede jeg ogsaa". Desuden ankede han over den ringe gage på 120 rd. årlig, som var 2 mark om dagen eller 5 1/3 skilling i timen. I tre år havde han givet nogle af børnene privat undervisning og af egen lønme bekostet lys, brændsel og skolemateriel, hvorfor han nu følte sig temmelig overanstrengt. "Jeg har i mine unge Aar ikke kunnet lægge noget op til min Alderdom, og maa derfor blive her som sultende Arbejder" og sluttede med: Børnene kom i skole, gik ud igen, for så senere at komme i skolen igen.

1 rigsdaler kunne deles i 6 mark á 16 skilling = 96 skilling. Aspach beregnede sin dagsløn som 6 timer i vinterhalvåret kl. 8-11 og 13-16 á 5 1/3 sk. = 32 skilling eller 2 mark. Hans årsløn var på 120 rd. á 96 sk. = 11.520 sk. eller 720 mark.

720 mark : 2 mark om dagen = 360 dage, men det var næppe hele sandheden, for der var påske-, pinse- og juleferier. Aspach gjorde opmærksom på, at timelønnen ved de københavnske fattigskoler var på 8 sk. Der kom dog intet ud af det, og skolen fungerede videre i den kendte skure.

Frederik Christian Clausen, der iøvrigt også var artillerikommissær i Danmark, fik i 1807 karakter af major og kan meget vel have siddet i Legatskolens kommission også efter, at Mechlenburg, Gedde og Wecker var trådt tilbage, men det vides ikke. I 1811 blev han oberstløjtnant, fra 1814 oberst og Overtøjmester i Danmark. Han blev i 1830 afskediget som generalmajor og døde i 1831, 70 år gl. Han var R/Db., D.M. og K/Db.

Generalitets- og Commissariats Collegiet 1790 - 1802 og 1803 - 1842

Efter forslag fra en kommission under Danske kancelli blev det ved kgl. resolution 11/12 1789 besluttet at reorganisere landmilitærets ledelse. Hovedtanken var, at tjeneste- og kommandosager påny adskiltes fra den økonomiske forvaltning. Som ophavsmand til reformen blev prins Carl af Hessen præsæs for det omdannede kollegium. Ved den samtidige indførelse af det nye lægdsvæsen viste det sig, at hæren nu kunne rekrutteres nationalt i større omfang end tidligere.

Krigen med England 1801 og 1807-14 medførte omfattende forandringer af Landetatens ledelse. Kronprins Frederik overtog personlig kommandoen over stridskræfterne ved hjælp af et kabinet af adjutanter, hvis forvaltning skabte Den højstkommanderendes arkiv. I løbet af krigen samledes den egentlige kommando i dette embede, som 1801-1803 blev udøvet gennem Kronprinsens kommandokontor, derefter Kronprinsens Generalkommandokontor 1803-1807 og Generaladjutantstabens bureau 1808-1811. Generaladjutantstabens bureau fortsatte gennem hele Frederik 6's tid til 1839, og under navnet Bureauet for armeens kommandosager under Christian 8 til 1847, hvorefter det blev kaldt Krigsministeriet. Til 1842 hed det Generalkommissariatskollegiet; som forkortelse er ofte benyttet G.C.C. i denne beretning. Det var Legatskolens øverste instans til 1901.

Krigsbegivenheder

Den ulykkelige krig med England bevirkede, at et dansk korps blev stillet til Napoleons rådighed, som 1812-1813 kæmpede i Holsten under fransk ledelse, og herunder udmærkede det danske artilleri sig særligt d. 7/10 1813 ved Bornhoved syd for Kiel og den 10/12 1813 ved Sehested syd for Eckernförde. En laset korpsfane, der har været med i 1813, skal stadig befinde sig i den classenske Legatskole i Vester Voldgade.

Forannævnte J.A.C.d'Ohme blev i 1805 forsat til Norge, i 1809 oberst og chef for det samlede artilleri, men overgik samme år til infanteriet og i 1810 igen forsat til Norge. Den 10/8 1814 blev han udslettet af listen over hærens officerer. I 1810 var han ble-

vet kommandant på fæstningen Fredriksten i Fredrikshald (=Halden), hvor fæstningen i 1814 blev udsat for svenskernes anfald, men natten til den 16. august kom der underretning om unionens oprettelse, hvorfor Ohme måtte følge befalingen om fæstningens overgivelse til svenskerne. Det kæmpenæssige dannebrogflag med den norske løve indsat i øverste venstre hjørne blev nedhalet, og det hænger nu som trofæ på Haldens Minders Museum.

Manglende arkivstof

Der er vel ikke noget at sige til, at Legatskolen kan være trådt i baggrunden under de mange krigsbegivenheder i begyndelsen af 1800-tallet, hvor officererne må have haft andet at tænke på, selv om det ikke er hele sandheden, for meget må være blevet kasseret. Den på side 16 nævnte dagbog "Caserne- og Skoleindretninger Artillerie-Børnene angaaende" blev det nødvendigt for mig at læse igennem, og det gav faktisk resultater. Dertil kommer sammensætningen af skoleklasserne ultimo 1807 og ultimo 1815, medens alle regnskaber 1794-1818 er tilintetgjort, selv om de endnu eksisterede i 1826.

Fyrværker-titlen

I historien om den classenske Legatskole møder man titlen fyrværker, som var højeste grad hos underofficererne ved artilleriet. Fyrværkernavnet er meget gammelt og betegner den, som har forstand på sprængstoffer og ammunition. De indgik som regel i fyrværkerkompagniet. I 1828 blev oprettet en Laboratorieetat, hvor fyrværkerkompagniet indgik, en ordning, der blev bibeholdt efter hærplanen af 1/7 1842. I 1867 blev Artilleriets tekniske afdelinger oprettet, hvor Laboratorieetaten indgik under navnet Laboratorieafdelingen, under hvilken der blev oprettet et Laboreriekompagni. Samtidig blev fyrværkertitlen afskaffet. Det gamle Laboratorium lå længe for enden af Wildersgade, men blev flyttet til Refshalevej. Den tekniske afdeling blev delt i 1895, således at Laboreriekompagniet blev magasinerne, medens der blev oprettet et Laborerieværksted. Begge afdelinger blev nedlagt i 1923, hvorefter Hærens Forsøgslaboratorium opstod. Førstelæreren ved Legatskolen fik rang af fyrværker.

Skoleklassens sammensætning i den classenske Legatskole ultimo 1807

<u>Indkom</u>	<u>Elevens navn</u>	<u>født</u>	<u>Faderens stilling og navn</u>	<u>Adresse</u>	<u>d. p.</u>
1800	1/7 Henriette Kolstadt	1793	fyrværker Ole Even Kolstadt	Gl.Laboratorium	1
1801	1/10 Charlotte Christensen	11/4 1795	overkonst.Christen Christensen	"Ærtekedlen"	1
	1/10 Margrethe Bastian	28/3 1795	" Jens Bastian	Kasernen	1
1802	1/7 Ammon Lundgreen	1795	bøssemager Lundgreen	Springgade	1
1803	1/7 Charlotte Ranum	25/3 1794	overkonst. Jens Ranum	Kastellet	1
	1/10 Frederik Neumann	8/3 1797	fyrværker A.B.C.Neumann	Kasernen	1
1804	1/1 Else Andersen	23/9 1797	" Anders Andersen	"	1
	1/7 <u>Niels Frederiksen</u>	17/10 1794	snekersv. C.F.Kobjuska	Skolemesterlangen	1
	1/10 Cathrine Grötan	1793	overkonst. Fr.Larsen Grötan	Rosenborg bastion	1
	1/10 Sophie Bye	5/7 1798	fyrværker Ole Olsen Bye	Kasernen	1
1805	1/7 Frederik Grötan	15/3 1799	broder til overn. Cathrine	Rosenborg bastion	1
	1/7 Sophie Præstrud	2/10 1798	afsk.overkonst. Hans Olsen P.	Sofiegade	1
	1/7 Anthon Wilhelm	1798	fyrværker L.J.G.Wilhelm	Kasernen	1
	1/7 Sophie Haugaard	1798	bøssemager Haugaard	Lavendelstræde	1
	1/11 Jacob Neumann	26/12 1798	broder til overn. Frederik	Kasernen	1
1806	1/5 Mathias Mathiasen	1799	overkonst. Mathiasen	Kastellet	1
	1/5 Gottfried Huth	1794	bombarder Huth	Gl.Laboratorium	1
	1/5 Christian Bye	29/10 1800	broder til overn. Sophie	Kasernen	1
	1/5 Jacob Bendtsen	1797	snekermeister Bendtsen	Gl. Mønt	1
	1/6 Ludvig Lafiber	1796	smedemester Lafiber	Lavendelstræde	1
	1/7 Anne Thorsen	1795	afd.overkonst. Ammon Thorsen	St.Kongensgade	1
	1/7 Lovise Thorsen	1799	" " " "	på Chr.havn	1
	1/8 Anne Andersen	27/5 1800	søster til overn. Else A.	Kasernen	1
	1/8 Frederik Kyhn	1796	bøssemager Kyhn	Ll.Amagergade	1
	1/8 Johan Smith	1796	korporal Halvor S. v.Livgarden	til hest	1
	1/9 <u>Niels Nielsen</u>	1794	minermester N. Ved volden bag Sygestuen		1
----- "De gamle elever" ultimo 1807, ialt 26, fordelt med					14 12
1807	1/2 Lars Giøgensen	1794	konstabel Giøgensen	Amager batteri	1
	1/4 Anne Giøgensen	1801	" "	" "	1
	1/4 Abraham Kyhn	1800	broder til overn. Frederik	Ll.Amagergade	1
	1/5 Carl Wilhelm	1802	" " " Anthon	Kasernen	1
	1/7 Juliane Gertsen	1797	kobbersmed Jens Gertsen	Studiestræde	1
	1/7 Anne "	1799	" " " "	"	1
	1/7 Sophie "	1802	" " " "	"	1
	1/8 Rasmus Jensen	1800	overkonst. Jensen	Kastellet	1
	1/10 Dorthe Dahl	18/4 1798	overkonst. Ole Axelsen Dahl	Gl.Laboratorium	1
	1/10 Elling "	17/8 1800	" " " "	" "	1
	1/11 Sophie Grötan	31/7 1802	søster t. overn. Cathrine og Frederik		1
	1/12 Cathrine Nielsen	1797	søster t. overn. Niels Nielsen Bag Sygestuen		1
----- De nye elever, der indgik hen over året 1807, ialt 12, fordelt med					5 7
					ialt ultimo 1807: 19 19

Materialet bygger på originallisten, hvor børnene er opstillet efter faderens kompagninummer:

1. - 9. kompagni	14
19. kompagni (fyrværkerne og minørerne). 13	
20. " (håndværkerne)	10
Ialt artilleribørn	37
Den kgl. Livgarde til hest	1
Ialt skolebørn	38

Om undtagelsen, der bekræfter reglen. Korporal Halvor Smith ved den kgl.Livgarde til

hest fik sin søn Johan ind i skolen i 1806. Hans regiment var indkvarteret på kasernen i "Frederiksholms Kanal", hvor også Artilleriets 1. kompagni, feltbatteriet, lå, hvorfor der må være blevet talt om tingene. Korporal Smith var iøvrigt at beklage. Han mistede sin kone Else den 18/1 1808 efter en fødsel 7 dage før julen 1807, og så stod han tilbage med 6 børn, hvoraf Johan var den ældste, medens den yngste, Else Margrethe, kun var 1 måned gammel. Skolelisten var underskrevet af prml. Marcus Glahn.

Jeg har omrokeret børnene ifølge skolelisten, så man kan se, hvornår de kom i skole. Den er sammenholdt med folketællingen for Artilleriet 1/2 1801, og nogle af fødselsdagene er fremfundet i Garnisons sogns kirkebøger. De øvrige årstal er anført efter skolens aldersbetegnelser, og de kan svinge lidt.

Gennemsnitsalderen for de 26 "gamle elever" var 10½ år, men ældste var 13 3/4 år, yngste 8 1/4; børnene havde været elever fra 1 år og 4 måneder til 7½ år i samme klasse.

For de 12 nye elever var gennemsnitsalderen ca. 8 år, men den ældste var 13 år, den yngste i børnehvealderen 4 3/4 år. Så man forstår godt, at lærer Aspach var ved at opgive ævret.

Fejlen lå fra starten. Myndighederne gav den classenske Legatskole kun 30% af Classens testamentariske gave på 2000 rd. = 600 rd. Jeg tør også sige, hvordan pengene blev brugt:

Lærerløninger	30%	180 rd.
Brændsel, lys, skolemateriel	.	30%	180 "
Understøttelser	40%	240 "
Legatsummen:		<u>600 rd.</u>

Understøttelserne omfattede tøj og sko til børnene, dagpenge til nogle børn såvel i København som i detachementerne, sko og strømper til konfirmanderne og bespisning juleaften. Uden de flinke piger i håndarbejdsklassen, der syede og strikkede på livet løs, var det aldrig gået. Tøjet til drengene måtte laves ude i byen, og skoene måtte nødvendigvis købes hos en skomager. Der var ikke anført skyggen af en dyrtidsregulering; tilmed blev det en forrygende inflation, krigstider og statsbankerot. Derfor blev det nødvendigt at trække korpsets egne underofficerer ind som lærere. Skolekommissionerne holdt sig da også i baggrunden derved, at man ikke pressede forældrene for at få børnene i skole, når de var 7 år. Det ville have sprængt skolens smalle rammer.

Major Bille gjorde i 1822 status over antallet af skolebørn for de 25 år, der var gået fra 1794 til 1818 og fortalte, at der fra 1794 - 1803 havde været fra 28-36 børn,
 " 1804 - 1813 " " " 30-48 " ,
 " 1814 - 1818 " " " 25-37 " .

I 1805 var det iøvrigt på tale at få Legatskolen bort fra Strandgades kaserne, hvad G.C.C. ikke havde noget imod, men husleje skulle svares af legatmidlerne, og så fandt Artilleriet ud af, at det var der ikke råd til. Det skal nok opfattes som tegn på, at efterkommerne efter Mechlenburg og hans tre skolekommissionsmedlemmer, hvem det nu var, ikke har brudt sig særlig meget om den classenske Legatskole.

1807 begyndte med .. 15 drenge 15 piger =30 der afgik i 1807:

udmeldt af skolen ..	1	"	2	"	= 3
døde	-	"	1	"	= 1
			14 drenge	12 piger	=26
indmeldt i 1807	5	"	7	"	=12
Ultimo 1807	<u>19</u>		<u>19</u>		<u>=38</u>

Fyrværker Georg Ernst Frederik Soelberg fik 12/12 1806 stillingen som tøjhjulsløjtnant i detachementet i Fredericia og måtte rejse derover med sin kone og 6 børn, hvoraf de tre, Frederikke, Lovise og Hans, der gik i Legatskolen, måtte med. I 1812 blev han premierløjtnant, i 1830 overkrigskommissær. Han døde i august 1839 i Fredericia, 62 år gl.

Det døde barn var Frederikke Margrethe Thorsen (*1798), datter af overkonstabel Amnon Thorsen (1763-1805), der i 1801 var konstabel, derefter udnævnt til overkonstabel med tjenestebolig på Charlotte Amalies bastion på Quintusvejen. Ved faderens død i 1805 flyttede familien til St.Kongensgade (=Wildersegade), og så er det, at børnene kom i skolen, da vejen hidtil havde været for lang. Hendes søskende var Anne Wilhelmine Kristine og Lovise Dorthea. De havde en ældre bror Thor Peter (*7/3 1793).

Niels Frederiksen blev underofficer ved Artilleriet og fra 1826 førstelærer ved Legatskolen (se note 7).

Catrine Henriette Kolstadt er ældste elev, der kendes ved navn som elev i Legatskolen.

Om slægter Bye, Gertsen, Grötan og Kolstadt (for at nævne nogle), se note 12.

I 1808 blev fra Varedepotet udleveret 40 alen gråt klæde til klædningsstykker til drengebørnene i Legatskolen. I 1811 drejede det sig 35 alen klæde og i 1813 blev ud-

leveret

21 alen ubleget lærred á 16 sk.
100 " bleget " " 24 sk., da der var mangel på klæde på grund af krigene. Fra 1809 blev materialerne modtaget af skolens forstander, oberstløjtnant og kommandør for den danske brigade Saint-Aubain, som han netop var udnævnt til. Alle materialer fra Varedepotet skulle Legatskolen betale.

1809

Foruden at oberstløjtnant F.J.Saint-Aubain træder frem som skolens forstander, er 1809 også året, hvor Jomfru Schultz, i en alder af 54 år, antages som håndarbejds lærerinde ved skolen med en årlig gage på 50 rd. samt tjenestebolig på kasernen. Det er også samme år, at lærer F.V.Aspach forlader den, men hvem der blev hans efterfølger, vides ikke.

1812

Den 21/7 1812 blev stud.theol. Niels Madsen Harboe ansat som lærer. Han var kommet fra Odense til København for at studere. Ved sin ansættelse havde han ønsket at få samme "skolebidrag" som de kongelige embedsmænd, men det blev afslået. Som lærer gennemførte han sit theologiske studium, men måtte forlade skolen, da han 3/8 1816 blev hjælpepræst i Ørslev-Bjerre sogn på Skelskøregnen. Det classenske Fideikommiss ydede samme år ekstraordinært og uden præcedens et tilskud på 600 rd. til den danske Artilleribrigade og 300 rd. til hver af de to øvrige. Det indebar, at lærer Harboe samme år fik et gratiale på 50 rd., hvorefter lærerinden Jomfru Schultz beklagede sig, og den 22/8 s.å. fik hun også et, men det står ikke noteret, hvormeget hun fik.

1813 og 1814

Pengene fra det classenske Fideikommiss blev indbetalt til G.C.C. to gange om året, hvor man fordelte dem, der var i sølvværdi, og det var lærerlønningerne efter budgettet også. Ved statsbankerotten i 1813 blev hele pengevæsenet ved forordning af 5/1 1813 omvæltet, hvor den nyoprettede Rigsbank udstedte pengesedler, de såkaldte "Courant-

dalersedler" med en sølvværdikurs svarende til, at 100 rigsbankdaler ny værdi skulle være lig med 1 specie (=2 rigsdaler), d.v.s. kurs 200. På grund af krigen blev det tilmed en forrygende inflation, så hverken børskursen eller kursen "mand og mand imellem" holdt. Det kom til at vare ca. 30 år, før det hele faldt til ro. Som følge af dyrtiden fik lærer Harboe i 1814 et gratiale på 25 rd., medens Jomfru Schultz fik et på 20 rd.

1815

Skolekommissionen må have udbetalt lærerlønningerne efter budgettet i nyværdi, hvilket var en væsentlig forringelse. Den 1/4 1815 anmodede derfor lærer Harboe og lærerinden Jomfru Schultz kollektivt, at de ønskede at få deres løn udbetalt i sølvværdi, hvad skolekommissionen fandt rimeligt, og allerede 6/5 forelå en beregning, at Harboe skulle have et tillæg for 1814 på 105 rd. og Jomfru Schultz et på 63 rd. Det var et tillæg på 87% af årslønnen, henholdsvis 120 rd. og 72 rd., af hvilket sidste man kan se, at Jomfru Schultz på et eller andet tidspunkt havde fået en lønforhøjelse på 22 rd. Måden, man regnede tillægget ud på, var for Harboes vedkommende:

Kurs $375 \times 120 \text{ rd.} : 200 = 225 \text{ rd.}$ (=120 + 105),
og for Jomfru Schultz's vedkommende:
Kurs $375 \times 72 \text{ rd.} : 200 = 135 \text{ rd.}$ (= 72 + 63).
Harboes og Jomfru Schultz's indsats bevirkede, at lærerlønningerne i en lang årrække blev udbetalt i sølvværdi, medens gratialer blev udbetalt i sedler og tegn (=nyværdi).

1816

Da lærer Harboe i 1816 var rejst, fik Jomfru Schultz et gratiale på 36 rd. i nyværdi. Hvem der blev lærer efter Niels Madsen Harboe, og indtil sergent Peter Jul. Lind tiltrådte i 1818, er ikke oplyst, men jeg har kastet øjnene på en lærer ved Elevskolen, fyrværker Johan Ludvig Smith. Da denne blev oprettet i 1816, var det meningen, at ældste fyrværker, der blev ansat som lærer ved Elevskolen, også skulle være lærer ved Legatskolen, men bortset fra denne mulige periode kom det først rigtig til at virke efter hærplanen af 1/7 1842, da det blev bestemt, at den fyrværker, der blev udvalgt

Skoleklassens sammensætning i den classenske Legatskole ultimo 1815

<u>Indkom</u>	<u>Elevens navn</u>	<u>født</u>	<u>Faderens stilling og navn</u>	<u>Adresse</u>	<u>d. p.</u>
1807 1/7	Sophie Gertsen	1802	nu pontonersergent Gertsen	Kastellet	1
1808 1/10	Andreas Gautesen *	1802	afsked. konstabel Gautesen	Kasernen	1
1809 1/6	Kaae Olsen	1801	" " Olsen	Wildersgade	1
1/7	Kirsten Olsen	1802	afdød " Olsen	Amagergade	1
1/7	Carl Præstrud *	23/4 1803	afsked. " Præstrud	Prinsessegade	1
1/10	Niels Schmidt *	1802	afdød fyrværker Schmidt	Art.Sygestuen	1
1810 1/10	Jens Bye **	1803	" " Bye	Prinsessegade	1
1811 1/3	Johan Becker	1803	bombarder Becker	Gl.Laboratorium	1
1/8	Johan Eigtved **	1803	afdød murersvend Eigtved	8. kompagni	1
1/11	Dorthe Grötan	30/9 1803	søster t. Cathrine og Sophie,	1807-listen	1
1/12	Rasmus Mølboe *	1801	afdød overkonst. Mølboe	Kasernen	1
1812 1/1	Peter Schoug *	1803	toldbetjent Schoug	Gl.Laboratorium	1
1/6	Marie Kolstadt	1802	søster til Henriette,	1807-listen	1
1/7	Caroline Johansen	1804	afsked. overkonst. Johansen	Dronningensgade	1
1/8	Christian Myhre	1806	afdød sergent Myhre	Prinsessegade	1
1/10	Marie Haagensen	1806	kobbersmedesvend Haagensen	"	1
1/11	Wilhelmine Grötan	3/9 1806	søster til ovenst. Dorthe	Gl.Laboratorium	1
1/11	Ane Grünwald	1802	overkonst. Grünwald	"	1
1/12	Wilhelm Nielsen ***	1803	" Svend Nielsen	"	1
1/12	Carl Wilhelm *	16/3 1802	se 1807-listen		1
1/12	Lovise Christensen	16/12 1802	overkonst. Christensen	Overgaden	1
1813 1/10	Peter Hasgren	1807	afsked. Fyrværker Hasgren	Kasernen	1
1814 1/4	Carl Lindqvist	1808	afdød overkonst. Lindqvist	Sofiegade	1
1/7	Caroline Lindqvist	1803	" " "	"	1
1/7	Johanne Bye	14/5 1807	søster til ovenst. Jens	Prinsessegade	1
1/10	Johan(es) Svane	1806	hornblæser Svane	Dronningensgade	1
1/12	Jens Olsen ****	1808	broder til ovenn. Kaae	Wildersgade	1
1/12	Niels Nielsen	1807	sergent Nielsen	Ridende Artilleri-kaseme	1
--- "De gamle elever" ultimo 1815, ialt 28, fordelt med					17 11
1815 1/7	Johanne Pedersen	1806	afsked. overkonst. Pedersen	Dronningensgade	1
1/7	Margrethe Pedersen	1807	" " "	"	1
1/7	Frederik Holmstad	1807	overkopist Holmstad	Klerkegade	1
1/7	Johanne Nielsen	1808	spisevært (marketender) N.	Kasernen	1
1/10	Merete Myhre	1807	søster til ovenn. Christian	Prinsessegade	1
--- De nye elever, der indgik hen over året 1815, ialt 5, fordelt med					1 4
					18 15
Nogle voksne:					
1815 1/2	Svend Simundsen	1792	underkonstabel fra København	4. kompagni	1
1/3	Hans Andersen	1792	kusk fra Oringe	Det rid. Artilleri	1
1/10	Johannes	1801	underkonstabel fra København	2. kompagni	1
1/10	Christen Andersen	1793	underkonstabel	6. "	1
					4 -
					ialt ultimo 1815: 22 15

til at være Legatskolens førstelærer, og som var nomeret på Elevskolens budget, kun skulle være lærer ved Legatskolen.

Til den ovenstående liste

Selv om de 4 voksne artillerister næppe har kunnet læse, skrive eller regne, og officere har skønnet, at så kunne man sætte dem ind i Legatskolen, så var det imod reglener-

tet af 1793 og testators ønske og derfor en stor misforståelse.

Materialet bygger på originallisten, hvor bømene er opstillet efter faderens kompagninummer. Tabet af Norge i 1814 medførte, at den norske Brigade faldt bort. Indtil 1816, da der kom en ny hærplan, fik fyrværkerkompagniet nr. 13 og håndværkerkompagniet nr. 16. To, der kom "fra Byen", var mar-

ketender Nielsens datter Johanne og overkopist Holmstads søn Frederik.

15 af de 17 drenge, som var "gamle elever" var "Indskrevet i det Kongelige Artillerie Corps", kompagnierne 1-8. På foranledning af generalmajor Hans Beck blev Artilleriets Underofficersskole (=Elevskolen) indstiftet 6/1 1816, og det virker meget bevidst, at også drenge fra den classenske Legatskole skulle optages i den. De seks drenge, der er mærket med *, kom da også på Elevskolen og udgik med førsteholdet den 14. oktober 1817 sammen med 12 andre. I rækkefølgen efter eksamens-karakterer var det:

<u>Andreas Gautesen</u>	nr. 1
<u>Hans Peter Schoug</u>	" 7
<u>Carl Emanuel Præstrud</u>	" 8
<u>Carl Hans Christian Wilhelm Wilhelm</u>	" 9
<u>Rasmus Jensen Mølboe</u>	" 11
<u>Niels Frederik Smith</u>	" 13.

Andre drenge, der var med på førsteholdet, var: Johan Christian Neumann og Hans Peter Eigtved, en broder til nedennævnte. De hørte til kredsen af de forældre, der lod deres børn optage i Legatskolen, men de kan ikke følges på grund af det sparsomme materiale.

De to drenge, der er mærket med **, udgik fra Elevskolen 1/7 1820: Jens Nikolaj Bye, der blev Legatskolens første gymnastiklærer og Johan Hendrik Eigtved. De var holdkammerater med Henrik Jørgensen, der blev førstelærer ved Legatskolen, og Christian Steenberg, der blev en af de første hjælpelærere.

Drengen mærket med ***, Wilhelm Nielsen, udgik fra Elevskolen 21/4 1824, og drengen mærket med ****, Jens Peter Olsen, udgik fra Elevskolen 6/5 1826. Sidstnævnte var holdkammerat med Johan Gustav Hendriksen, der blev håndarbejds lærerindens, Caroline Ellefsens, svigersøn (hvorom senere) samt Andreas Jensen Falck, der en overgang også var gymnastiklærer ved Legatskolen.

De blev som sagt alle underofficerer ved Artilleriet, flere blev fyrværkere, nogle fik senere gode stillinger, og et par af dem blev senere officerer. Det gjaldt således Hans Peter Eigtved og Andreas Jensen Falck.

I 1815-listen går nogle navne igen, således Bye, Gertsen, Grötan og Kolstadt, medens der optræder nogle nye: Eigtved og Svane.

1815 begyndt med .. 24 drenge 14 piger =38 der afgik i 1815:

døde	1	"	-	"	=	1
konfirmeret	3	"	2	"	=	5
forsømmelse	1	"	-	"	=	1
overført t.pigeskole	-	"	1	"	=	1
kommet i lære	2	"	-	"	=	2
Ialt afgik	7	drenge	3	piger	=	10
ny saldo:	17	"	11	"	=	28
I 1815 indgik:						
børn	1	"	4	"	=	5
voksne artillerister	4	"	-	"	=	4
overført til 1816 ..	22	drenge	15	piger	=	37

Da man ikke kunne have enslydende gader på Christianshavn og i København, døbte man i 1860 Prinsensgade om til Prinsessegade, St. Kongensgade (nord for Torvegade) og Ll.Kongensgade (syd for) til Wildersgade, men navne som Dronningensgade, Sofiegade, Torvegade (den lille og den store) og Bådsmændsstræde er fra Christian 4's tid. Overgaden neden Vandet og Overgaden oven Vandet hed oprindeligt Nedergaden og Overgaden.

Det ridende Artilleris kaserne lå i "Frederiksholms Kanal" sideværts med Hestgardekaseren, men en tidligere betegnelse "Kaserne ved det afbrændte Slot" kan muligvis indebære, at man en overgang har været installeret i Sdr. Ridebanefløj, der ikke brændte, og nu er de kgl. stalde.

Artillerisygestuen lå ved Langebro på Sjællandssiden på en frenskudt ravelin ved Rysenstens bastion. Da Garnisonssygehuset i Rigensgade stod færdig i 1818, nedlagde man forskellige garnisonssygestuer. I 1825 åbnede Rysenstens Badeanstalt med "Huset" på land og en dertil hørende søbadeanstalt. "Huset" var den gamle Artillerisygestue, der var ret stort med 4 skorstene.

1818

Sergent Peter Julius Lind blev i 1818 ansat som lærer ved Legatskolen. I 1805 havde han været bombarder ved 15. kompagni i den norske brigade, men må være blevet hængende i Danmark efter 1814 og derefter taget sin afsked. Han fik 120 rd. sølv om året i løn, tjenestebolig på kaserne og 1 favn brænde.

Skoleklassens sammensætning i den classeske Legatskole den 1. juli 1819

Indkom	Elevens navn	født	udgik	Faderens stilling	Adresse	d. p.	
1812	1/10 Marie Haagensen	**	1806	1820	kobbersmedesvend H.	Prinsessegade	1
	1/11 Wilhelmine Grötan	**	3/8 1806	1820	overkonstabel Fr.G.	Gl.Laboratorium	1
1814	1/4 Carl Lindqvist	**	1808	1822	afdød pverkonst. L.	Sofiegade	1
	1/7 Johanne Bye	**	14/5 1807	1820	" fyrværker B.	Dronningensg.	1
	1/10 Johannes Svane	**	1806	1820	hornblåser Svane	Gl.Laboratorium	1
	1/12 Jens Peter Olsen	**	1808	1821	afdød overkonst. O.	St.Kongensgade	1
1815	1/7 Johanne Pedersen	**	1806	1820	" overkonst. P.	Prinsessegade	1
	1/7 Margrethe "	**	1807	1821	" " "	"	1
	1/10 Merete Myhre	*	1807	1820	" overkonst. M.	Overgaden o.V.	1

Elev fra 1815-listen, ialt 9, der forblev til konfirmationen:						3	6
1816	1/1 Caroline Lindqvist	**	1809	1821	søster til overn. Carl	Sofiegade	1
	1/1 Amalie Myhre	*	1810	1820	" " " Merete	Overgaden o.V.	1
	1/1 Sophie Svane	*	1808	1822	" " " Johannes	Gl.Laboratorium	1
1818	1/1 Anders Larsen	**	1807	1820	smedesvend L.	Kastellet	1
	1/1 Jens "	**	1809	1820	" L.	"	1
	1/1 Caroline Svane	*	1810	1822	søster t. overn. Johannes/Sophie		1
	1/1 Marie Pedersen	*	1810	1823	" " " Johanne/Margrethe		1
	1/1 Dorthea Amundsen	**	1807	1821	kommandersergent A.	Kasernen	1
	1/1 Elisabeth Becker	*	16/6 1811	1824	bombarder B.	Gl.Laboratorium	1
	1/4 Peter Christensen	*	1810	1820	smedemester C.	Prinsessegade	1
	1/4 Kirstine Svane	*	16/3 1812	1826	søster t. overn. Johannes m.fl.		1
	1/4 Amalie Gertsen	*	1804	1819	pontonersergent G.	Ll.Brøndstr.	1
	1/4 Christiane "	*	29/11 1805	1820	" G.	"	1
	1/7 Kirstine Nielsen	*	1812	1825	konstabel Daniel N.	Gl.Laboratorium	1
	1/7 Caroline Moh	*	1812	1824	kommandersergent M.	"	1
	1/7 Ernst Engelbrechtsen	**	1810	1822	sergent E.	"	1
	1/7 Carl "	*	1811	1823	" E.	"	1
	1/10 Ludvig Schrøder	*	1812	1820	"afdøde Schrøder"	Grønnegade	1
1819	1/1 Julie Amundsen	*	1811	1824	søster t. overn. Dorthea	Kasernen	1
	1/4 Kirstine Pedersen	*	1812	1826	" " " Johanne/Margrethe/Marie		1
	1/4 Henriette Lindqvist	*	1813	1825	" " " Carl/Caroline		1
	1/4 Christian Myhre	**	1806	1820	broder t. overn. Merete/Amalie		1
	1/7 Johannes Nielsen	*	1810	1820	smedesvend J.Nielsen	Ny Kongensgade	1

Antal elever, da oberstløjtnant Saint-Aubain blev syg						11	21
Overført til 2. klasse (**), da den indbyrdes undervisning blev indført 1/1 1820						7	7
" " 1. " (*), " " " " " " " " " "						4	14

Ifølge hærplanen af 28/1 1816, efter tabet af Norge i 1814, fik den danske Artilleribrigade kompagnier 1-12, Fyrværkerkompagniet fik sit gamle nr. 19 tilbage, medens Arsenalshåndværkerne mistede sit nr. 20. 9 af de 32 børn eller 28% kom fra sidstnævnte kompagni.

Det er også et farvel til den gamle skole med kun en læseklasse. Før sin død 21/10 1819 havde oberstløjtnant Saint-Aubain været syg i flere måneder. Hans efterfølger, major V.Bille skaffede i efteråret 1819 32 flere børn ind i skolen og forberedte overgangen til den indbyrdes undervisning, der blev gennemført pr. 1/1 1820 med 2 klasser, en anden- og en første klasse samt håndar-

bejdsklassen. Af de 32 nye børn var 22 drenge, hvoraf han hentede 5 fra Kaptajn Friis's Skole. J.C.G.G.Friis var Elevskolens første forstander fra 1816-1828, og gav drenge, der ønskede optagelse på Elevskolen, privat undervisning, navnlig på søndage. Af de 10 piger kom Bolette Meyer i 2. klasse, eftersom hun var 13 år, resten i 1. klasse, der begyndte med 49 børn, 18 gl. og 31 nye elever.

Den dygtigste dreng i 2. klasse var Jens Peter Olsen, den dygtigste pige Wilhelmine Grötan. Den dygtigste dreng i 1.klasse var Carl Engelbrechtsen, den dygtigste pige var Elisabeth Becker.

KAPITEL 5

De classenske Legatskolepenge

Ved fredsslutningen i januar 1814, hvorved Norge gik tabt for Helstaten, måtte der tages hensyn til de norske legatpenge. Nordmændene var glade for dem og ville gerne beholde dem, men Norge var i union med Sverige, og var herefter at betragte som udland. Der blev en del skriveri om sagen, som man forelagde Niels Rosenkrantz (1757-1824), Departementet for de udenlandske Sager, der i en skrivelse af 29/6 1815 gav udtryk for, at de 400 rd. måtte ophøre at blive udbetalt ved udgangen af 1. kvartal 1814. Som følge af denne udtalelse blev der udstedt en kgl. resolution af 14/7 1815, at pengene skulle stoppe fra den 1/4 1814, hvorefter fordelingen skulle være 250 rd. til den danske Artilleribrigade, der således fik 850 rd. at drive Legatskolen for, medens 150 rd. skulle tilfalde Skolekommissionen, som Direktionen for Garnisonsskolerne af 1789 i 1815 var blevet omdøbt til.

Omkring nytår 1817 resolverede Frederik 6, at af de 400 rd. sølvværdi, som hidtil gik til de militære korps i Norge, fra den 1/4 1814 kunne der tillægges 250 rd. til den danske Brigade. Det gav en efterbetaling på 687,50 rd. svarende til 250 rd. sølvværdi i 2 3/4 år, regnet fra 1/4 1814 til den 31/12 1816. Sølvværdien 687,50 rd. blev omregnet til kurs 375, hvorefter Legatskolen fik 1289 rd. i sedler og tegn.

Den ovenfor nævnte Skolekommission fik i 1819 nyt navn: Direktionen for Garnisonsskolevæsenet i København og Citadellet Frederikshavn. Man havde af de classenske legatpenge fået tilladelse til at drive håndarbejdsklassen på Sølvgades kaserne med følgende beløb:

Garnisons sogns menighed	500 rd.
Norske artilleripenge	50 rd.
Det søndenfjeldske Regiment 50 "	
" nordenfjeldske " 50 "	150 "
De københavnske regimenter:	
Danske Livregiment til fods	50 "
Norske Livregiment	50 "
Kronprinsens Regiment	50 "
Prins Frederiks Regiment	50 "
Sjællandske Jægerskorps	50 "
At overføre:	900 rd.

Overført: 900 rd.
Fra 1820 kom også pengene fra 2. Jydske Infanteriregiment, der blev forsat fra Ålborg til København, og som omtales under major Billes skole 50 "
Ialt Garnisonsskolevæsenet 950 rd.
Artilleriet:
Den classenske Legatskole ... 850
Den holstenske brigade 300 1150 "
Infanteriregimenter i provinsen:
1. Jydske Regiment 50 "
3. " " 50 "
Fynske Regiment 50 "
Kongens Regiment 50 "
Slesvigske Regiment 50 "
Dronningens Livregiment 50 "
2400 rd.
Holstenske Regiment 50 "
Oldenburgske Regiment 50 "
Ialt: 2500 rd.
som var J.F.Classens testamentariske gave til de fattige soldaterbørn 2000 rd. og 500 rd. til Garnisons sogns menighed. På tidspunktet var det 34% til Legatskolen, og det blev værre endnu.

Da oberstløjtnant Saint-Aubain døde, blev alle papirer vedrørende Legatskolen afleveret fra dødsboet til general Hans Beck, der videregav dem til brigadechefen, oberst Friboe, hvorefter materialet havnede ved den ny skolekommissionen: Major V.Bille, stabskaptajn Marcus Glahn og chefen for Elevskolen, kaptajn Friis.

Det varede ikke længe, før man opdagede, at der manglede 1516 rd. 18 sk. i sølvværdi i kassen, hvilket bibragte korpset et chock.

Sagen omtales senere her, men enkefru Saint-Aubain måtte afbetale på gælden, og det varede i hele hendes levetid. Det indebar også, at skolekommissionen for den classenske Legatskole måtte låne 900 rd. i sedler og tegn af Artillerikorpsets kasse, der skulle afdrages i takt med enkefru Saint-Aubain's indbetalinger til Legatskolen.

KAPITEL 6

Den classenske Legatskole med major V.Bille som skoleforstander fra 22/10 1819 til 31/3 1826

Allerede i december måned 1819 havde skolekommissionen, bestående af major V. Bille, stabskaptajn Marcus Glahn og forstander for Elevskolen, kaptajn J.C.G.G.Friis, udarbejdet en liste over de nye børn, der skulle optages i Legatskolen og for at forberede indførelsen af den indbyrdes undervisning.

Kongen havde under 14/11 1819 befalet, at major Bille skulle sammentræde med divisionsadjutant Joseph Abrahamson for at besøge den indbyrdes undervisning indført i Artillerikorpsets skole. Endvidere blev kaptajnerne Marcus Glahn og J.C.G.G.Friis tilforordnet overgangsstaben under Abrahamsons ledelse; af de 64 børn, hvoraf 32 var gamle elever, kom 15 (7 drenge og 8 piger) straks i 2. klasse, hvor man underviste som hidtil, medens 49 børn (26 drenge og 23 piger) skulle undervises efter den indbyrdes undervisning.

Joseph Abrahamson, der var artilleriofficer, var, under Prins Frederik af Hessen, i 1816-18 med Auxiliærkorpsset i Nordfrankrig, hvor han benyttede lejligheden til at sætte sig ind i den indbyrdes undervisning, som den på de tider blev praktiseret i Frankrig, England og Schweitz, en uddannelsesmetode, der, hvorom han vidste, i særlig grad interesserede Frederik 6. En måned efter sin hjemkomst i januar 1819 pålagde Kongen ham at gøre et forsøg i den ny læremåde på en af kasernes skoler. Stedet, hvor forsøget skulle finde sted, blev udtaget som et lokale på Sølvgades kaserne. Da forsøget i denne "Forsøgsskole" havde varet i 3 uger, tog Kongen skolen i øjesyn, og efter nøje at have sat sig ind i metoden, udtrykte han sin begejstring. Den 14/3 1819 blev der udstedt to rescripter, et til efterretning for Direktionen for Borger- og Almueskolevæsenet i København (der var fjendtlig indstillet overfor metoderne) og et til Joseph Abrahamson, der, fuldstændig uafhængig af den københavnske skoledirektion, blev gjort til overinspektør for Prøveskolen, der hver måned skulle aflægge rapport.

Danske Kancelli, der fungerede dels som Ju-

stitsministerium, dels som Indenrigsministerium og dels som Kirke- og Undervisningsministerium, blev sat på den opgave at nedsætte en kommission, der skulle overvåge fremgangsresultaterne i læsning, skrivning, regning og geografi. Man indbød ministre, embedsmænd og videnskabsmænd til at besøge skolerne, og et antal lærere skulle undervises i metoderne. Der blev trykt tabeller.

Den 1/8 1819 udstedte Kongen 3 rescripter:

- 1) Den indbyrdes undervisning skulle indføres i de militære kasernes skoler, men kun hvad angik "elementerne" d.v.s. i den første klasse, medens den "gammeldags undervisning" skulle bibeholdes i 2den klasse.
- 2) til Danske Kancelli, at garnisonens skoler ikke længere skulle stå under Direktionen for Borger- og Almueskolevæsenet i København og
- 3) at der skulle oprettes en Direktion for Garnisonsskolevæsenet i København, hvis sammensætning skulle bestå af: Kommandanten i København (formand), den ældste oberst i Københavns garnison, præsten ved Frederiks tyske kirke på Christianshavn og præsten ved Garnisons kirke og sogn.

Den classenske Legatskole nød dog den præference, at den fortsat blev ledet af Artillerikorpsets officerer; der kom ingen præst i kommissionen. De i København værende tre infanteri-garnisonsskoler blev underlagt den ny direktion, ligeså Infanteriets og Jærgernes underofficersskoler i København og Kastellet. Alt skulle ses under eet: De militære kasernes skoler, Garnisonskirkens syngeskole og Prøveskolen for I.U. Endvidere skulle håndarbejdsskolen på Sølvgades kaserne udvides med I.U., drengene skulle have 1½ times gymnastik hver dag efter Franz Nachtegall's metoder, og alle børn skulle undervises i sang.

Den 3/9 1819 fik Abrahamson kgl. befaling, at håndarbejdsskolen på Sølvgades kaserne, som den første i Danmark, skulle indrettes efter I.U. Over denne beslutning gjorde lærerinden, Madam Florentine Smidt, der underviste 57 piger, vrøvl, idet hun fremførte,

at det var hende umuligt at klare flere piger, end dem hun i forvejen underviste. Abrahamson gav dog ikke op, forklarede alt for hende og ledede personlig undervisningen i tre dage, hvorved det lykkedes ham at overbevise hende, at hun med lethed kunne klare 100 piger.

1819

Skolens lærer, sergent Peter Julius Lind giftede sig den 7/3 1819 med Cathrine Myhling, der havde været gift før, og de kunne sammen flytte ind i tjenesteboligen på kasernen. Forlovere ved deres bryllup var solide københavnske borgere: Stolemager Lind og bødkermester Lindbak. Det indebar, at man fik en afløser til Jomfru Schultz, der formentlig har gjort vrøvl, som Madam Smidt gjorde det, når I.U. også skulle indføres i håndarbejdsundervisningen i den classenske Legatskole.

Ægteparret Lind blev derfor sendt til undervisning på kasernen i Sølvgade for at lære vilkårene for den indbyrdes undervisning sammen med:

Lærer Schade fra Rendsborg Garnisonsskole,
Lærer Eggers fra Christians Plejehus's skoler i Eckernförde.

Senere kom følgende til:

Underofficer Nix af Kongens Regiment,
Sergent Lange af 1ste Regiment,
Lærerne ved den store Underofficersskole,
Lærerne ved Artilleriskolen og
Lærer Frimann fra Søetatens skoler m.fl.

Jomfru Schultz ledede håndarbejdsundervisningen indtil udgangen af 1819. Hendes løn samme år var:

12 måneder á 11 rd. 132 rd.
Gratiale 45 " 177 rd.
i sedler og tegn, hvortil kom tjenesteboligen og noget brænde. Hun var en ganske udmærket håndarbejds lærerinde.

1820

Den 8. januar 1820 blev Jomfru Schultz afskediget af skolekommissionen, der gav hende en årlig pension på 50 rd. sølv, der i disse år blev omregnet til 62½ rd. i sedler og tegn. I 1822 fik hun et halvt års huslejetilskud på 10 rd. i sedler og tegn for-

di hun var sagt op i utide og måtte flytte ud af kasernen.

Cathrine Lind blev fra 1/1 1820 ansat som håndarbejds lærerinde i stedet for, og ægteparret Lind virkede indtil 31/5 1823. I året 1821 var deres lønninger:

		Sedler/tegn
Lærer Lind	12 md. á 10 rd. sølv = 150 rd.	
	Gratiale	30 "
Madame Lind	12 md. á 6 rd. sølv = 90 "	
	Gratiale	20
		<u>290 rd.</u>

hvortil kom tjenestebolig på kasernen og 1 favn brænde. Lønnen var uændret i deres ansættelsestid, dog vankede der ingen gratialer i 1823, hvor de rejste bort.

Som hjælpelærer ved I.U. fik Lind den unge bombarder Christian Steenberg, der var udgået fra Elevskolen 1/7 1820. Han fik en dusør på 10 rd. i sedler og tegn - om året.

Og så kom gymnastikken til for drengene i den classenske Legatskole. Den gamle legatskoledreng, Jens N. Bye, der var holdkammerat på Elevskolen med Steenberg, blev ansat som Legatskolens første gymnastiklærer med den samme dusør, som Steenberg fik. Jens Bye avancerede hurtigt, og var før 1821 udnævnt til sergent.

Major Bille udfærdigede personlig en fortegnelse over de børn, der i første halvår af 1820 skulle have understøttelser. Den omfattede 31 børn, hvoraf 8 skulle have 4 sk. og 23 børn 2 sk. om dagen i 182 dage. Fædrene var underofficerer, konstabler og arsenalshåndværkere med 21 i København, 3 i Fredericia, 2 i Randers og 5 i Nyborg. Beløbet udgjorde 147 rd. 84 sk. i sedler /tegn, hvortil kom 2 x 5 rd. sedler som dusør dels til skolelæreren i Borgerskolen i Fredericia, dels til skolelæreren i Nyborg for at have taget sig af artilleristernes børn de pågældende steder. Fortegnelsen er dateret 11/1 1820.

1820 er også året, hvor myndighederne fik styr på bedrageriet, der blev opdaget efter oberst Saint-Aubains død i november 1819. Ved kgl. resolution af 6/2 1820 blev det bestemt, at enkefru Saint-Aubain måtte udstede en obligation på 14.000 rd. sølv med pant i de hende tilhørende ejendomme, matr. numre 200, 201, 202 og 205 af Chr'havns kvarter,

omfattende skibsværft, reberbane, gårde og huse. Beløbet, dødsboet skyldte, blev som nævnt opgjort til 1516 rd. 18 sk. sølvværdi, som skulle afdrages med 200 rd. om året, og forrente restgælden med 4% p.a. Hun betragtede skylden som æresgæld, selv om den var påført hendes mand ved en andens æresløshed under hans sygdom.

Hendes far, grosserer og skibsreder Andreas Buntzen, var død i 1810, hvorefter hendes broder, Andreas B., videreførte det af faderen grundlagte handelshus - et af hovedstadens største - men han klarede ikke krigen 1807-14 og likviderede i 1820. De pantsatte ejendomme faldt så meget i værdi, at de ikke kunne indbringe den hende garanterede sum ved salg. Hun bad derfor G.C.C. om at få den årlige ydelse nedsat til 50 rd. samt at restgælden måtte blive rentefri. G.C.C. gav forestilling til Kongen, der den 22/1 1823 resolverede, at hendes ønsker blev opfyldt, men som fradrag i hendes pension på 400 rd. om året med 12½ rd. pr. kvartal.

I 1820-22 tilbagebetalte hun 121 rd. 18 sk.
1823-50, 27 år á 50 rd. ... 1350 " - "
I 1851 resten 45 " - "
Ialt i sølvværdi 1516 rd. 18 sk.

Selv døde hun i 1853, 74 år gl. De nævnte gårde og huse svarede til området Overgaden o. Vandet nr. 2 og 4 m.m. Her boede en overgang hendes broder, hendes søn, fru Gyllembourg, Jomfru Pætges = skuespillerinden fru Heiberg m.fl. Langebrogade hed i ældre tider Reberbanegade efter flere reberbaner.

I værket "Om den indbyrdes Undervisnings Væsen og Færd" I-III, som J. Abrahamson skrev sammen med provst P.H.Mønster, og som udkom i årene 1821-28, skrives bl.a.:

Var de militære kaserneskoler interessante derved, at de frembød den 1ste store drenge-skole, den 1ste pigeskoole og den 1ste håndarbejdsskoole efter den indbyrdes undervisning i Danmark, så blev Artillerikorpsets skole det også for almenheden derved, at det var den 1ste skole i Danmark efter indbyrdes undervisning med piger og drenge sammen til undervisning på en gang: Thi af hvide 49 børn var 26 drenge og 23 piger.

Kommissionen i Danske Kancelli fandt ud af, at af de 49 børn, med hvilke den indbyrdes

undervisning begyndte i den classenske Le-gatskole, var deres kunnen i begyndelsen af 1820 således:

Læsning: 10 uvidende
5 kendte bogstaver
18 kunne til nød stave
16 var begyndt at læse
49

Skrivning: 28 var uøvede
16 kunne skr. bogstaver på tavle
3 " " stavelser " "
2 " danne sammenskr. " "
49

Regning: 30 var uøvede
6 kendte tal
12 regnede 4 species i uben. tal
1 var begyndt at addere m/brøker
49

Geografi: 48 var uøvede
1 kunne noget
49

der afgik 25 elever (51%) i 1820:
7 " pr. 31/3 1820
12 " " 30/6 1820
1 " " 30/9 1820 og
5 " " 31/12 1820
25 (=20 drenge og 5 piger)

m/ resten 24 (49%) blev opnået følgende re-sultater i 1820:

Læsning: 11 læste i bog
13 " tabeller
24

Skrivning: 12 kunne skrive i bog
9 " " på tavle
3 " ?
24

Regning: 1 regula de tri i hele tal
4 fire species i benævnte tal
19 " " " ubenævnte tal
24

Geografi: 10 ved Sønderjylland
1 " Fyn
6 " Sjælland/Lolland
7 ikke underviste
24

Af de 24 børn var 6 drenge - 18 piger heraf børn, der var elever 1/7 1819 (s. 29) 2 drenge - 10 piger og det var nok de elever, der havde de bedste resultater.

Fortegnelse ultimo 1820 over de 24 børn, der forblev i 1. klasse, da den indbyrdes undervisning blev indført i den classenske Legatskole pr. 1/1 1820.

Indkom	Elevens navn	født	udgik	endnu		Adresse	d. p.
				1825	faderens stilling		
1816	Sophie Svane	1808	1822		hornblåser	Gl.Laboratorium	1 *
1818	Caroline "	1810	1822		"	"	1
	Marie Pedersen	1810	1823		afsk.overkonstabel	Toldbodvejen	1
	Elisabeth Becker	1811	1824		bombarder	Gl.Laboratorium	1 *
	Kirstine Svane	1812		x	hornblåser	"	1
	Kirstine Nielsen	1812		x	overkonstabel	"	1
	Caroline Møh	1812	1824		kommandersergent	"	1
	Ernst Engelbrechtsen	1810	1822		sergent	"	1 *
	Carl "	1811	1823		"	"	1 *
1819	Juliane Amundsen	1811	1824		kommandersergent	Kasernen	1
	Henriette Lindqvist	1813		x	afd. overkonstabel	Sofiegade	1
	Kirstine Pedersen	1813		x	afsked. "	Toldbodvejen	1 *
----- De gamle elever, der indgik før 1/7 1819 -----							2 10
Dec.1819	Frederikke Bertelsen	1808	1822		sergent	Dronningensgade	1
	Margrethe "	1811	1822		"	"	1
	Eline Bilgreen	1812	1823		afg.grovsmed	Prinsessegade	1
	Marie Celli	1814		x	bombarder	St.Torvegade	1
	Johanne Christensen	1811		x	fyrværker	Wildersgade	1
	Maren Engelbrechtsen	1813	1823		søster t. ovenn. Ernst/Carl		1
	Louise Gertsen	1809	1823		pontonerserg.	Ll.Brøndstræde	1
	Peter Haagensen	1809	1823		afg.grovsmed	Kastellet	1
	Theodor Olsen	1810	1822		sergent	Gl.Laboratorium	1 *
	William "	1812	1822		"	"	1 *
	Johanne Steinhäuser	1809	1823		sergent	Rid.Art.Kaserne	1 *
	Carl "	1812	1822		"	" " "	1 *
----- De nye elever, der indgik i december 1819 -----							4 8
Af de 49 børn, der begyndte med I.U. i 1820, forblev tilbage -----							6 18
Elever mærket med * rykkede op i 2. klasse pr. 1/1 1821.							
Ernst Engelbrechtsen udgik fra Elevskolen 5/12 1828 og blev kommandersergent.							
Carl Steinhäuser " " " 6/5 1831 " " sergent.							

Kongen havde d. 8/7 og 15/7 1820 befalet, at børn af det 2det Jydske Infanteriregiment, der var kommet fra Ålborg til København, skulle optages i den classenske Legatskole, idet regimentet blev indkvarteret på kasernen i Wildersgade næsten over Artillerikaserne, da der næppe var plads til dem i den forholdsvis lille skolebygning, der lå inde i gården på Sølvgedes kaserne. På Artillerikorpssets vegne oprettede major Bille en overenskomst af 22/7 1820 med Direktionen for Garnisonsskolevæsenet. Infanteriets børn kunne dog ikke deltage i uddelingen af tøj, sko, præmier og understøttelser af det classenske legat, men var henvist til de regler, der var gældende for Garnisonsskolen, hvor også pigerne skulle eksamineres, når de gik ud af 2. klasse.

Infanteridrengene kunne ikke gå ud af 1ste klasse i Legatskolen for at overgå til 2den

klasse på Garnisonsskolen, før de kunne læse, skrive og regne godt samt kende Danmarks geografi efter forskrifterne om den indbyrdes undervisning.

(Det indskydes her, at kobberstikker Jeppe (Sonne) (1771-1833) var blevet sat på opgaven at opstikke kort til geografiundervisningen. I 1819 måtte han låne 2000 rd. af (Statsfonden "ad usus publicos" for at kunne stikke skrivetabeller til I.U. Dette lån blev ham eftergivet i 1823. Fonden ad (usus publicos var tilvejebragt af ekstraordinære statsindtægter f.eks. arveløse kapitaler og støttede bl.a. kunst og litteratur.

I overenskomsten passer major Bille på, eftersom talen er om en legatskole alene bestemt for Artilleriet, hvori det 2det Jyske Infanteriregiments børn kun er forundt adgang ved "Hans Majestæt Kongens Naade".

Derfor kunne ingen berøvelse finde sted mellem Legatskolen og regimentet, eftersom Artillerikorpsets skoler ikke henhørte under Direktionen for Garnisonsskolevæsenet. For den daglige ordens skyld skulle en underofficer af regimentet føre børnene over i Artilleriskolen kl. 8 og aflevere dem til læreren samt medbringe sygeattest for de børn, der ikke kunne møde på grund af sygdom. Det påhvilede Direktionen for Garnisonsskolevæsenet fire gange om året at til- og afmelde børn og aflevere en liste til Artilleriskolekommissionen. Omvendt skulle denne kommission give indberetning til 2det Jyske Regiment, når drenge kunne gå ud af 1. klasse, der så skulle underrettet Direktionen, så drengene kunne komme i en anden skole. Direktionen for Garnisonsskolevæsenet havde ret til at eksaminere 2det Jyske Regiments børn, når det passede dem, blot ikke i den classenske Legatskole. Alle direktionens direktører havde ret til, når det passede dem, at aflægge Legatskolen besøg, men de måtte ikke eksaminere eller træffe bestemmelser vedrørende infanteribørnene.

For Direktionen for Garnisonsskolevæsenet underskrev:

G.L.Schulenburg (1756–1825), der var Københavns kommandant og chef for den kgl. Livgarde,

D.C.Holsten (1762–1834), der var ældste oberst i Københavns Fæstning samt kommandør for Prins Christian Frederiks Regiment,

Christian G.W.Gøricke (1762–1829), der var præst ved Frederiks tyske kirke med bopæl i præstegården i Ll. Kongensgade (=Wildersgade 5) og

Christian Frederik Brorson (1768–1847), der var præst ved Garnisons kirke på Skt. Annæ Plads.

På Artillerikorpsets vegne underskrev major V.Bille.

Overenskomsten blev udfærdiget in duplo. Afskrifter gik til Kongen, det classenske Fideikommiss, 2. Jydske Infanteriregiment + til Generalitets Commissariats Collegiet.

(2det Jydske Infanteriregiment havde båret (navnet siden 1790. Det var oprettet 1703 (af Frederik 4 som 1. Danske Infanteriregiment) og blev hvervet ud til stormagterne.

(Omdøbt 1735 til Slesvigske Infanteriregiment) og i 1785 til Riberske Infanteriregiment. Ved hærplanen af 1/7 1842 blev det (til 9. Bataillon.

Med Kongen og Abrahamson i ryggen var major Bille blevet en stor mand.

Regimentet fik årlig 50 rd. sølv fra det classenske legat, men da regimentet kom til København og børnene skulle gå i Legatskolen, bestemte G.C.C., at pengene skulle tilfalde Direktionen for Garnisonsskolevæsenet. Selv om der var kræfter i gang i 1830'erne for at få infanteribørnene væk fra Legatskolen, så holdt overenskomsten til 1851, da regimentet blev flyttet tilbage til Ålborg.

Det er mit indtryk, at major Bille i 1820 søgte om flere penge at drive Legatskolen for, og der kom også 200 rd. mere til Artilleriet fra det classenske Fideikommiss, men de havnede i Elevskolens slunkne kasse.

Den 11/11 1820 indkom en skrivelse til Artilleriet fra G.C.C., hvis indhold ikke kendes, men kan udledes af besvarelsen. Den holstenske brigade kørte stadig efter planen af 1793, og på grund af dyrtiden gjorde lærerpersonalet i Rendsborg vrøvl over de alt for lave lønninger, og nu ønskede man flere penge af det classenske legat.

Skrivelsen havnede hos major Bille, der besvarede den d. 16/12 og stilet til det kgl. Artillerikorps, og hvor han redegør for forholdene. Han mente, at de 600 rd. i sølvværdi til den classenske Legatskole, som blev tildelt i 1793, måtte i nutidspenge være mere værd, idet de måtte svare til 480 specier og altså nu det dobbelte værd eller 960 rd. Da der for tiden tilfaldt Legatskolen 850 rd., var der således en mænk på 110 rd., hvorfor han opstillede et nyt budget (se næste side), idet han anførte:

Skal den herværende skole beholde sin værdi og korpset fortsat give understøttelser som hidtil er sket, der for 1820 vil andrage 120 rd. sølvmonter til detachmenterne og 130 rd. til København, så kan disse penge ikke fratages den sum, skolen burde have. Han ankede over, at G.C.C. kun anførte 64 børn, som gik i skole i København, men ikke medtog antallet af børn ude i detachmenterne, hvoraf 14 børn nød tillæg på 2 skoler, hvor

lærerne blev tilstået dusører for i særlig grad at tage sig af artilleristernes børn.

Major Billes nye budget

Indtægt:	850 rd.
Udgifter:	
Lærerlønn. i København ..	240 rd.
" detachementerne	16 "
	<u>256 rd.</u>
Brændsel og lys	120 rd.
Bøger, kopier og arbejds-	
materialer	40 "
Forskellige udgifter	50 "
	<u>210 rd.</u>
Understøttelser:	
i København	17 børn 130 rd.
" detachementerne 14 "	104 "
	<u>234 rd.</u>
Tøj til børnene	240 "
	<u>474 rd.</u>
Underskud:	<u>940 "</u>
	<u>90 rd.</u>

Der var også debat om bedrageriet. Major Bille skrev ordret: "Pengebeholdningen hidrører fra, at i 1817 blev foruden 1593 rd. 12 sk., som var det Aars Indtægt, Extra anvist 1289 rd. 6 sk. Godtgørelse fra 1. April 1814 til ultimo December 1816", hvilket sidste var de hidtil norske penge. De beløb, han nævner, er i sedler og tegn. Indtægten i 1817 var i sølvværdi 600 rd. til den danske brigade og 300 rd. til den holstenske = 900 rd. Med kurs 354 bliver regnestykket: $354 \times 900 : 200 = 1593$ rd. i sedler og tegn.

Med de små beløb, Legatskolen havde til rådighed, var bedrageriet stort nok endda, men for intet at regne med de store bedragerier, som embedsmænd gjorde sig skyld i gennem Frederik 6's regeringstid. Klasse-lotteriinspektøren bedrog lotteriet for ca. 350.000 rd. Københavns magistrat blev bedraget både af sin vægterinspektør og af sin hovedkasserer. Der var bedragerier ved Brandkommissionen og i Havneadministratio-nen. I året 1817 undveg mosaisk Trossam-funds kasserer, og da en biskop døde, ef-lod han sig en underbalance på 16.000 rd.

Major Billes budget for brigaden i Holsten

Til skolelæreren for artill. børn.	36 rd.
" bøger og skrivematerialer ...	18 "
Understøttelser til 15 børn (1819)	183 "
Klædningsstykker	63 "
Indtægtssummen:	<u>300 rd.</u>

hvortil han kryttede den bemærkning, at det var uundgåeligt, at Holsten måtte forøges med 200 rd., og håbede på, at det ville ske, idet man kunne tage de 200 rd., der af legatet var tildelt Elevskolen, og ikke tage penge fra den classenske Legatskole.

Det nyttede ikke noget. Den 3/12 1820 forelå en kgl. resolution, der befalede, at den classenske Legatskole med virkning fra den 1. januar 1821 skulle afgive 125 rd. af sine midler til lærerløninger ved Rendsborg Garnisonsskole, hvorefter Legatskolen årlig havde 725 rd. sølv og Rendsborg Garnisonsskole 425 rd. sølv = 1150 rd., der var tildelt Artilleriets to brigader.

Det blev samtidig meddelt, at G.C.C. årlig ville anvise 66 rd. rede sølv af opsparede legatmidler til løninger i Rendsborg, hvilken bestemmelse man påregnede skulle kunne gælde i de kommende 7-8 år; man måtte ikke forvente større tillæg end de nævnte 191 rd. hvorefter der måtte komme en forestilling om at fremskaffe penge på anden måde, når tiden var gået.

Det må have været nedslående for skolekommissionen at skulle sluge denne sag på et tidspunkt, hvor der forelå kgl. befalinger, at I.U. skulle indføres i Legatskolen med 2 klasser og dobbelt så mange elever samt modtage børn fra 2. Jydske Infanteriregiment, hvilket krævede flere lærerkræfter og materialer til brug for I.U.

1821

Lærerkræfterne i hele året 1821 var skolelærer P.J.Lind, håndarbejds lærerinden Madame Lind, bombarder Chr. Steenberg som hjælper lærer og sergent J.Bye som gymnastiklærer for drengene.

Til det kgl. Artillerikorps indgik den 22/7 en skrivelse fra Kommandantskabet i København i anledning af, at dette fra Rådstuen i København havde modtaget en skrivelse af 16/7, som man citerede. Staten havde for tiden under overvejelse, hvorvidt de i København ansatte skolelærere kunne være pligtige at svare embedsskat. Det kgl. Rentekammer havde i den henseende forlangt at få meddelt en fortegnelse over samtlige lærere ved garnisonens skoler med oplysninger

om, på hvilke vilkår de var antaget. Skrivelsen sluttede med: "saa vilde Artillerikorpsset behage at indsende til Kiöbenhavns Raadstue den i ovennævnte Skrivelse forlangte Fortegnelse over Lærerne ved de Korpsset underlagte Skoler".

Den 30/7 fremkom en ny skrivelse fra Københavns raadstue, underskrevet af overpræsident W.J.A.Moltke (1755-1835) og stilet til general Hans Beck, hvori man repeterede, at forhenværende sergent ved Artillerikorpsset, Peter Julius Lind, var ansat som lærer ved den classenske Legatskole, men gjorde korpsset opmærksom på, at der manglede oplysninger om de vilkår, på hvilke Lind var antaget, og bad tjenstlig om at få disse omgængende meddelt.

General Hans Beck's svarskrivelse er ikke bevaret i Legatskolens arkiv, men major Billes kladde findes, der oplyser, at der mellem Peter Julius Lind og Skolekommissionen var sluttet en kontrakt, efter hvilken han oppebar en årlig løn på 120 rd. sølv, havde fribolig på kasernen og fik tilstået 1 favn brænde. Der var gensidig 3 måneders opsigelse. På Billes kladde, der er skrevet med blæk, er med blyant gjort nogle tilføjelser, at ifølge kontrakten skal skolelærer Lind være pligtig at undervise børnene i skolen i de forskellige klasser på søgnedage fra kl. 8 til 11 formiddag og fra 1 til 3 eftermiddag. Derefter hørte man ikke mere til den sag.

Af timesedler for Legatskolen havde der været en af 24/2 1820 og en anden af 17/8 s. å. En tredie af 1/11 1822 er bevaret, indtil der igen kom en fjerde af 9/3 1826.

Af timesedlen af 1822 fremgår, at skoletiden mandag til fredag var 8-12, middagshvil 12-1, skolegang igen fra 1-4. Alle drenge havde gymnastik hver dag fra 11-12, medens alle pigerne så havde håndarbejde. Om lørdagen var skoletiden 8-11 og uden gymnastik.

Skolefagene ses foroven i næste spalte for 2. klasse (de større børn) og 1. klasse (de mindre børn).

Bortset fra tegning, gymnastik og håndarbejde var det førstelærerens opgave at undervise de større drenge, hvor i nogle timer og-

Skolefag:	2. klasse		1. klasse	
	dr. timer	piger timer	dr. timer	piger timer
Dansk:				
Naturhistorie ..	2	-	-	-
Religion	5	4	-	-
Læsning	-	-	8½	7
Grammatik	2	-	-	-
Geografi	2½	2½	-	-
Skrivning	4	6	9	3
Hovedregning	2	-	-	-
Regning	3½	5½	9	3
Repetition	2	-	-	-
Forstandsøvelser .	-	-	6½	2
Gymnastik	5	-	5	-
Tegning	10	-	-	-
Håndarbejde:				
Ældste piger ...	-	15	-	-
Yngste " ...	-	-	-	18
Pigerne sammen .	-	5	-	5
<u>Ugentlige timer:</u>	<u>38</u>	<u>38</u>	<u>38</u>	<u>38</u>

så de store piger indgik. Desuden havde han 5 timer til undervisning af de mindre børn. Hjælpeleærerens opgave var at bistå ved den indbyrdes undervisning for de mindre drenge og piger i 1. klasse.

Primo 1821 var der	35 dr.	43 p.	= 78
der afgik:			
konfirmation	9 "	7 "	= 16
til Elevskolen	3 "	- "	= 3
døde	2 "	1 "	= 3
anden afgang	5 "	3 "	= 8
ialt afgik i 1821	<u>19 dr.</u>	<u>11 p.</u>	<u>= 30</u>
ny saldo:	<u>16 dr.</u>	<u>32 p.</u>	<u>= 48</u>
tilgang i 1821	<u>16 "</u>	<u>16 "</u>	<u>= 32</u>
ultimo 1821	<u>32 dr.</u>	<u>48 p.</u>	<u>= 80</u>
heraf			
i 2. klasse	9 dr.	9 p.	= 18
" 1. "	23 "	39 "	= 62
	<u>32 dr.</u>	<u>48 p.</u>	<u>= 80</u>
heraf 2. Jyske Rgmt.:			
i 2. klasse	- dr.	2 p.	= 2
" 1. "	3 "	14 "	= 17
	<u>3 dr.</u>	<u>16 p.</u>	<u>= 19</u>

Den 26/12 1821 fremkom en takkeskrivelse af Garnisonsskolevæsenet, hvormed man for det første anmeldte tilgang for året 1822 af 2 drenge og 3 piger af 2. Jydske Infanteriregiment og for det andet udtrykte glæde over, at Legatskolen tog disse børn til sig som sine egne, og at to pigebørn, Linde og Bahl, havde fået præmier efter meddelelse fra di-

visionsadjutant Abrahamson og profster Bronson, og at man ville give meddelelse derom til H.M.Kongen. De to drenge gik så hurtigt ud igen, at de ikke kan spores i årsberetningen. De to piger, der fik præmier, var Marianne Linde (13 år), datter af kommandersergent Linde, og Christiane Bahl (13 år), datter af depotsergent Bahl. De havde gået i Legatskolen i 1½ år og var særdeles flinke til håndarbejde.

1822

Førstelæreren hed fortsat P.J.Lind, håndarbejds lærerinden Madame Lind. Hjælpe læreren, sergent Christian Steenberg var afgået (fik en stilling i Vestindien), i stedet for indtrådte bombarder Henrik Jørgensen, der var udgået fra Elevskolen 1/7 1820. Jens N.Bye ledede fortsat gymnastikken og havde fået en hjælper, sergent Nielsen. Man var endnu ikke begyndt på svømmeundervisningen, men man badede nok om sommeren. Elevskolen gik i vandet på Gl.Holm (nuværende Niels Juels Gade, Tordenskjolds Gade m.fl.), men om Legatskolen også gjorde det, vides ikke. Senere gik Legatskolen i vandet ved Kalvebod Lynette, nuværende Amager Boulevard, Thorshavnsgade m.fl. på opfyldt grund.

Den 5/12 1822 måtte major Bille igen sætte sig ved skrivebordet og afgive en erklæring som svar på korpsets befaling af 2/12 s.å. Det var kommet på tale, at enkefru Anna Bolette Saint-Aubain skulle have eftergivet den sum, hun på tidspunktet skyldte, som var 1837 rd. 82 sk. i sedler og tegn, efter at hun havde afdraget 152 rd. 12 sk. i også sedler og tegn. Legatskolen havde jo lånt 900 rd. af korpsets kasse, som iøvrigt ikke var nedskrevet med de nævnte 152 rd. 18 sk. Når fru Saint-Aubain nu skulle i gang med at betale af på sin gæld, kunne Legatskolen samtidig nedskrive sin gæld til korpset, og de penge kunne man ikke undvære. Han benyttede lejligheden til at anke over, at G.C.C. den 16/12 1820 havde bestemt, at skolen i Rendsborg skulle have 66 rd. i nogle år, medens Legatskolen stadig manglede 400-500 rd. Skolen havde i 1822 måttet låne 100 rd. hos Artillerikorpsset, dels til anskaffelse af nyt inventar, dels til understøttelser til børnene i detachementerne, men disse skulle tilbagebetales og udgiftsføres i indeværende år. Gør derefter status over børnenes

antal, hvoraf antallet fra 1794 til 1818 allerede er vist på side 25 og fortsætter med de senere 4 år:

1819	fra 32 til 64 børn
1820	" 64 " 78 "
1821	" 78 " 91 " og
1822	" 86 " 99 "

foruden de børn, som erholder understøttelser ved detachementerne "så er det klart, at uden tilskud eller megen streng økonomi, vil Legatskolen ikke godt kunne bestå".

Primo 1822 var der ...	32 dr. 48 p. = 80
der afgik:	
konfirmation	4 " 6 " = 10
til Elevskolen	2 " - " = 2
" 2.Jyske Rgmt.Skole	5 " - " = 5
anden afgang	2 " 1 " = 3
Ialt afgik i 1822	<u>13 dr. 7 p. = 20</u>
ny saldo:	19 dr. 41 p. = 60
tilgang i 1822	13 " 13 " = 26
	<u>32 dr. 54 p. = 86</u>
heraf	
i 2. klasse	11 dr. 12 p. = 23
" 1. "	21 " 42 " = 63
	<u>32 dr. 54 p. = 86</u>
heraf 2. Jyske Rgmt.:	
i 2. klasse	- dr. 3 p. = 3
" 1. "	- " 15 " = 15
	<u>- dr. 18 p. = 18</u>

Det blev ingen succes med drengene fra 2det Jyske Infanteriregiment.

Af gamle kendinge fra s. 29 findes af drengene: Carl Lindqvist, Ernst Engelbrechtsen og Carl Engelbrechtsen. En ny dreng må også nævnes: Eduard Halvorsen, der blev underofficer og lærer ved skolen i flere omgange. Af pigerne: Elisabeth Becker, Johanne Steinhäuser, Marie Petersen, Juliane Anundsen, Caroline Svane og Frederikke Bertelsen. De gik alle i 2. klasse. De står, hver for sig, efter eksamens-nummer.

1823

Artilleriet bøjede sig ikke for Anna Bolette Saint-Aubains bøn. I en skrivelse til G.C.C. af 8/1 1823 takker hun for, at hendes ansøgning om nedsættelse af ydelsen fra 200 rd. årlig til 50 rd. er blevet hørt, og at restgælden skulle være rentefri.

Den 31/5 1823 sagde ægteparret Lind farvel til Legatskolen, men et nyt ægtepar stod pa-

rat til at overtage lærerposterne. Det var fyrværker Anders Ellefsen og hans kone Caroline Ellefsen, der tiltrådte 1/6 1823. Skolekommissionen, Bille, Friis og Wedelfeldt, trykkede straks førstelærerens løn fra 10 rd. sølv til 6 rd. pr. md., medens Caroline Ellefsen fik samme løn som fru Lind, 6 rd. i sølv. Hjælpe lærer Henrik Jørgensen, der var udnævnt til sergent, fik ejendommeligt nok dette år kun løn fra 1/7 med 2 rd. sølv pr. md. Der blev givet dusører. Ægteparret fik 30 rd. i sedler og tegn, hjælpe læreren 5. rd. Kommandersergent J. Bye og sergent Nielsen fik 16 rd. for at undervise drengene i gymnastik,

Primo 1823 var der 32 dr. 54 p. = 86
der afgik:

konfirmation	1 " 1 " = 2
til Elevskolen	4 " - " = 4
" private skoler	1 " 3 " = 4
rejst til Jylland	- " 1 " = 1
ialt afgik i 1823	<u>6 dr. 5 p. = 11</u>
ny saldo:	26 dr. 49 p. = 75
tilgang i 1823	<u>7 " 8 " = 15</u>
	<u>33 dr. 57 p. = 90</u>

heraf

i 2. klasse	10 dr. 19 p. = 29
" 1. "	<u>23 " 38 " = 61</u>
	<u>33 dr. 57 p. = 90</u>

heraf 2. Jydske Rgmt.:

i 2. klasse	- dr. 4 p. = 4
" 1. "	<u>- " 11 " = 11</u>
	<u>- dr. 15 p. = 15</u>

I 2. klasse var der stadig gamle kendinge: Carl Engelbrechtsen og Eduard Halvorsen, nr. 1 og 2 ved eksamen. For pigerne: Elisabeth Becker, Marie Petersen, Johanne Steinhäuser, Caroline Svane og Juliane Amundsen. Fra listen 1/7 1819: Kirstine Svane, Henriette Lundqvist, Kirstine Nielsen og Caroline Moh. De står i rækkefølge efter eksamens-nummer, Elisabeth Becker nr. 1, Caroline Moh nr. 19.

1824

Ægteparret Ellefsen fungerede i hele året 1824 med den samme løn, medens dusørerne blev forhøjet til 50 rd. i sedler og tegn. Hjælpe læreren fik en dusør på 10 rd., medens kommandersergent J. Bye og sergent Nielsen tilsammen fik 16 rd. for at assistere ved gymnastikken.

Primo 1824 var der 33 dr. 57 p. = 90
der afgik:

konfirmation	2 " 5 " = 7
til andre skoler	4 " 1 " = 5
afrejst fra København .	<u>2 " 3 " = 5</u>
ialt afgik i 1824	<u>8 dr. 9 p. = 17</u>
ny saldo:	25 dr. 48 p. = 73
tilgang i 1824	<u>8 " 10 " = 18</u>
	<u>33 dr. 58 p. = 91</u>

heraf

i 2. klasse	12 dr. 24 p. = 36
" 1. "	<u>21 " 34 " = 55</u>
	<u>33 dr. 58 p. = 91</u>

heraf 2. Jydske Rgmt.:

i 2. klasse	- dr. 5 p. = 5
" 1. "	<u>- " 9 " = 9</u>
	<u>- dr. 14 p. = 14</u>

Af drengene som gamle kendinge var der kun Eduard Halvorsen tilbage; han var nr. 1 ved eksamen. Af pigerne: Elisabeth Becker, Kirstine Svane, Henriette Lundqvist, Kirstine Nielsen, Juliane Amundsen og Caroline Moh. Elisabeth Becker var nr. 1, Caroline Moh nr. 22 af 24 mulige.

1825

Fyrværker Ellefsen virkede i 11 måneder, da han var blevet syg. Den gamle legatskole-dreng, Niels Peter Frederiksen, der var udnævnt til fyrværker, tiltrådte 1/12 som førstelærer og fik samme løn, 6 rd. sølv pr. md. Håndarbejds lærerinden fru Ellefsen fortsatte, ligeså hjælpe læreren, sergent Henrik Jørgensen. Kommandersergent J. Bye og sergent Nielsen ledede fortsat gymnastikken.

Tegneundervisning under I.U. som forsøg i den classenske Legatskole 1823-1824

Den indbyrdes undervisning fik mange skud, såsom normalskole, håndarbejdsskole, gymnastikskole og sangskole. Desuden viste Abrahamson også interesse for begrebet tegneskole. Han vidste, hvordan den såkaldte linie-tegning blev påbegyndt i Frankrig+Schweitz, men han var ikke tilfreds med de udførelser, hvorpå forsøgene i de to lande blev anlagt. Med fuld tro på, at de to lande ikke kunne gennemføre forsøgene på grund af en fejlvurdering af tabellernes udbygning, sammenkaldte han to eksperter, der, sammen med Abrahamson, skulle udarbejde en special dansk udgave.

Den ene ekspert var arkitekt Gustav Friedrich Hetsch (1788-1864) og den anden, matematikeren og astronomen Georg Frederik Ursin (1797-1849), begge højt anskrevne i datidens København. Tilsammen udarbejdede de 24 plancher med geometriske figurer I-XXIV og udgav i 1828 "Begyndelsesgrunde af den geometriske Tegnelære".

Den 16/3 1823 forelå en kgl. ordre, hvorefter Artillerikorpsset befales at lade major Bille sammentræde med divisionsadjutant Abrahamson for at gøre forsøg med den indbyrdes undervisning på tegning i den classenske Legatskole. Allerede den 19/3 1823 var skolen i gang med 17 børn, hvilket var fem drenge og tolv piger, et forsøg, der varede til den 18/12 1824. De to kunstnere udarbejdede 9 tabeller til brug for forsøgene nrk. V, VII, X, XIII, XIX, XXI, XXII, XXIII og XXIV.

Major Bille afgav rapport den 12/1 1825 om forsøget og berettede:

Fra d. 19. marts til 20. maj 1823, på hvilken sidste dag Frederik 6 beærede skolen v. sin nærværelse, stod man ved tabellerne nr. V og VII 23 x á 2 t.

fra d. 21. maj til d. 13. juli 1823 stod man ved tabellerne nr. X og XIII 21 x á 2 t.

fra d. 14. juli 1823 til den 18. december 1824 stod man ved tabellerne nr. XIX-XXIV, da man sluttede 190 x á 2 t.

Det var i tiden fra den 19. marts 1823 til den 18. december 1824, ialt 21 måneder eller 234 x á 2 t.

På den sidste dag var resultatet:

1 barn var færdig med sidste tabel nr. XXIV
 1 " " nået til " " " XXIV
 1 " " " " næstsidste " " XXIII
 2 børn " " " trediesidste " " XXII
 5 " " " " fjerdesidste " " XXI
1 barn " " " femtesidste " " XIX
11 børn

Af de 17 børn, der begyndte tegneundervisningen, var 5 drenge 12 piger
 undervejs afgik 2 " 4 "
 så man sluttede med . 3 drenge 8 piger

Det har formentlig været de større børn fra 2. klasse (og havde evner), der deltog i forsøget, der strakte sig med 468 timer.

Om de tabeller mærkede med romertal, man benyttede ved undervisningen, er de samme som findes i den forannævnte "Begyndelsesgrunde af den geometriske Tegnelære", er ikke oplyst, ej heller, hvordan man gik frem. På næste side vises tabellerne XXI-XXIV, som de findes i plancheheftet på det kgl. Bibliotek, der har fotokopieret dem, hvorefter Rank Xerox formindskede dem 1:2½.

Abrahamson skriver derom. Anvendelsen her (i Sorø amt 33 skoler, i Københavns amt 33 skoler) er lykkedes ypperligt. (Forsøget skete i Artilleribørneskolen, det er: den classenske Legatskole), og man har grund til at tro, at udarbejdelsen af de 24 tegnetabeller og anvisningen til deres brug "Vejledningen" er hensigtssvarende.

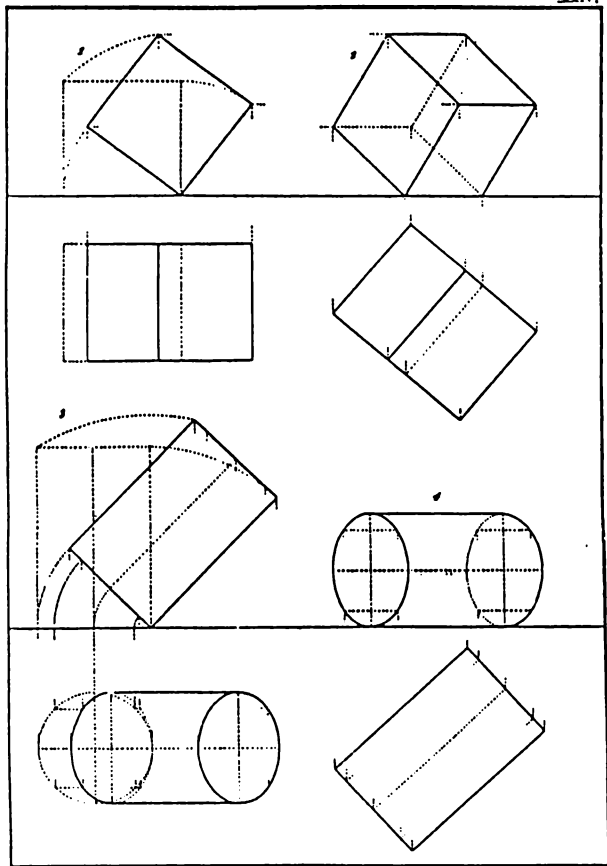
Primo 1825 var der ...	33 dr. 58 p. = 91
der afgik:	
konfirmation	- " 5 " = 5
til andre skoler	3 " 4 " = 7
rejst fra København ..	1 " 1 " = 2
ialt afgik i 1825: ...	<u>4 dr. 10 p. = 14</u>
ny saldo:	29 dr. 48 p. = 77
tilgang i 1825	5 " 8 " = 13
Overført til 1826	<u>34 dr. 56 p. = 90</u>
heraf	
i 2. klasse	17 dr. 21 p. = 38
" 1. "	17 " 35 " = 52
	<u>34 dr. 56 p. = 90</u>
heraf 2. Jydske Rgmt.:	
i 2. klasse	- dr. 4 p. = 4
" 1. "	- " 8 " = 8
	<u>- dr. 12 p. = 12</u>

Eduard Halvorsen (13 år) var stadig nr. 1 v. eksamen; af piger var der Kirstine Svane (13 år), Henriette Lindqvist (12 år) og Kirstine Nielsen (13 år).

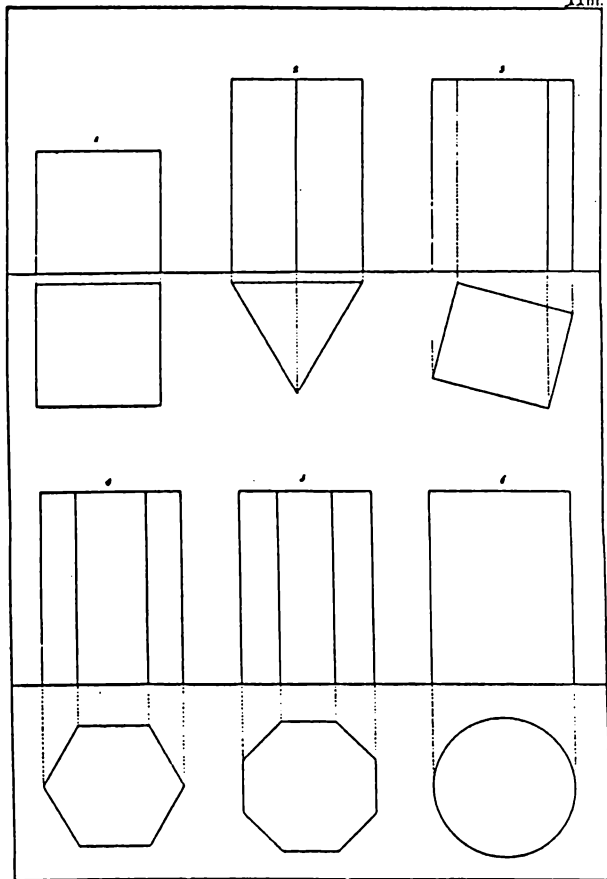
Tøj og sko til drengene

Ifølge instruksens af 1793 skulle nogle af drengene ekviperes, men da regnskaberne indtil 1818 er destrueret, er der ingen oplysninger at hente. I major Billes skole er der omvendt oplysninger, af hvilke man kan følge, at det var et af de steder, man så sig nødsaget til at spare.

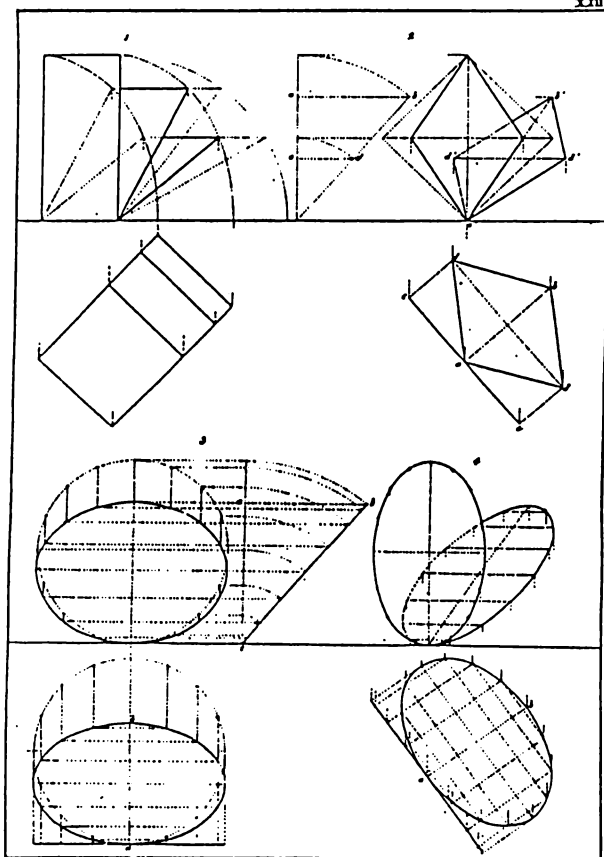
XXIV

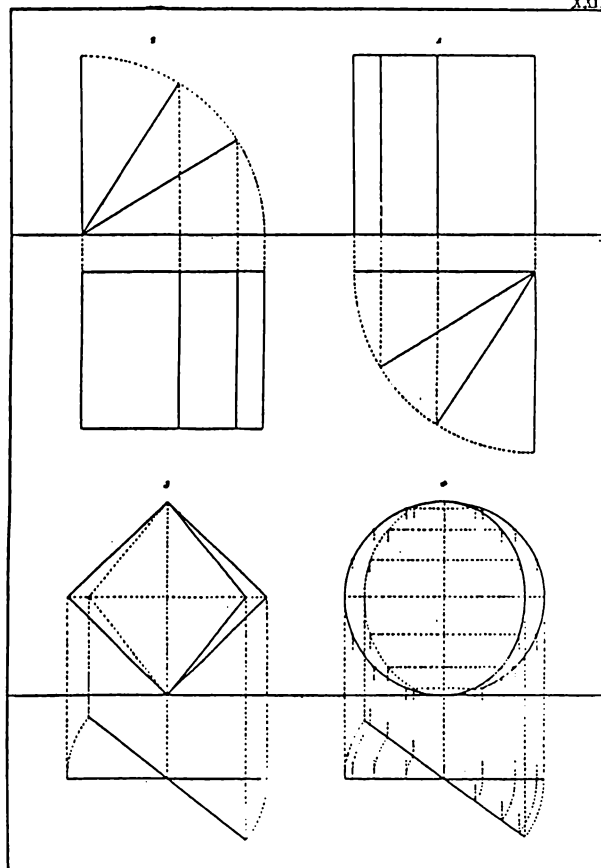
XXIII

XXII

XXI

Eksempler på tabellerne XXIV, XXIII, XXII og XXI (1 : 2½)

I 1819 fik de 11 drenge, der er nævnt på side 29, hver en trøje, 1 par bukser og 1 hue, der var fremstillet ude i byen, hvortil kom 1 skjorte, 1 halstørklæde og 1 par strømper, som pigerne havde syet eller strikket i arbejdsanstalten; endelig et par sko, købt hos en skomager. På grund af slid blev der indkøbt 9 par sko ekstra.

I 1821 blev kun 5 drenge ekviperet, men de fik ingen skjorte, dertil 1 par strømper og 1 par sko. 18 andre drenge fik 1 skjorte, 1 par strømper og 1 par sko.

I 1822-25 fik alle drengene 1 trøje, men bukser og huer blev fra dette tidspunkt næppe mere udleveret. Ikke alle fik skjorte, dog fik alle 1 par strømper og 1 par sko.

Et par sko til drenge eller piger kostede:
 i 1819 1 rd. 72 sk. sedler og tegn
 " 1821 og 1822 1 " 32 " " " "
 " 1823 og 1824 1 " 24 " " " "
 " 1825 1 " 16 " " " "

Tøj og sko til pigerne

Bortset fra sko blev alt tøj til pigerne fremstillet i håndarbejdstimerne.

I 1819 blev 21 piger (s. 29) ekviperet med 1 skjortebukse, 1 halstørklæde, 1 særk og 1 tørklæde, dertil 1 par strømper og 1 par sko. På grund af slid blev der indkøbt 18 par ekstra.

I 1821 fik kun 5 piger 1 skjortebukse og 1 forklæde, derefter ophørte denne ekvipering. Der blev dette år også sparet på tørklæder, men ellers fik de 1 par strømper, 1 særk og 1 par sko.

I 1822-25 fik alle 1 par strømper, 1 tørklæde, 1 særk og et par sko.

Skjorter og særke var af hørlærred. Drenge og piger fra 2det Jydske Infanteriregiment blev ekviperet på Garnisonsskolen.

I alle årene syede Legatskolens piger skjorter og strikkede strømper til de unge mennesker på Elevskolen, og til Varedepotet fremstillede de

i 1824 100 stk. skjorter og
 " 1825 300 " " .

I 1822 strikkede de strømper til 6 konfirmandpiger, og i 1823 syede de til "private" 35 par bukser, der dog var tilskåret i forvejen. I 1824 skulle strømperne til Elev-

skolen kun være "halve". Vordende underofficerer ville ikke gå med lange strømper.

Der blev spundet meget.

År	antal piger	u hør	u uld
1819	10	62½	31
1821	11	4	23
1822	2		4½
1823	12	12	35
	til private	2	29
1824	10	10	32
	til Elevskolen		20
1825	13	3	22

Det var de store piger, der betjente rok og haspe. Man kan følge, at "Jomfru Schultz" har været god, fru Lind mindre god, og at fru Ellefsen igen fik magt over tingene.

Arbejdsredskaber 1818-1825

	1818	20	1819	21	22	23	24	1825
Spinderrokke	11	18	18	12	11	6		
Store hasper	8	12	12	12	8	8		
Små "	3	5	5	5	5	2		
Store garnvinder	1	3	3	3	2	2		
Små "	1	1	1	1	1	0		
Bomuldsrokke	3	4	4	4	4	4		
Uldkarter, par	3	3	2	1	1	1		
Fingerbøl	6	6	6	6	6	6		
Strikkeskeder	8	8	8	8	8	8		
Strømpebrædder	2	2	2	2	2	2		
Sakse	1	5	5	5	2	2		

Der blev købt stort ind i 1820, men der var slid på redskaberne, navnlig på rokke og hasper; andet kunne holde længe, såsom fingerbøl, strikkeskeder og strømpebrædder.

Den højeste enkeltpræstation, der blev ydet ved strikning af strømper, var den 12-årige Pauline Meyer fra Jydske Infanteriregiment, der i 1821 strikkede 16 par af årets produktion på 221 par. Det var mere end til skolens eget brug; overskuddet var dels til Elevskolen, dels til Varedepotet. Der var i netop disse år i virkeligheden flere piger end drenge, noget i retning af 65% piger mod 35% drenge. Det var vel fortjenesten ved håndarbejdet, der lokkede. Pigerne tjente ved håndarbejdet:

i 1819	27 rd.	52 sk.
" 1821	39 "	82 "
" 1822	17 "	68 "
" 1823	55 "	36 "
" 1824	41 "	92 "
" 1825	59 "	26 " .

Skolebøger

Den classenske Legatskole havde siden oprettelsen indkøbt forskellige skole og lærebøger, så samlingen i major Billes tid efterhånden var blevet lidt blandet. De få titler, der var, kunne kaldes et meget lille bibliotek. Af sådanne kan nævnes:

Luplaus Religionsforklaring,
Holst: Ledetråd i Religionen,
Luplaus tyske Lærebog,
Platous Jordbeskrivelse,
Høst's udtag af Danmarkshistorien,
Aspach's Regnebøger og
Christian Cramers Arithmetica tyronica,
(første oplag i 1735).

De egentlige lærebøger, hvor antallet viser, hvilke man benyttede, var følgende:

	1818	1819	1825
Bibler	-	-	2
Salmebøger	12	12	12
Det ny Testamente	-	-	12
Katekismus	5	-	-
Balles Lærebog	12	8	38
Luhlows tyske Læsebog	7	7	7
Fresens Børnebøger	10	10	10
Thonboes Bibelhistorie	10	7	40
Funcks mindre Naturhistorie	7	15	15
Holms Geografi	-	-	16

Bøgerne blev udskiftet, når de gamle var slidt op. Balles Lærebog er den mest kendte. Første oplag udkom i 1791, skrevet af biskop N.E.Balle (1744-1816) og Chr. Bastholm (1740-1819), og hed "Lærebog i den evangelisk-christelige Religion". Ved de øvrige bøger er benyttet skolens ortografi.

Materiel til den indbyrdes undervisning

Til brug for I.U. havde Legatskolen ultimo 1825 anskaffet følgende rekvisitter:

Håndbog for Underofficersskolen	10
Bestemmelser for I.U. nr. 1 og 2	1
Geografier " I.U.	4
Landkort eller geografiske tabeller ..	32
Bilag nr. 3 (om I.U.s fremme)	1
Regneapparat, hvortil 2595 tabeller ..	1
Læsetabeller	80
Skrivetabeller	116
Tal- og læseklasse tabeller	28
Regnetabeller fra 23-120 incl.	98
Små regnebøger med facitbog i hæfter .	35
Protokoller	4

Blikskilte	30
Sandbord med bänk, som i 1824 blev indrettet, så det også kunne benyttes som skrivebord	1
Jerngriffelpenne	60
Jernpenne til sandskrivning	12
Sigte til sand	1
Tavlevaskere	80
Regnetavler	50

Materiellet var anskaffet efter forskrifterne i Mønster og Abrahamsøns værk I-III, der kunne købes i boghandelen.

Blandt pionererne ved indførelsen af I.U. i skolerne var:

Kaserneskolerne i København,
Artilleriets Underofficersskole (Elevskolen)
Den classenske Legatskole, (u/ Artilleriet),
Søetatens skoler i Nyboder,
Den store Underofficersskole,
Kaserneskolene i Eckernförde,
Københavns Fattigvæsens skoler,
Det kgl. Døvstummeinstitut (hvor man indførte særlige tegn, da den obligatoriske fløjte dér ikke kunne benyttes, når der skulle skiftes tabeller),
"Overkrigscommissair Brocks Institut" (=Niels Brocks Handelsskole i Randers),
Amtsprovst O.D.Lütken, Nørup, Fyn,
" P.J.Kruse, Højelse, Lellinge og
" P.Chr.Bendix, Vestervig, Agger.

Blandt abonnenterne til værket nævnes:

Frederik 6	50
General Hans Beck, Artilleriet	1
Oberst J.F.C.Friboe, "	1
Generalitets Commissariats Collegiet ..	3
2. Jydske Infanteriregiments bibliotek.	1
Kronens Regiments Undervisningsanstalt.	1
Borgerskolen i Nyborg	1
Adam Oehlenschläger	1
"Pastor Harboe i Magleby" (=Legatskolen lens tidligere skolelærer)	1

For at ruske op i Danske Kancelli havde Kongen befalet ved rescript af 6/10 1821, at det skulle modtage 29 eksp. af de 50, Kongen selv havde tegnet sig for, med pålæg om at købe flere til udsendelse til biskopper, amtsprovster og seminarieførstandere i Danmark. Samme dato befalede Kongen General-toldkammeret at sende 20 af Kongens eksemplarer til kolonierne: 8 til de dansk vestindiske øer, 4 til Trankebar, 4 til Frederiksnagor og 4 til Kysten af Guinea. Tre

uger senere fik Generalpostdirektionen befaling om, at 2den og 3die del af værket skulle forsendes til abonnenterne med "Ageposten" med 75% rabat på portoen.

Regneapparatet

På forrige side er nævnt 1 stk. regneapparat. Det var lærer Hans Jørgen Wille (1784-1854), der underviste i Garnisonsskolen på Sølvgedes kaserne, der havde konstrueret apparatet til brug for I.U. i den nævnte skoles 1. klasse. Wille var højt anskrevet hos Abrahamson og blev rejsende i denne form for pædagogik ikke mindst til seminarierne ude i landet. Apparatet var en samling opgaver i alle regnearter, lette som svære. Hver opgave bar et bogstav, og de var udskåret og opklæbet på pap. Børnene blev opdelt i undergrupper, der hver for sig gennemgik en tabel, og når der kunne svares rigtig efter facitlisten, der var en del af apparatet, rykkede eleverne frem til næste gennemgang af en ny tabel.

Direktionen for Garnisonsskolevæsenet forærede såvel Elevskolen som Legatskolen hver 1 stk. regneapparat i 1822, ligesom Elevskolen samme år fra samme direktion modtog flere ledsaget af en skrivelse, der bl.a. havde følgende ordlyd:

"Vi slutter med det oprigtige ønske, at disse udarbejdelser (incl. 1 håndbog) må bære samme frugter i det kgl. Artillerikorps Underofficersskole og Børneskolen, som de allerede bærer hos os, og at således Hans Majestæt Kongens landsfaderlige omhu må lønnes, som det sig bør".

De før nævnte 10 stk. "Håndbog for Underofficersskolen" havde Legatskolen i 1822 modtaget som gave fra Elevskolen. Dem lod man samme år indbinde for en pris af 2 rd. Endvidere havde man en omkostning på 15 rd. for klistring og paginering af regneapparatet. Det holdt i adskillige år, men måtte til stadighed repareres.

Priser på materiel til I.U., indkøbt i 1819

196 tabeller m/bogst./tal/skrift	61	1/3	rd.
3 protokoller	9	-	"
9 borde m/bænke og blyblåhorn	69	1/3	"
37 blikkilte	9	1/3	"
	<u>ialt:149</u>		<u>- rd.</u>

Skoleinventar

	1818	1819	1825
To-etages kakkelovn	1	1	1
Ildrager og ildskuffe	2	2	2
Kakkelovnskrabere	2	2	2
Stor tavle	1	1	1
Mindre "	1	1	1
Kasse med bogstaver */	1	-	-
Mindre do. " */	1	-	-
Forhøjning med skab	1	1	-
Kasse med låg	1	1	-
Bord med skuffe	1	1	1
Lange bænke	7	5	5
" borde	5	5	5
Skamler	18	18	18
Ruslæderstole	2	2	2
Bliklysestage m/ træfod	8	6	3
Lyseplader	4	3	3
Lysesakse	12	6	6
Støvugle	1	1	1
Støvekost	1	1	1
Gulvskrubbe	1	1	1
Brændeøkse	1	1	1
Knagerække m/ hylder	2	-	-
Lampe m/ glas og skærm	-	1	1
Borde m/bænke og blyblåhorn	-	9	9
Dobb.bogskab med lås og nøg-			
le samt ovenpå en liggende			
reol til regneapparatet ..	-	-	1
Sandbord med bæk	-	-	1
Kateder	-	-	1

*/ fra skolens første tid i 1794.

For at skaffe plads til nyt inventar, måtte noget gammelt kasseres.

Kakkelovnen slugte hver vinter mindst 6 favne brænde.

I 1825 blev indkøbt 80 bøger lædigt skrivepapir, 600 pennefjedre, 800 grifler, 84 blyanter og 5½ pot blæk, hvilket må være tegn på, at der blev bestilt noget. Indkøbet af 10 bøger fint skrivepapir var formentlig til regnskaberne, der i disse år omfattede 20 sider og omslag i folio-format med det egentlige regnskab (3), tøj og pigernes produktion (2), navneliste over børnene (3), bespisningen juleaften (1), understøttelse (1), pigernes udførte håndarbejde (1), fortegnelse over bøger og inventar (3), eksamenslister (5) og redegørelse for til- og afgang af elever (1) = 20 sider. For denne præstation fik en underofficer 8 rd. i sedler og tegn, og de skulle skrives i 5 eksemplarer. Det er meget nydeligt gjort.

Regnskaber i hele rigsdaler i sedler og tegn for den classenske Legatskole 1819 - 1825

Regnskabsårene 1/1 - 31/ 12:	1819	1820	1821	1822	1823	1824	1825
Fiktiv kassebeholdning 1/1 i nyværdi:	1559	1254	1003	945	906	939	955
Årets indtægt i sølvværdi	850	850	725	725	725	725	725
Indtægter reguleret til nyværdi ...	* / 106	263	225	183	180	157	50
Til rådighed i nyværdi	2515	2367	1953	1853	1811	1821	1730
<u>Udgifter:</u>							
Førstelærerens løn	225	225	180	180	135	118	104
Hjælpeleærerens løn	-	-	20	30	38	55	55
Håndarbejdsleærerindens løn	177	177	110	110	100	108	100
Pension til Jomfru Schultz † 1831:	-	62	62	72	62	61	50
Lærerlønninger ialt til nyværdi ..	<u>(402)</u>	<u>(464)</u>	<u>(372)</u>	<u>(392)</u>	<u>(335)</u>	<u>(342)</u>	<u>(309)</u>
Skolebøger og skolerekvisitter ..	61		108	84	71	56	53
Skoleinventar samt reparationer ..	38		11	49	9	20	2
Materialer t. indbyrd. undervisn.:	149		4	6	1	-	-
Brændsel	94		111	68	71	68	75
Lys (blev et kaserneanliggende) ..	12		-	-	-	-	-
Rengøring og rengøringsmidler ...	19		16	15	13	13	13
Skrivning af årsberetningerne ...	8		8	8	8	8	8
Gymnastiksko til drengene	-		-	-	42	5	-
Præmier til flinke børn	-		14	4	10	15	15
Omkostninger ialt til nyværdi ...	<u>(381)</u>	<u>(382)</u>	<u>(272)</u>	<u>(234)</u>	<u>(225)</u>	<u>(185)</u>	<u>(166)</u>
Tøj og sko til børnene	374		209	174	182	203	198
Dagpenge til nogle af børnene ...	88		116	118	111	111	90
Sko og strømper til konfirmander.:	-		26	15	5	10	9
Bespisning juleaften (julekager).:	16		13	14	24	15	15
Understøttelser ialt	<u>(478)</u>	<u>(518)</u>	<u>(364)</u>	<u>(321)</u>	<u>(312)</u>	<u>(339)</u>	<u>(312)</u>
Udgifter ialt til nyværdi	(1261)	(1364)	(1008)	(947)	(872)	(866)	(787)
Fiktiv kassebeholdning 31/12 overf.:	1254	1003	945	906	939	955	943
Fradrag for forskellen mellem det fru Saint-Aubain skyldte Legatsko- len og det Legatskolen skyldte Artillerikorpsset	-	(938)	(938)	(938)	(938)	(938)	(938)
Den faktiske kassebeholdning	<u>1254</u>	<u>65</u>	<u>7</u>	<u>(32)</u>	<u>1</u>	<u>17</u>	<u>5</u>
Tilgode i Saint-Aubains dødsbo		1990	1990	1990	1990	1838	1775
÷ enkefru Saint-Aubain indbetalt ..		(152)	(152)	(152)	(152)	(63)	(55)
stod uændret til 1824		1838	1838	1838	1838	1775	1720
÷ Legatskolens skyld til Artilleri- korpsset, nedskrevet i takt med fru Saint-Aubains indbetalinger.:		(900)	(900)	(900)	(900)	(837)	(782)
Difference, fremført til 1837		<u>938</u>	<u>938</u>	<u>938</u>	<u>938</u>	<u>938</u>	<u>938</u>

*/ Der er en fejl i 1819-regnskabet. Man glemte at omregne indtægten 425 rd. i sølv for det andet halvår, hvad man ellers gjorde. Derved snød man sig selv for 106 rd. i sedler og tegn som indtægt i nævnte år.

Der er intet regnskab for 1820 opbevaret, men da intægterne kendes, ligeså kassebeholdningerne primo og ultimo, kan den samlede omkostning beregnes. Lærerlønningerne er beregnet som for 1819, hvortil kommer

pensionen til Jomfru Schultz. Omkostningerne ved skolens drift og understøttelserne er anslået ved subtotaler. Da man ikke kendte til statusopgørelse, valgte man at angive en fiktiv kassebeholdning af penge, der ikke var til stede af hensyn til problemet med enkefru Saint-Aubain's skyld. På side 33 er angivet, hvad hun skyldte i sølv. I 1820 omregnede man de 1516 rd. 18 sk. til kurs $262\frac{1}{2} = 1989$ rd. 94 sk. (=1990), og det var en fejl, da pengekursen var faldende.

Major Wilhelm Bille bliver oberstløjtnant og afleverer den classenske Legatskole til sin efterfølger, major Gustav Blicher, i den nedenstående rapport af 8/4 1826

Rapport!

Betreffende det General Classenske Legat for Artilleriet i Kjøbenhavn 1793.

Ved Ordre af Corpsets Chef af 21de December 1819 blev Pupill Commissionen tilsendt en Pakke med nogle Papirer samt Skole Regnskaberne fra 1794 til 1818 inclusive, leveret fra afdøde Oberst von Saintaubain's Stervboe.

Følgende Papirer og Regnskaber haves til Overlevering:

1. Regnskaberne fra 1794 til 1825 inclusive.
2. Copie af Foundationen 23. November 1793.
3. Overenskomsten betreffende 2det Jydske Infanterie Regiments Børn af 22de Juli, der- til 2de Ordre 8de og 10de Juli 1820.
4. 2de Breve 1822 og 3die Februar 1823 fra Garnisons Skole Directionen. Et Brev dateret 26de September 1821 til Corpset i Anledning af et Brev dateret 22de September 1821 fra Garnisons Skole Directionen.
5. Listerne fra 3die og 4de Quartal 1825 samt 1ste Quartal 1826 fra Lærerne ved Skolen, hvor et Exemplar hver Quartal tilsendes Garnisons Skole Directionen.
6. 19 Stk. afbenyttede forskjellige Breve.
7. 13 Stk. Copie Collegie Ordre - som vedkommer Frue Oberstinde von Saintaubain's Gjæld til Legatskolen - (oprensning af datoerne fra 18/12 1819 til 5/2 1823) - samt en Copie af Frue Oberstinde v. Saintaubain's Parte Obligation dateret 11te Juni 1820.
8. Collegie Ordre 20de Januar 1820 angaaende 200 Rbdlr. Sølv aarlig fra det General Classenske Legat til Underofficeer Skolen.
9. Et Brev dateret 5te December 1822 til Corpset, hvortil Ordre af 16de December 1820, 12te Mai 1821 og 26de October 1822 angaaende Bidrag til Garnisons Skolen i Rendsborg.
10. En Liste over Børnene som for Tiden befindes ved Legat Skolen samt Af- og Tilgang siden 31de December 1825.
11. Copie Kongelig Ordre 16de Marts 1823 hvorefter Corpset haver at lade Major v. Bille træde sammen med Divisions Adjutant v. Abrahamson for i den Classenske Legatskole at gjøre Forsøg med den indbyrdes Undervisning paa Tegning.
12. (her er intet anført)
13. Time-Seddel for Gymnastik Undervisningen.
14. Time Seddel for Undervisningen i Skolen dateret 9de Marts 1826 in dublo samt 3nde ditto afdankede dato 24de April, 12te August 1820 og 1ste November 1822.
15. Liste over Dreng-Børnene til Gymnastik, som just er angivet fra Directeur Ridder v. Nachtigall.
16. Rapport dateret 12te Januar 1825) Vedkommende Forsøg med den
17. Naarværende Liste dateret December 1825) indbyrdes Undervisning i Tegning.
18. Nogle forhen brugelige Skole Reglementer.
19. Copie af en Forskrivning - hvorefter forhenværende Skole Lærerinde Jamfrue Schultz nyder 50 Rbdlr. Sølv aarlig Pension af Skole Legatet dateret 8de Januar 1820 under- skrevet Bille - Glahn - Friis.
20. Skole Regnskab fra 1ste Januar 1826 til Afleverings Datoen med tilhørende Regninger samt Corps Ordre af 17de Januar 1826, for Udbetaling af Tillæg til Detaschementerne for 1ste halve Aar 1826.

Kjøbenhavn den 8. April 1826.

W. Bille Friis Wedelfeldt

Modtaget ovenanførte Documenter

o: u: f:

G. Blicher

Af hensyn til skolens historie er major Billes rapport hermed vist in extenso.

1826

Major Bille havde den 4/11 1823 fået reser- veret oberstløjtnants anciennitet, 1/1 1825

fik han karakter af oberstløjtnant og den 9/2 1830 udnævnt til kommandør for den dan- ske Artilleribrigade. Som man kan følge, fratrådte han kommissionen pr. 31/3 1826.

KAPITEL 7

Den classenske Legatskole fra 1/4 1826 til den ny hærplan 1/7 1842

1/4 1826 - 27/1 1828

Karakteriseret major Gustav Blicher (1778 - 1849) afløste oberstløjtnant Bille som forstander for Legatskolen og indtrådte som formand for skolekommissionen, men virkede ikke længe, idet han 27/1 1828 blev udnævnt til virkelig major og højstkommanderende artilleriofficer på Kronborg, fra 1830 højstkommanderende artilleriofficer ved detachementet i Nørrejylland, afskediget 1832 som oberstløjtnant.

(Han nedstammede fra pastor Jens Nielsen (Horsens (1639-1686)), hvis tre sønner antog (navnet Blicher efter deres mormor. Digteren Steen Steensen Blicher tilhører en af grenene, Gustav Blicher en anden.

Også skolekommissionen skiftede ud. Forstander for Elevskolen, kompagnichef Friis tog sin afsked den 26/1 1828 på grund af svigtende helbred og blev bogholder i "Renovationskontoret". Kompagnichef Wedelfeldt blev 27/1 1828 chef for den i samme år oprettede Laboratorieetat med majors karakter.

Nye kommissionsmedlemmer indtrådte. Det var Ole Christian Fensmark, der den 27/1 1828 blev sekondkaptajn og batterichef: den anden var premierløjtnant Carl Christian Wolfgang Fuhrmann, der også 27/1 1828 blev forstander for Elevskolen efter Friis.

Datoen 27/1 1828 går igen endnu en gang, idet karakteriseret major Carl Gustav Henrik Bauditz (1780-1849) blev udnævnt til major og afløste Blicher som forstander for Legatskolen og formand for skolekommissionen. I denne periode, på grund af de mange stillingsskifter, er intet stof overleveret.

Førstelæreren hed stadig fyrværker Niels Peter Frederiksen og håndarbejds lærerinden Caroline Ellefsen. Hjælpe læreren var også stadig Henrik Jørgensen, medens navnene på gymnastiklærerne ikke kendes.

28/1 1828 - 1/1 1832

Kommandøren for den danske Artilleribrigade,

oberst J.F.C.Friboe, der den 11/11 1819 havde afløst oberst Saint-Aubain, døde den 8/2 1830, hvorefter oberst Vilhelm Bille blev udnævnt til brigadefører og virkede til den 22/8 1832.

1/1 1832 - 1/7 1842

Den 22/8 1832 blev Bille kommandant i Rendsborg Fæstning a la Suite, hvor han døde den 28/8 1836, 64 år gl. På den samme dato (22/8-32) blev Gustav Bauditz udnævnt til oberstløjtnant og chef for den danske brigade, men virkede som forstander for Legatskolen året 1832 ud. Ejendommeligt nok er nogle bilag til regnskabet 1832 opbevaret, og nogle af de indkøb, Legatskolen foretog, nævnes.

Eksempelvis udførte malerfirmaet Hockendorff & Hossgaard en del malerarbejde i skolens lokaler m.v. idet de faste trælistes på væggen, katederet, en reol og et dobb. skab blev strøget to gange med perlefarve. Håndarbejds lærerinden Caroline Ellefsen blev sat til at skaffe en rengøringskone, så der kunne blive gjort hovedrent. Ved samme lejlighed blev rokke og griffelpenne rengjorte, og ildtangen repareret. Der blev indkøbt 3 læs frisk sand til såvel rengøring som til sandbordet for den indbyrdes undervisning. Der er ingen tvivl om, at Bauditz ville aflevere Legatskolen i god stand til sin efterfølger. At få de mange favne brænde i hus varetog Bauditz selv.

Lærerne var ofte i byen for at købe ind til skolen. Een type pennefjer kostede 48 sk. for 100 stk., medens en anden type kostede 2 sk. pr. stk. Isenkræmmer H.J.Holstebro i Vimmelskafte kunne levere "Regnetavler med Blikbeslag" for 28 sk. pr. stk. Skomagemester Svendsen leverede sko til børnene. Et par pigesko kostede 9 mark (1 rd.48 sk.), et par drengesko 10 mark (1 rd. 64 sk.). Det var til den årlige uddeling til alle børnene og til konfirmanderne.

Man var ikke bange for at handle i datidens

førende forretninger i København, såsom: H.J.Bing, boghandler Schubothe, boghandler Steen og trikotagehandlere Warburg & Hamm.

Bings forretning lå på hj. af Pilestræde og Kronprinsensgade, hvor han i 1820 havde åbnet en "Handel med alt til Skrivning og Tegning hørende Materialer samt Landkort og Skolebøger", idet han frækt gik ind i isenkræmmernes og urtekraemmerens lavsprivilegier ved at indføre fint skrivepapir og blev derved pioner for den papirhandel, ingen i dag vil kunne undvære. Hans slægt videreførte forretningen, der udvidede sortimentet med galanterivarer, for til sidst at ende som Bing & Grøndahls Porcelænsfabrik.

Boghandler Christian Steen havde forretning på hj. af Pilestræde og Sværtegade, hvor han handlede med bøger (også børne- og billedbøger), udgav litterære værker og importerede landkort. Her købte skolen bl.a. det fine bikubepapir til brug for årsberetningerne. I disse år var det hjælpelæreren, bombarder Eduard Halvorsen, den tidligere legatskolebarn, der skrev dem i flere eksemplarer for det faste honorar på 8 rd. Gustav Bauditz købte personlig dér:

1 Ethnografisk Billedbog, 1 Løhrs Billedbog og 1 Blomsterhave for tilsammen 2 rd. 4 mk. De tre bøger var til præmier til 2 piger og 1 dreng ved 2. Jyske Infanteriregiment, som gik i Legatskolen.

Hofboghandler Johan Heinrich Schubothe havde i 1795 efter Københavns ildebrand etableret sig på Børsen, datidens supermarked. Da han døde i 1828, overtog hans svigersøn forretningen, men måtte flytte, da Grosse-er Societetet i 1855 overtog Børsbygningen. Her købte skolen 7 eksp. af Birchs danske Læsebog og 7 eksp. af Willes Læsebog, begge indbundne. Hos boghandler Steen havde skolen købt 1 eksp. af hver af de samme bøger, idet stykprisen for bøgerne var de samme begge steder. Monopolet "ensartede forbrugerpriser" var sat i system 5 år før Boghandlerforeningen så dagens lys. Dette monopol er fortsat gældende, men er i nutiden under debat.

Warburg & Hamm var trikotagehandlere med en strømpefabrik på Blegdamsvej og et udsalgssted på Højbro Plads, hvor det endnu lå i 1910. Her købte skolen i 1832 6 par sorte bomuldsstrømper á 4 mk. til de drenge, der

skulle konfirmeres.

I august 1832 indgik en skrivelse fra det classenske Fideikommiss i København og Corse-litze til Artillerikorpsset, idet man havde givet førstelærer Niels Peter Frederiksen løfte om stillingen som skolelærer og kirkesanger i Horreby sogn, der henhørte under Fideikommisset, eftersom skolelærer Gaarde var død. Fideikommisset anmodede derfor korpsset tjenstlig at meddele Frederiksen, at han kunne overtage stillingen, "dersom han kunne være tjent med dette Enbedes frie Indtægter". Der blev noget skriveri, fordi Frederiksen skyldte korpsset penge. Resultatet blev, at Frederiksen måtte medbringe et gælds-brev med klausul, at gælden skulle være betalt inden 6 uger, men ellers måtte Frederiksen skynde sig til Falster, for overfor den gejstlige øvrighed "at aflægge den befalede Ed og at erholde Collats for Indsættelse". Officielt fratrådte Frederiksen stillingen som førstelærer ved Legatskolen pr. 30/9.

Hans efterfølger som førstelærer blev fyrværker Henrik Christian Jørgensen, der gennem længere tide havde været hjælpelærer. Året efter fik han tildelt et gratiale på 25 rd. fra Fideikommisset "paa Grund af gode Anbefalinger og for i 12 Aar, dels at have været anden-, dels Førstelærer". Hjælpelærer blev sergent Eduard Halvorsen. Ved gymnastikken var Jens Bye engang i slutningen af 1820'erne blevet afløst af fyrværker Berg, fordi Bye fik en stilling på Guineakysten. Fyrværker Berg er formentlig identisk med den August Vilhelm Berg, der udgik fra Elevskolens første hold i 1817, men fratrådte 30/9 1832 for at blive lærer i dans ved Landkadetskolen. Berg blev afløst af sergent Andreas Jensen Falck, der senere blev overfyrværker, fra 1850 officer ved artilleriet. Madame Ellefsen fungerede fortsat som håndarbejds-lærerinde.

Primo 1832	var der	46 drenge	51 piger	=	97
afgang i 1832	9	" 8	"	= 17
ny saldo:	37 drenge	43 piger	=	80
tilgang i 1832	... 13	" 9	"	=	22
primo 1833	50 drenge	52 piger	=	102

Lillejuleaftensdag 1832 afleverede oberstløjtnant Gustav Bauditz Legatskolen til sin efterfølger, major Peter Henrik Schøning.

Afleveringen gav sig udtryk som et dokument i kvartformat:

"Liquidation

In mellem Oberstløjtnant Bauditz og Major Schønning ved Aflevering af den classenske Legatskole, det Klarupske Legat og Underofficerernes Vagtkasse ved Slutningen af Aaret 1832

1) Efter Documentation Underofficerernes Vagtkasses Vedkommende er Beholdningen rede Sølv 31 Rd. 13, deraf byttes i Sedler 6 Rd. giver	rede	rede	
	Sølv	Sedler	
	25	6 - 30	
2) Af det Klarupske Legat i Behold efter opgjort Regning		13	
	25	19 - 30	
Derfra afgaaer			
3) Efter opgjort Regning for den classenske Legatskole beholder undertegnede til Gode		18 - 28½	
Herved kontant	25	1 - 1½	
	rede	rede	
	Sølv	Sedler	
som er overleveret Major Schønning Kjøbenhavn, den 23. Decb. 1832			
	W. Bauditz		
Ovenanførte Tegn og som Rigsbanksedler rede Sølv og for Rigsbanksedler 1 - 1½ er mig rigtig blevet udbetalt, hvorfor herved qvitteres.			
Kjøbenhavn, den 24. December 1832			
	P.H. Schønning"		

Skolekommissionen måtte ofte lægge pengene ud, når der var underskud. Måden, man regnede det ud på, var for 1832 således:
 Fru Saint-Aubain rest 1344 rd, 34 sk.
 ÷ Legatskolens restskyld t.
 Artillerikorpsets kasse . 406 " 48 "
 Legatskolen til gode 937 rd. 82 sk.
 ÷ fiktiv kassebeholdning .. 919 " 53½ "
 Skolekommissionen til gode. 18 rd. 28½ sk.

Alle beløbene er i sedler og tegn. Bauditz ville da gerne have sine udlagte penge tilbage. Det skete ved, at han (man) blandede 3 kasser sammen. De ovennævnte 937 rd. 82 sk. er i de viste regnskaber afrundet til 938 rd. i hele tal.

Se også regnskabsopstillingen i næste spalte for årene 1832 og 1833. Der er ingen regnskaber for 1826-1831 incl. opbevaret.

Årsregnskaber for årene 1832 og 1833 i hele rigsdaler, sedler og tegn.

Regnskabsårene 1/1 - 31/12:	1832	1833
Fiktiv kassebeholdn. 1/1 nyværdi	938	920
Indtægt i sølvværdi	725	725
Sølvværdi reguleret til nyværdi	29	29
Salg af brugt inventar	4	-
Penge til rådighed i nyværdi ..	1696	1674
<u>Udgifter:</u>		
Førstelærerens løn	99	99
Håndarbejds lærerindens løn	107	107
Hjælpe lærerens løn	42	42
Gymnastiklærerens løn	12	12
<u>Lærerlønninger ialt</u>	(260)	(260)
Skolebøger og rekvisitter	57	74
Skoleinventar og reparationer .	38	4
Materialer til I.U.	12	-
Brændsel	73	71
Rengøring og rengøringsmidler .	10	8
Skrivning af årsberetningen ...	8	8
Gymnastiksko og rep. af samme .	-	-
Premier til flinke børn	12	10
<u>Omkostninger ved skoledrift ...</u>	(210)	(175)
Tøj og sko til børnene	184	189
Understøttelser/detachementerne	84	91
Sko/strømper til konfirmanderne	20	11
Bespisning juleaften	18	17
<u>Understøttelser ialt</u>	(306)	(308)
Enkefru Saint-Aubain indbetalt.	53	52
Tilbagebetalt korpsets kasse ..	(53)	(52)
	0	0
<u>Udgifter ialt til nyværdi</u>	(776)	(743)
Fiktiv kassebeholdning ultimo .	920	931
Tilgode hos fru Saint-Aubain ..	1397	1344
÷ indbetalt jfr. ovenfor	53	52
	1344	1292
÷ restskyld til korpsets kasse efter ovennævnte afdrag	406	354
hvorefter skolen har tilgode ..	938	938
÷ den fiktive kassebeholdning .	(920)	(931)
Negative kassebeholdninger	(18)	(7)
De nøjagtige tal for 1832 var 18 rd. 28½ sk.		
" " " " 1833 " 6 " 55½ "		
Regnskaberne er underskrevet af Schønning Fuhrmann Vahl		

Johan Vahl (1799-1875) var den 30/1 1830 udnævnt til virkelig premierløjtnant, men kan allerede være indtrådt i skolekommissionen i 1827. 1833-1839 var han 2. skoleofficer ved den kgl. militære Højskole, oprettet d. 1/11 1830. I 1834 udarbejdede han et eksercerreglement for Artilleriet.

Samme dag (22/8 1832) som Gustav Bauditz blev oberstløjtnant og kommandør for den danske Brigade, blev major Adam Tobias Lüt-zow (1775-1844) udnævnt til karakteriseret oberst og chef for det samlede Artilleri. Tre dage efter, som allerede nævnt, var kompagnichef Peter Henrik Schøning udnævnt til major, og så faldt der ligesom lidt mere ro over artilleriet, idet de tre nævnte officerer forblev i deres stillinger, indtil Christian 8's hærplan trådte i kraft 1/7 1842.

Tøj og sko til børnene i 1833

Den største udgiftspost på regnskabet var tildeling af tøj og sko til børnene, som kostede 189 rd. 12 sk. 43 drenge fik hver en skjorte, et par sko og et par strømper. 42 piger fik hver en særk, et par sko og et halstørklæde samt et par strømper.

Skjorter og særke var af hør-lærred, hvortil gik 252 alen, som, incl. sytråd og tilskærerløn, kostede 61 rd. 50 sk.

Stof til halstørklæder og sytråd kostede 13 " 54 "

85 par sko á 1 rd. 16 sk. .. 99 " 16 "

Til 85 par strømper medgik 34 u islandsk uld. De færdige strømper blev vasket og præpareret 14 " 84 "

Ialt 189 rd. 12 sk.

Pigerne syede og strikkede det hele. Skolekommissionen tog det alvorligt med følgende erklæring: "Ovenstaaende Klædnings-sortere i Commissionens Overværelse uddeelte, hvilket attesteres"

Schøning Fuhrmann Vahl

Pigerne fik intet for det ovenstående incl. spinding af 34 u uld og 1 u hør. Derudover syede de 160 skjorter til Munderings-commissionen (10 rd.) og til Underofficers-skolen 124 skjorter og strikkede 160 par strømper, hvortil gik 61 u uld. (35 2/3 rd.)

Største produktion havde den knap 12-årige Birgitte Berg, der uden betaling præsterede 6 skjorter, 2 særke og 5 u uld, mod betaling 19 skjorter á 12 sk., 16 skjorter á 6 sk., spandt 10 u uld samt strikkede 5 par strømper, hvorved hun tjente 5 rd. 34 sk.

Skolebøger

	1832	1833
Store bibler	2	2
Salmebøger	38	38
Ny Testamente, udg. 1822 ..	12	12
Balles Lærebøger	30 +12 +12	30
Thonboes Bibelhistorie	30 +12 +12	30
Holms Geografi	11 ÷ 4 + 4	11
Cramers Regnebog	1 ÷ 1 + 1	1
"Thimes Godmand"	6 bd.	6
Birchs danske Læsebog	8	8
Willes " "	8	8
Landkort	5 ÷ 5 + 5	5
Mappe til tegninger	1	1
Frihåndstegninger	- + 7	7

Materiel til I.U.

Geografitabeller	32	32
Regnetavler	50 +14 +15	51
Jernpenne t. sandskrivning.	10	10
Sigte til sandskrivning ...	1	1
Jerngriffelpenne	52	52
Håndb. f. U.off.skolen	9	9
Geografier	4	4
Bestemmelser no. 1 og 2 ...	1	1
I.U.s Fremme no. 3	1	1
Regneapp. m/ 2595 tabeller.	1	1
Læsetabeller	80	80
Skrivetabeller	116	116
Regnetabeller	120	120
Små regneb.m/facitl. hefter	3 ÷ 3 + 3	3
Latinske skrivetabeller ...	20	20
Protokoller	6 ÷ 1 + 1	6
Linealer	11	11
Pennknive	2 ÷ 2 + 2	2
Blikkilte	14	14

Inventar

2-etages kakkelovn	1	1
Ildtang og ildskuffe	2	2
Kakkelovnskraber	2	2
Brændeøkse	1	1
Kateder	1	1
Stor tavle	1	1
Mindre tavle	1	1
Dobb. bogskab med reol oven-		
på til regneapparatet	1	1
Bord med skuffe	1	1
Lange borde	5	5
" bænke	5	5
Skamler	16	16
Læderstole	2	2
Lampe m/glas og skærm	1 ÷ 1	-
Borde m/bænke og blåkhorn .	9	9
Sandbord m/bænk, i 1824 an-		
dret til også skrivebord ..	1	1

Inventar i håndarbejdsstuen

	1832	1833
Spinderrokke	7	7
Store hasper	4	4
Små garnvinder	2	2
Uldkarter, par	3	3
Strikkeskeder	8	8
Strømpebræt	2	2
Trug	2	2
Træbakke	1	1
Lyseplader	3	3
Lysesakse	6	6
Støvugle	1	1
Støvekost	1	1

Materiellet kan sammenholdes med fortegnelserne på siderne 42, 43 og 44.

Primo 1833 var der ...	50 dr. 52 p. =	102
der afgik:		
konfirmation	1 " 5 " =	6
til Elevskolen	1 " - " =	1
" Fattigvæsenet	5 " 2 " =	7
rejst fra København ..	- " 3 " =	3
døde	1 " - " =	1
<u>ialt afgik i 1833</u>	<u>8 dr. 10 " =</u>	<u>18</u>
ny saldo	42 dr. 42 p. =	84
tilgang i 1833	7 " 12 " =	19
overført til 1834	49 dr. 54 p. =	103
heraf:		
Artill.børn i 2.klasse	19 dr. 11 p. =	30
" " " 1. "	28 " 30 " =	58
<u>Sølvgades Kasernes skole</u>	<u>- " 1 " =</u>	<u>1</u>
<u>ialt artilleribørn ...</u>	<u>47 dr. 42 p. =</u>	<u>89</u>
2.Jyske Rgmt. 2.klasse	- " 5 " =	5
2. " " 1. "	- " 7 " =	7
<u>2.Jyske Infanteriregmt.</u>	<u>- dr. 12 p. =</u>	<u>12</u>
<u>Kronens Rgmt. 2.klasse</u>	<u>2 dr. - p. =</u>	<u>2</u>
<u>Ialt</u>	<u>49 dr. 54 p. =</u>	<u>103</u>

Det var Marie Pedersen, datter af smedevend P., der gik i Sølvgades Kasernes skole, eftersom familien boede på Smedelinien ved Kastellet. Vejen til Chr'havn var for lang.

2 brødre fra Kronens Regiment kom i Legatskolen, fordi de boede på Børnehustorvet=Christianshavns Torv. De hed Frederik og Jørgen Hygindt, sønner af underofficer H.

Se iøvrigt oversigt over børnene pr. 31/12 1833 i 2. klasse på den næste side.

I 1833 udarbejdede G.C.C. en liste over anvendelse af det classenske legat:

Anvendelsen af det classenske Legat

1) <u>Artillerikorpsset:</u>		
a) den classenske Legatskole .	850	
÷ overført til Rendsborg ..	125	725
b) den holstenske Brigade	300	
+ overført fra København ..	125	425
c) Underofficersskolen	200	
		1350
2) <u>Direktionen for Garnisonsskole-</u>		
<u>væsenet i København:</u>		
Oprindeligt:		
Garnisons sogns menighed	500	
derefter:		
De norske penge	150	
Danske Livregiment	50	
Kongens Livregiment	50	
Kronprinsens Regiment	50	
Prins Frederiks Regiment	50	
Sjællandske Jægerkorps	50	
2. Jydske Infanteriregiment ...	50	950
3) Kronens Regiment	50	
4) 1. Jydske Infanteriregiment ...	50	
5) 3. " " "	50	
6) Fynske Infanteriregiment	50	
7) Slesvigske Regiment	50	
8) Dronningens Livregiment	50	
9) Holstenske Infanteriregiment ..	50	
Oldenborgske " ..	50	100
<u>Det classenske legat i rigsdaler sølv</u>	<u>2700</u>	

som var de oprindelige til de fattige soldaterbørn 2000 rd. og 500 rd. til Garnisons sogns menighed (her benævnt Københavns Fattigvæsen) samt tilskud af 21/1 1820 til Underofficersskolen (=Elevskolen) på 200 rd. = ialt 2700 rd.

Oberst Lützow undrede sig over, hvorfor der gik infanteribørn i den classenske Legatskole, og støttet af oberst Bauditz og major Schøning afgik den 29/6 1833 en skrivelse til Direktionen for Garnisonsskolevæsenet, hvor Artillerikorpsset klart gav udtryk for, at man fremtidig ikke kunne tage flere pigebørn fra 2. Jydske Infanteriregiment, medmindre der var plads til dem, og det var der for tiden ikke i den lille skole på kaseren i Strandgade. Garnisonsskolevæsenet svarede herpå den 19/8, at selv om der i almindelighed var et færre antal piger fra nævnte regiment end de 12 piger, der for tiden gik i Legatskolen, så måtte man henholde sig til overenskomsten af den 20/7 1820 om dette forhold, der ikke blot var gælden-

Sammensætningen af 2. klasse i den classenske Legatskole ultimo 1833

Indkom	Elevens navn	født	Faderens stilling	Adresse	d. p.
1825	7/5 Svend Christensen	1818	afsked. konst. S.C.	Overgaden oven Vandet	1
1826	16/1 Magnus Petersen	1819	smedesvend P.	Sofiegade	1
	3/5 Wilhelmine Eigtved	1819	trompeter E.	Gl.Laboratorium	1
1827	8/1 Emilius Christensen	1820	fyrværker C.	Kasernen	1
	8/1 Hans Drøscher	1819	overkonstabel D.	Gl.Laboratorium	1
	8/1 Haagen Nielsen	1819	afdød sergent N.	Løngangsstræde	1
	8/1 Laurine Frederiksen	1819	overkonstabel F.	Gl.Laboratorium	1
	9/5 Hendriette Streibig	1819	oboist S.	<u>2.J.R.Kaserne</u>	1
	15/7 Caroline Jolander	1819	afdød underofficer J.	<u>2.J.R.Kaserne</u>	1
	8/11 Marie Larsen	1819	hjulmagersvend L.	Hauser Plads	1
1828	7/1 Frederik Kiel	1820	fyrværker K.	Gl.Laboratorium	1
	7/1 Ole Grøseth	1820	sergent G.	" "	1
	7/1 Peter Herringsted	1820	kommandersergent H.	Kastellet	1
	7/1 Carl Rydberg	1820	afsk. kobbersvend R.	Strandgade	1
	7/1 Berent Jørgensen	1821	fyrværker J.	Gl.Laboratorium	1
	7/1 Carl Møller	1820	Smedesvend M.	Smedelinien	1
	7/1 Louise Bastian	1819	krigsassessor B.	Ny Adelgade	1
	7/1 Emilie Neumann	1820	sergent N.	Kastellet	1
	24/1 Ove Grunth	1820	afdød fyrværker G.	Lavendelstræde	1
	21/4 Jens Jørgensen	1821	afsked. konstabel J.	Dronningensgade	1
	1/7 Sophie Utke	1820	kommandersergent U.	<u>2.J.R.Kaserne</u>	1
	5/9 Ane Tapdrup	1821	fourer T.	<u>2.J.R.Kaserne</u>	1
1829	13/1 Hans Grøseth	1822	broder til ovenn. Ole	Gl.Laboratorium	1
	13/1 Christian Rasmussen	1821	hjulmagersvend R.	St.Kongensgade	1
	13/1 Bergitte Berg	1821	afdød fyrværker B.	Gl.Laboratorium	1
	13/1 Sophie Holst	1822	fyrværker H.	Kasernen	1
	13/1 Justine Oppenhagen	1821	stabstrompeter O.	"	1
	24/8 Sophie Lund	1822	kommandersergent L.	<u>2.J.R.Kaserne</u>	1
	12/10 Hans Berg	1823	broder til ovenn. Bergitte		1
	1/11 Betty Møller	1820	fyrværker M.	Gl.Laboratorium	1
1830	6/1 Christian Grønholm	1823	overkonstabel G.	Børnehustorvet	1
	6/1 Elfrede Bastian	1821	søster til ovenn. Louise		1
	21/10 Jørgen Hygindt	1822	underofficer H.	<u>Kongens Rgt.Børnehustorvet</u>	1
	21/10 Frederik "	1821	" H.	<u>Kongens Rgt.</u> "	1
	6/11 Johan Petersen	1820	bøssemagersvend P.	Løngangsstræde	1
1831	7/1 Johanne Olander	1823	smedesvend O.	Prinsessegade	1
	7/11 Wilhelm Nicolaysen	1822	bombarder N.	Gl.Laboratorium	1
					<u>21 16</u>
				Artilleribørn	19 11
				2. Jydske Infanterirgmt. .	- 5
				Kronens Regiment	<u>2 -</u>
					<u>21 16</u>

Adskillige af ovenstående elever havde søskende i 1. klasse. Ældste elev var Svend Christensen (15 år), yngste Johanne Olander (9½ år). Gennemsnitsalder 12,3 år.

Drengene: Nr. 1 ved eksamen var Frederik Kiel (13 år), nr. 21 Chr. Rasmussen (11 3/4 år). Pigerne: " 1 " " " Bergitte Berg (12 "), " 16 Caroline Jolander (13 ").

de for piger, men også for mindre drenge, så meget mere, som overneskomsten var afsluttet på Kongens befaling og godkendelse. Derfor må vi som tilforn tillade os at anmode Korpset om behageligst at træffe fremstgtsvarende foranstaltninger til sådanne

pigebørns optagelse i Legatskolen.

Direktionen for Garnisonsskolevæsenet underskrev sig således:

Sundt Origny Brorson Abrahamson Cathala

Christian Ulrik Sundt (1766-1849) var generalmajor ved Danske Livregiment og formentlig også Københavns kommandant.

Oberst Frederik Julius d'Origny (1774-1838) var chef for Prins Christian Frederiks Regiment og ældste oberst i Københavns Fæstning.

Vilhelm Cathala (1790-1841) var pladsmajor i Københavns Fæstning.

Christian Frederik Brorson (1758-1847), siden 1815 præst ved Garnisons sogn og kirke.

Divisionsadjutant Joseph Abrahamson (1789-1847) tog man ind, da præsten ved Frederiks tyske kirke manglede (se nedenfor).

Pastor Gericke var død i 1829, hvorefter sognet til Frederiks tyske kirke (=Christianskirken) sygnede hen. Præstegården i Wildersgade (Ll.Kongensgade) stod ledig i 1832, og Kongen gav i 1834 tilladelse til, at præstegården måtte sælges. Det blev grundlaget for Vester Borgerdydskole og fra 1895 den classenske Legatskole.

Den 20/8 skrev major Schønning et brev til oberst Lützow:

Ved at fremsende Overenskomsten imellem Direktionen for Garnisonsskolevæsenet og Korpsset om 2det Jydske Infanteriregiments Pigebørns Skolegang, tillader jeg mig at gøre Hr. Obersten opmærksom paa §6-lit:a, hvor jeg finder fuldkommen Hjemmel for, hvordan man har gjort fra Korpssets Side, thi - hvor ingen Plads haves, kan ingen optages.

I § 6a i overenskomsten lyder det bl.a.:
Fylder et barn af forældre i det 2det Jydske Infanteriregiment 6 år, da melder Regimentet det til Direktionen for Garnisonsskolevæsenet, der meddeler Artilleriet det, og barnet søger da, "naar Artilleriet ei gjøre nogen paa særdeles Omstændigheder grundet Indvending derimod", skolen med de andre børn

Overenskomsten af 1820 havde den fejl, at den ikke indeholdt nogen form for gensidig opsigelsesmulighed, hvorfor problemet ikke blev løst ved denne lejlighed. Sagen må være udtryk for, at såvel skolen som kasernen led af pladsmangel.

Staten besluttede da også at bygge en ny artillerikaserne i Bådsmannsstræde matr. 314, som blev taget i brug 15/9 1837, men da der

ikke var penge nok, blev kun halvdelen bygget.

(Elevskolen kunne derved flyttes fra de gamle barakker (Gl.Laboratorium) for enden af (Wildersgade til den ny kaserne. Efter loven af 1859 blev Bådsmannsstrædes kaserne (fuldført. Artilleriets Underofficersskole (blev i 1869 omdøbt til Hærens Elevskole og (flyttet til Frederiksberg Slot. Den blev (nedlagt i 1912.

Kasernen i Strandgade var iøvrigt i disse år plaget af rotter, så man måtte antage en "kammerjæger" for at få dem fordrevet.

Lærerkræfterne 1834 - 1/7 1842

I hele den nævnte periode virkede fyrværker Henrik Jørgensen som førstelærer, Caroline Ellefsen som håndarbejds lærerinde, sergent Eduard Halvorsen som hjælpelærer og sergent Nielsen som gymnastiklærer for drengene.

1834 - 1835

Udover lærerkræfterne er der ingen oplysninger at hente i disse år om Legatskolen.

Skolebørnenes antal 1836 - 1842

Ultimo:

1836:	? dr. ? p.= 100;	konfirmation:	7
1837:	50 " 50 " = 100;	"	10
1838:	51 " 48 " = 99;	"	17
1839:	vides ikke.		
1840:	61 dr. 49 p.= 110;	"	13
1841:	55 " 54 " = 109;	"	12
1842:	54 " 52 " = 106;	"	12

Der kan ingen tvivl være om pladsen. Skolen har været på bristepunktet.

Indberetninger til Direktionen for det classenske Fideikommis 1836-1838 og 1840-1844.

Det er lidt tilfældigt, hvad der dukker op i arkiverne. Det var 1. Sections Departement i Generalitets Commissariats Collegiet, der i de nævnte år, stærkt specificeret og omfattende, indberettede til Direktionen for det classenske Fideikommis, hvad det classenske legat var brugt til. Det drejede

sig om forbruget af de 2700 rdl. sølv, hvortil der i 1839 kom 100 rd. ekstra til Legatskolen og i 1840 yderligere 100 rd. Disse tilskud har sin egen historie, som omtales under året 1839. Om den classenske Legatskoles regnskaber 1836-1842, se næste side.

Elevskolen fik 200 rd. om året, der blev benyttet som tilskud til skolens drift, hvorfor der aldrig var kassebeholdning.

Den holstenske Artilleribrigade fik 425 rd. om året, hvoraf man fast ydede 171 rd. til Garnisonsskolen i Rendsborg; resten 254 rd. fordeltes på to poster: Tøj og sko til artilleribørnene (i gennemsnit 110 rd.) samt understøttelser til samme (i gennemsnit 144 rd.). Da alle pengene blev brugt, var der aldrig kassebeholdning. Ialt til artilleriet 725 + 200 + 425 rd. = 1350 rd.

Garnisonsskolen i Rendsborg havde to faste indtægter, nemlig 50 rd. fra det holstenske Regiment og 50 rd. fra det oldenborgske Regiment, ialt 100 rd., dertil det ovennævnte tilskud fra Artilleriet på 171 rd., ialt 271 rd. Dertil kom andre indtægter: Tilskud fra Kirkekassen, renter af egne fonds, opsparede midler fra det classenske legat via G.C.C. og statstilskud, som i gennemsnit androg 638 rd. om året, som fortrinsvis blev benyttet til lærerløninger (i gennemsnit 620 rd.). Resten (i gennemsnit 271 rd. + 18 rd. = 289 rd.) blev benyttet til tøj og sko til børnene, skolerekvisitter, brændsel, afgifter til skolehuset, reparationer m.v., hvorfor der aldrig var kassebeholdning. Af det classenske legat havde man 100 rd. fra de to nævnte infanteriregimenter.

De seks infanteriregimenter i provinsen fik 300 rd. af det classenske legat med 50 rd. hver:

Kronens Regiment	(5. Bataillon)
Dronningens Livregiment ...	(17. ")
Fynske Regiment	(12. ")
1. Jydske Regiment	(7. ")
3. " "	(11. ")
Slesvigske Regiment	(13. ")

Ved hærplanen 1/7 1842 fik regimenterne de viste bataillonsnumre, dog skulle 5. og 7. Bataillon ikke mere have penge fra det classenske legat. Samtidig blev oprettet fem Jægerkorps (1ste til 5te), hvoraf 2., 3., 4. og 5. Jægerkorps fremover skulle have del i pengene. Da der således blev 8 en-

der mod før 6, blev regnestykket 300 rd. : 3 = 37½ rd. til hver. I det første halvår 1842 fik de gamle enheder 25 rd. hver, medens de nye otte enheder i andet halvår hver fik 18 rd. 72 sk. Man tør nok kalde denne inddeling for mere end tåbelig, og det var G.C.C. der ordnede det.

Garnisonsskolen på Sølvgades Kaserne havde, som tidligere beskrevet, 950 rdlr. af det classenske legat, som fortrinsvis blev benyttet til at drive håndarbejdsskolen for. I gennemsnit var omkostningerne følgende:

Løn til Florentine Smidt	200 rd.
Fodtøj til <u>alle</u> børn	240 "
Håndarbejdsmaterialer	320 "
Andre omkostninger, heraf årlig 2 par støvler til lærerne	24 "
Præmier til flinke børn	21 "
Samlede omkostninger i gennemsnit:	805 rd.
Overskud i gennemsnit	145 "
Legatsummen	<u>950 rd.</u>

Håndarbejdsskolen på Garnisonsskolen havde gennem flere år haft et overskud, der var større end ovenfor viste. Collegiet gjorde i 1837 og 1843 følgende anmærkninger til regnskabet: "I Overensstemmelse med Afdeling 2 i Plan af 26/3 1831 skal der til Afdelingen for det Classenske Legat afgives 3123 rd. (1837) og 606 rd. (1843)". Dette kan således regnes ud:

Opsparet 1837 af det class. legat	3123 rd.
" 1843 " " " "	606 "
	<u>3729 rd.</u>
+ tilskud 1837 håndarbejdsskolen	380 "
	<u>3349 rd.</u>

ca. 1840 indbetalt til "Landetatsens Bogholder Contoir"

Legatpenge til rest	<u>1250 "</u>
	<u>2099 rd.</u>

som blev benyttet som tilskud til drift af Garnisonsskolen i Rendsborg. Fra 1841 fik den classenske Legatskole 4% i rente af de ovennævnte 1250 rd. = 50 rd.

G.C.C. fjernede helt arbitrært de ovennævnte penge fra den store kassebeholdning, som håndarbejdsskolen havde. Ingen penge blev overført til Læseskolen, der havde andre og ret betydelige indtægter fra anden side, og slet ikke fra det classenske legat.

Flere af de nævnte regimente og korps var på oprørssiden 1848-50, således 2. Artilleriregiment (Rendsborg), 15., 16. og 17. Bataillon og 4. og 5. Jægerskorps.

Regnskaber for den classenske Legatskole 1836 – 1842 i hele rigsdaler

	1836	1837	1838	1839	1840	1841	1842
		938 */					
		898					
Kassebeholdning 1/1	900	(40)	(63)	(75)	(18)	61	66
Indtægter i sølvværdi, Fideikommisset ...	725	725	725	725	725	725	725
Regulering til nyværdi	5	5	1	-	-	-	-
Det classenske Fideikommiss ekstra	-	-	-	100	200	200	200
4% rente af 1250, Landetatens bogholderi.	-	-	-	-	-	50	50
Salg af brugt inventar	-	-	-	-	2	-	-
Ialt til rådighed	1630	690	663	750	909	1036	1041
<u>Udgifter:</u>							
Løn til førstelæreren, håndarbejds lærer- inden og hjælpelærerne	(252)	(252)	(252)	(252)	(303)	(303)	(308)
Skolebøger og rekvisitter	60	83	64		89	91	99
Skoleinventar og reparationer af samme ..	3	6	46		12	12	79
Brændsel	64	67	70		68	73	73
Rengøring og rengøringsmidler	11	7	8		9	15	15
Skrivning af årsberetningen	8	8	8		8	8	8
Reparation af gymnastiksko til drengene .	6	-	4		12	-	-
Præmier til flinke børn	6	9	6		10	7	7
Omkostninger ved skoledrift	(158)	(180)	(206)	(203)	(208)	(206)	(281)
Tøj og sko til artilleribørnene	212	196	220		251	362	259
Dagpenge i skolen og i detachementerne ..	76	86	94		91	106	135
Sko og strømper til konfirmanderne	16	22	38		27	25	25
Julekage, juleaften	18	17	16		18	18	18
Understøttelser ialt	(322)	(321)	(368)	(363)	(387)	(511)	(437)
Enkefru Saint-Aubain indbetalt	50	50	50	50	50	50	50
Tilbagebetalt til korpsets kasse	(50)	(50)	-	-	-	-	-
Modtaget forskellen mellem 938 ÷ 900 rd..	-	-	38	-	-	-	-
Indtægtsprovenue	-	-	88	50	50	50	50
<u>Udgifter ialt sølvværdi = nyværdi</u>	(732)	(753)	(738)	(768)	(848)	(970)	(976)
Kassebeholdning ultimo	898	(63) */	(75)	(18)	61	66	65
Tilgodehavende hos fru Saint-Aubain i sølvværdi	745	695	645	595	545	495	445

Der er intet regnskab for 1839, men da kassebeholdningerne og indtægterne kendes, kan den samlede udgift beregnes. Lærerlønningerne, omkostninger ved skoledrift og understøttelserne er anslåede, men at specificere dem yderligere lader sig naturligvis ikke gøre.

*/ Generalitets Commissariats Collegiet gav 1837-regnskabet en større anmærkning, idet man redegjorde for hele forløbet af be- drageriet, der blev opdaget efter oberst Saint-Aubains død i 1819, som var 1990 rd. i sedler og tegn af skolens penge, omregnet til sølv 1516 rd. 18 sk. (se herom på side

33). Man vidste, at kassebeholdningen ul- timo 1837 875 rd. 66 sk. ikke var til stede i rede penge, men burde være negativ med 62 rd. 16 sk. sedler og tegn, men nu også om- fattede værdien i sølv, idet: 875 rd. 66 sk. med tillæg af nævnte 62 " 16 " gav 937 rd. 82 sk. som i mange år udgjorde forskellen mellem det, fru Saint-Aubain skyldte skolen, og det skolen skyldte Artillerikorpsset af de oprin- delige 900 rd. sedler og tegn. Eftervirk- ningerne efter statsbankerotten i 1813 var overstået, og nu ville man have det ud af verden. Fra 1823 til 1837, hvilket var 15 år, havde skolen i sølv tilbagebetalt 50

rd. om året = 750 rd., som var mere end de 900 rd. i sedler og tegn, skolen i sin tid lånte. Nu gik man ikke dybere ind i det, men gik ud fra forskellen: 937 rd. 82 sk. med fradrag af lånet 900 " - " = et overskud, nu i sølv . 37 rd. 82 sk. som Legatskolen fik. Da de viste regnskaber af praktiske grunde er anført i hele rigsdaler, så er de nævnte 937 rd. 82 sk. oprundet til 938 rd., ligesom forskellen 37 rd. 82 sk. er oprundet til 38 rd. Fra 1838 havde Legatskolen en indtægt på 50 rd. fra fru Saint-Aubain, indtil gælden var betalt.

1837

Generalitets Commissariats Collegiet havde den 19/7 1828 udsendt et cirkulære til samtlige regimente og korps samt til Generalkommandoen, at Collegiet fremtidig skulle have tilsyn med de under Landmilitæretaten henhørende "Musikkasser, Liigkasser, Forsørgelsesanstalter eller deslige Indretninger", for hvilke man ikke tidligere havde aflagt rigtighed til Collegiet. Den samme ordning skulle være gældende for privatstiftende legater og donationer, som var lagt under Landetatens bestyrelse, for hvilke der også årligt skulle aflægges regnskab. I cirkulæret blev der endvidere stillet krav om revision, idet Collegiets Revisionskontor blev udmeldt som den instans, der fik myndigheden til at revidere, gøre anmærkninger og indberette til Collegiet, der havde påtaleretten.

Ad kommandovejen fik Artilleriet sit eksemplar, efter at det på tryk igen var slået fast, at den classenske Legatskole årligt kunne nyde 725 rd. af det classenske legat, når det efter bestemmelsen i 1820 havde afleveret 125 rd. til lærerlønningerne i Garnisonsskolen i Rendsborg. Udover de militære afdelinger blev cirkulæret også tilstillet:

Direktionen for Garnisons Hospital,
Direktionen for Garnisonsskolevæsenet,
Patronatet for Garnisons Menighed og
præsterne ved samme samt
Christians Plejehus i Eckernförde.

Den før nævnte anmærkning i regnskabet for 1837 skal ses i dette perspektiv ligeså den store kassebeholdning, som håndarbejdsskolen på Sølvgades kaserne havde opsparat.

Den 14/1 1837 udgik fra G.C.C. en skrivelse til Artillerikorpsset, der befalede, at 500 soldaterskjorter skulle færdigsyses. Fra depotet ankom materialet i tilskåret stand, hvorefter pigerne på "Arbejdsanstalten" i håndarbejdstimerne under lærerindens ledelse skulle foretage syningen som "Øvelsesarbejde". Prisen pr. skjorte og tråd var fastsat til "Reglementsprisen 9/2 Rbsd.S.M." "under Forudsætning, at de var ordentlig syede". Det har næppe været behageligt for håndarbejds lærerinden Caroline Ellefsen.

Chefen for det samlede artilleri oberst Lützow og chefen for den danske Artilleribrigade oberstløjtnant Bauditz talte ofte sammen om den classenske Legatskoles magre indtægter, hvorfor Artillerikorpsset den 21/5 1837 sendte en skrivelse til Generalitets Commissariats Collegiet, hvori man "allerunderdanigst" anmodede om en større understøttelse til at drive den classenske Legatskole for på lignende måde, som det skete ved garnisonens øvrige afdelinger, da det classenske legat måtte betragtes som et tilfældigt gode, ifølge Testators interesse for undervisningsvæsenet i særdeleshed og for artilleriet. Korpsset støttede sin anmodning, dels ved at henvise til de indsendte regnskaber, hvori man kunne se, at børnenes antal var steget i de senere år, dels ved at pege på, at lærerens og lærerindens lønforhold var yderst mådelige og dels ved at fremføre, at Testators hensigt med skolen ikke kunne gennemføres set i forhold til indtægterne og børnenes antal.

Collegiets svar derpå var såvel overlegent som hånende. For det første ville man ikke give indstilling til Kongen, for det andet kunne artilleriet ikke få præference i forhold til garnisonens øvrige regimente og korps, for det tredje var den undervisning, man ydede, ganske udmærket set i forhold til andre garnisonsskoler, og kunne man for det fjerde ikke optage sine egne børn i Legatskolen på grund af pladmangel, så måtte man henvise dem til Direktionen for Garnisonsskolevæsenet i København.

Det var en ejendommelig indstilling, Collegiet havde alene ud fra to omstændigheder. Den ene var den kgl. bestemmelse af 1820, at underofficersbørnene af 2. Jydske Infanteriregiment skulle gå i Legatskolen, den anden Collegiets skrivelse af 17/8 1833 til

den kommission, der skulle udarbejde et nyt tjenestereglement, der med henvisning til rescripterne af 1825 og 1826 fastsatte, at det var værnepligtige artillerister tilladt at "udtjene" deres værnepligt ved håndværkeretaterne, ligesom det modsatte skulle gælde.

Håndværkerne kunne således erholde sygepleje for deres koner og børn i de militære hospitaler samt fri undervisning for børnene i korpsets og garnisonens skoler. Havde man to eller flere børn blev håndværkerne ligestillet med underofficerer angående betalingsbrød samt refusion af gebyrer ved ægteskab, dåb og begravelser. Det indebar dog tilladelse til at indgå ægteskab, idet de ved Artillerikorpsets Håndværkeretat ansatte håndværkere skule, ligesom underofficerer og mandskab, erhverve sig deres militære foresattes tilladelse, når de ville gifte sig.

Alligevel kom der noget ud af det. Den 1/7 1837 forelå endnu en skrivelse fra Collegiet til Artillerikorpsset, der indeholdt tre ting:

Det blev overdraget korpset at pålægge den holstenske Artilleri-brigade, til lettelse for Legatskolen, at brigaden for fremtiden skulle udrede understøttelserne til detachmenterne i Nyborg og Fredericia, da disse henhørte under den nævnte brigade, hvorfor det var urimeligt, at Legatskolen skulle bære denne omkostning.

Det blev pålagt skolekommissionen for Legatskolen, eftersom lokalet nu blev udvidet, ikke at tage flere børn ind i skolen, end der var midler til.

Collegiet sagde lige rent ud, at der var for mange børn ved Artillerikorpsets to brigader som følge af, at man havde givet for mange tilladelser til giftermål, hvilket var en belastning i flere henseender. Derfor pålagde man korpset at indskrænke disse tilladelser, hvilket skulle meddeles korpsets "underklasser".

Det er første gang, man hører om en skoleudvidelse på kasernen i Strandgade. Årsagen var, at første halvdel af "Ny Artillerikaserne" i Bådsmændsstræde blev taget i anvendelse 15/9 1837, og det gav luft.

Oberstløjtnant Bauditz indtræder i Direktionen for Garnisonsskolevæsenet i 1838.

Ved kgl. parolebefaling af 13/8 1838 blev den da 58-årige kommandør for den danske Artilleribrigade, oberstløjtnant Bauditz, der var ældste chef i Københavns Fæstning, udnævnt som medlem af Direktionen for Garnisonsskolevæsenet, hvor der i forvejen sad: Oberst Broder Peter Hagen (1769-1850), der var formand, hvortil stadig pastor Brorson og pladsmajor Cathala. Det var med mishag, de to infanteriofficerer modtog Bauditz.

Bauditz, der kendte Legatskolens kvaler ud og ind, vidste, at skolen på Sølvgades kaserne omfattede en læseskole og en håndarbejdsskole. Da han ikke straks fik indblik i det hele, gik han en anden vej, idet han benyttede vinteren 1838/39 til at studere "Arméens Lovsamling", hvorom hans foresatte oberst Lützow vidste besked.

Medens Legatskolen fortsat hvilede på reglementet af 23/11 1793, var der pr. 26/3 1831 opstillet en plan for Sølvgades Kasernes skole med sine to afsnit: Læseskolen og håndarbejdsskolen. Som allerede omtalt, havde Collegiet i 1828 kortlagt alle legater herunder også, hvad der foregik på Kasernes skolen. Bauditz fandt ud af, at Læseskolen oprindelig havde en kapital på 10.002 rd, der var sat i kongelige obligationer til 4% rente. Disse renteindtægter skulle, eventuelt sammen med andet, dække brændsel, lys, rengøring, skolemateriel og vedligeholdelse af inventar.

Da Bauditz læste om planen af 1831 opdagede han, at kapitalen var steget til 16.609 rd., og da han fik personlig indblik i Garnisonsskolens regnskaber, så han, at nu var kapitalen oppe på ca. 27.000 rd., hvorefter han analyserede indtægterne:

Renteindtægter af 27.000 rd.	1050 rd.
Krigshospitalskassen opr. 1300 nu	1000 "
Det Reiersenske Fond	100 "
Citadellets Fattigkasse	120 "
hvortil kunne komme indtægter fra politibøder anvist gennem Kommandantskabet	? "
Til drift af Læseskolen	<u>2270 rd.</u>
Det classenske legat til drift af håndarbejdsskolen samt udlevering af tøj og sko til børnene	<u>950 "</u>
hvorefter indtægterne mindst udgjorde	<u>3220 rd.</u>

Det blev en stor fordel for Bauditz, at han kendte begge skolers regnskaber, medens direktionen kun kendte deres eget på Sølvga- des Kasernes skole. Også lærerlønningerne var der stor forskel på:

<u>Garnisonsskolen</u>	<u>Classenske Legatskole</u>	
Efter planen af	Regnskab	Budget
1831:	1837:	1793:
<u>1158 rd.</u>	<u>252 rd.</u>	<u>170 rd.</u>

Håndarbejds lærerindens løn på 200 rd. var indeholdt i de nævnte 1158 rd., men Garnisonsskolen havde ekstra 200 rd. til aflønning af 1 regnskabsfører og 1 skriver med hver 100 rd.

Om lærerpersonalets kvalifikationer i Legatskolen udtalte Bauditz:

Vel er begge lærere i Artillerikorpsets Børneskole underofficerer i korpset, men det er også tilfældet med en underofficer i Garnisonsskolen. Selv om lærerne i den classenske Legatskole, som anført, er underofficerer, så har begge på egen bekostning underkastet sig seminarie-eksamen med alt, hvad dertil hører. Det er såvel korpset som brigaden magtpåliggende at give dem bedre kår for at undgå, at de søger anden stilling, der er forbeholdt veltjente underofficerer. Håndarbejds skolen ledes af en værdig og særdeles duelig lærerinde.

Bauditz påstod, at undervisningen i Legatskolen ikke stod tilbage for den, der foretoges i andre almueskoler, hvilket pastor Brorson, der beredvillig gav møde ved de årlige eksamener, kunne bevidne.

1839

Da Bauditz omkring 1. marts kunne meddele sig klar til oberst Lützow, fik han fra sin chef en skrivelse af 16/3, hvori Artillerikorpsset tjenstlig anmodede ham at meddele til dette, hvad han i sin egenskab som medlem af Garnisonsskolens direktion kunne oplyse om Garnisonsskolens "Resourcer", eftersom Korpsets børneundervisning, der som bekendt kun omfattede det ret indskrænkede af det classenske legat, og kun dette, med håbet om, at skolens indtægter kunne forøges.

Det indskydes, at Frederik 6 den 28/1 s.å. på sin fødselsdag besøgte skolen, ved hvilken lejlighed børnene fik risengrød, flække-

steg og kage og om eftermiddagen tvebakker, pebernødder og stærkt øl, som de kvitterede for ved at råbe hurra for Kongen. Denne hændelse gav inspiration til sagens videre forløb.

Den 3/4 indsendte Bauditz sit velforberedte indlæg på 15 sider i folio-format til Artillerikorpsset, som derefter, med oberst Lützow's underskrift, den 17/4 indsendte en ansøgning på 7 sider:

"Til Deres Majestæt Kongen!

Allerunderdanigst Indstilling"

Lützow indledte sin ansøgning med at citere dels Artillerikorpssets skrivelse til Collegiet, dels Collegiets afvisende svar derpå. Fortæller Kongen

1) at den classenske Legatskole ene og alene består af midler fra det classenske legat, medens andre skoler erholder kgl. indtægt og

2) at det at henvise Legatskolens børn til undervisning i Garnisonsskolen ikke er en så ligefrem sag, som det "ved flygtige Øjekast kunde synes".

Motiverer det med

at der forelå en kgl. befaling, at 2. Jyske Infanteriregiments børn skulle optages i den classenske Legatskole,

at mange af korpsets egne børn boede på kaseren i Strandgade, hvorfor man ikke uden videre kunne sende børn i 6-7 års alderen den lange vej ind til byen så meget mere, da deres forældre kunne nære frygt for dem, når de skulle begive sig ud på egen hånd og, at det ville give sig udslag i slid på børnenes fodtøj.

Forklarer,

at korpset så sig nødsaget til at gribe enhver lejlighed for at forsøge, om det var muligt at forøge skolens indtægter, og da oberstløjtnant Bauditz ved kgl. parolebefaling var udnævnt som medlem af Garnisonsskolens direktion, havde korpset befalet ham at tilvejebringe oplysninger om, på hvilken måde Garnisonsskolen blev drevet.

Oplyser ud fra dette,

at Garnisonsskolen havde en årlig indtægt på ca. 3.220 rd. til undervisning af 259 børn, medens den classenske Legatskole kun havde en årlig indtægt på 625 rd. (d.v.s. 725 rd. ÷ understøttelser til detachementerne) til 100 børn og

at lønningerne til Legatskolens lærere og lærerinden var særdeles små set i forhold til Garnisonsskolens.

Mente derfor,
at dele af Garnisonsskolens indtægter forholdsmæssig burde overføres til den classenske Legatskole:

a. At få andel af de 500 rd., som efter generalmajor Classens testamente oprindelig var tiltænkt de fattige ved Garnisons menigheds "Arbejdsanstalt", men som ifølge kgl. befaling af 3/9 1820 uden videre blev overført til Direktionen for Garnisonsskolevæsenet, med henvisning til, at mellem 1/7-1/8 del af Legatskolens elever var børn, der kom fra 2det Jydske Infanteriregiment,

b. at få andel af de 120 rd., der kom fra Citadellens Fattigkasse,

c. at få andel af de 100 rd., der kom fra det Reiersenske Fond og

d. at få andel af indtægterne fra oberst Feldmanns legat på 1000 rd., eftersom man påstod, at der i testamentet stod, at det var garnisonsskolerne, der skulle nyde godt af renterne.

Lützow sluttede:

"saa tør Corpset nære det allerunderdanigste Haab, at nærværende Forestilling fortjener at komme i særdeles Betragtning, hvilket Corpset herved tør ansøge i Tillid til Deres Majestæts huldrige Naade.

Kjøbenhavn, den 17. April 1839.

Forklarede endvidere,

at medens Garnisonsskolen gav overskud, så kunne Legatskolen kun med nød og næppe bestride sine udgifter, og da dette misforhold var en kendsgerning, så måtte Legatskolens indtægter følgelig og nødvendigvis hæves.

Lützow tilføjede,

at det måtte tages i betragtning, at arsenalshåndværkernes børn skulle optages i Legatskolen, idet der forelå befaling om, at disse håndværkere skulle ligestilles med underofficerer, og at man, siden planen af 1816, hvor korpset fik flere underafdelinger, havde måttet uddanne og ansætte flere fyrværkere, hvilken kategori af underofficerer arbejdede lige så godt for den hele armé, som for Artillerikorpset, og det var i netop disse to "Classer", hvor der forekom mange skolesøgende børn. Dertil kom, at medens reglementet af 1793 bestemte, at børnene skulle optages i skolen, når de fyldte 7 år, så blev denne aldersgrænse nedsat til 6 år, da den indbyrdes undervisning ved kgl. befaling blev indført i Legatskolen i 1820.

Allerunderdanigst

A.T.Lützow"

Frederik 6 svarede således:

Til Vort General Commissariats Collegium.

Hosfølgende Indstilling af 17de April c. adj. fra Artillericorpset angaaende Understøttelse til dets Underviisningsanstalter tilstille Vi herved Collegiet, som har derved at afgive dets Betænkning.

At forskaffe flere Penge af Collegie Fonds til disse Underviisningsanstalter vil næppe være muligt, men maaske kunde Collegiet armode Directionen for det Classenske Fideikommis om, noget at forøge den Sum, som forlængst er tilstaaet den Classenske Legatskole eller ogsaa, at Directionen for Garnisonsskolevæsenet kunde paalægges preseruetement at optage endeel af Artillericorpsets Børn istedetfor Børn af den civile Stand.

Dette tilkjendegive Vi saaledes til allerunderdanigst Efterretning og videre Iagttagelse.

Kbhvn. c: 23de April 1839.

FR VI

At få Kongen sat i bevægelse i dennes sidste regeringsår, må tilskrives såvel oberst Lützow's som oberstløjtnant Bauditz's energi, og ifølge tjenestereglementet af 1834 gjorde man intet forkert.

Det første, som skete, var, at G.C.C. gjorde nogle blyantsnotater på bagsiden af en kopi af Kongens skrivelse:

Denne årgang:

134 gifte m/288 børn, heraf 141 dr. 147 p.
heraf 94 " forventes i skole
194 " er under 6 år.

Næste årgang:

98 gifte m/236 børn
heraf 93 " skolepligtige
143 " er under 6 år.

Det var mandtal over forældre og børn omkring Sølvgades Kasernes skole, hvorefter man vel blev klar over, at denne skole i fremtiden ikke kunne optage flere børn, og det, at skulle smide børn af civile forældre ud af skolen for at give plads til artilleribørnene fra den classenske Legatskole, var derfor næppe heller sagen.

Den 11/6 sendte Collegiet derfor en skrivelse til det classenske Fideikommiss og spurgte, om direktionen kunne se sig i stand til at forøge tilskuddet til den classenske Legatskole?

Den 10/7 forelå svar fra Fideikommisset at da Artillerikorpsset havde rettet en allermådigst forestilling til Kongen med beklagelse over at de ved den danske Artilleribrigade varen de Legatskole af det classenske legat tilstæede 725 rd., formedelst børnenes forøgede antal, ikke var tilstrækkelig til at bestride skolens udgifter og at Kongen havde begæret Collegiets betænkning

så vil vi ikke undlade at meddele Collegiet, at vi er villige til, foruden de 2200 rbd. sølv, der nu årligt udbetales til arbejds- og undervisningsanstalter for fattige soldaterbørn, at forhøje det med 200 rd. i de næste 5 år, regnet fra 1/7 1839.

Pengene kom til udbetaling i januar 1840 med tilbagevirkende kraft. Iøvrigt blev det ny tilskud ikke trukket tilbage efter de 5 år.

Da Kongen havde begæret Collegiets betænkning, kom der et efterspil, idet dette i en skrivelse af 31/8 henvendte sig til Garnisonsskolevæsenet og udbad sig en erklæring om de indtægter og legater, der tilflød.

Den 13/11 afgav Garnisonsskolevæsenet den ønskede betænkning, der var på 11 sider, til Collegiet, hvori man dels afviste alle angreb på sine enemærker, dels forsvarede sig.

For fremtidens skyld protesterede man imod, at Artilleriet kunne være berettiget til at give befalinger til medlemmer af direktionen, og man nedlagde indsigelse imod samme korps kompetence til at føre sig frem, som det nu var foregået. Det motiverede man med, at Artilleriet såvel i 1793 som i 1819 havde hyldet princippet om den strengeste separation af egne og Garnisonsskolevæsenets midler. Man indrømmede, at man havde et betydeligt overskud, og at Kaserneskolens lærerpersonale var godt lønede samt beklagede, at Legatskolen, ifølge korpsets egen fremstilling, måtte arbejde med for små midler - dog således, at man stadig følte trykket af tidligere regnskabers uorden. Sådan uorden og forsømmelse måtte ikke føre til, at det kom til at gå ud over en anden og uvedkommende.

Man sluttede med at udtale, at da man ikke havde indsigt i Legatskolens regnskaber, ikke vidste, hvad man ellers brugte legatmidlerne til, ikke kunne forstå, hvad man brugte 200 rd. til (det var tilskuddet til Elevskolen, der var på tale), ikke kendte tab ved dårlig regnskabsførelse o.s.v., så anmodede man Collegiet at drage omsorg for, at Artilleriets krav blev afvist, hvorfor "Vi tillade os at nedlægge vor ærbødige og retmæssige Paastand".

Hagen Brorson Cathala

samt G.Bauditz, der ved sin underskrift tilføjede:

"Med Henhold til mit under 3. April d. Aar til Artilleri Corpset efter tjenstlig Anmodning indgivet P.M. og videre Reservation fremsat i vedlagte Bilag af 16. Novb. d.Aa."

Bauditz ovennævnte bilag af 16/11 var på 9 sider, af hvilket det frengår, at man ville holde ham udenfor, når betænkningen skulle udarbejdes og indgives, men han insisterece

at være medunderskriver, som han dog ville gøre med forbehold. Han afviste, at han dels som medlem af Garnisonsskolevæsenets direktion, dels som kommandør for Artilleribrigaden i Københavns Fæstning, ikke skulle have ret til at udtale sig. Som artilleriofficer beklagede han, at Garnisonsskolevæsenet slet ikke interesserede sig for Legatskolen, men gennem 20 år havde taget eneretten på alle de midler, man havde kunnet skrabe sammen. Garnisonsskolevæsenet havde også insinueret, at der på en eller anden måde måtte være skjulte indtægter til gavn for lærerpersonalet, hvilken påstand Bauditz måtte tilbagevise, og hvad angik de 200 rd. til Underofficersskolen, så kunne man blot slå op på side 92 i årgang 1828 af den militære rescriptsamling.

Det blev til mange skrevne ord, før "krigen" mellem infanteriet og artilleriet sluttede. For Lützow og Bauditz kom der dog det ud af det, at man fik 200 rd. mere om året til at drive Legatskolen for, men ellers blev der andet at tænke på. Frederik 6 døde den 3/12 1839, 72 år gl., og efter næsten 56 års regeringstid. Da Christian 8 blev konge, blev straks indført besparelser, og der blev nedsat en kommission til at udarbejde en hærreform, der gav sig udslag i hærloven af 28/4 1842, der trådte i kraft d.1/7 1842.

Den danske brigade blev til 1. Artilleriregiment, under hvis ledelse Legatskolen blev lagt. Gustav Bauditz fortsatte som kommandør for regimentet med generalmajors anciennitet. Den holstenske brigade blev til 2. Artilleriregiment, medens A.T.Lützow fortsatte som chef for det samlede artilleri m. rang af generalmajor. Lützow døde den 16/4 1844, hvorefter Bauditz blev øverste chef, medens oberstløjtnant Ole Christian Fensmark (1786-1856), der havde været tøjmester ved Københavns Arsenal, blev kommandør for 1. Artilleriregiment. Legatskolens forstander, major Peter Henrik Schøning, blev 1/7 1842 udnævnt til fungerende kommandant på Bornholm og chef for Bornholms Væbning. Han steg i graderne og forblev på øen til sin død i 1866.

Folketællingen 1/2 1840, Strandgades kaserne, matr. nr. 36 af Chr'havns kvarter.

Schøning boede på kasernen i majorboligen i stuen med sin kone Ane Cathrine født Borgen med 7 ugifte børn fra 24-10 år, hvoraf Carl Frederik, den ældste, havde været sekondløjtnant ved artilleriet, men forsat til 2. Jydske Infanteriregiment. En ældre datter, Marie, født 1812 i Frederiksværk, blev 1837 gift med skolemanden Vilhelm August Borgen, der i 1844 blev Københavns kommunes første skoledirektør for Borger- og Almueskolevæsenet. Han opførte skolebygninger, ansatte skoleinspektører, forhøjede lærerlønningerne og forbedrede undervisningen. Østre Betalingsskole (=Sølvgades Skole) blev, som Københavns første kommuneskole, opført 1847.

(Da Schøning i 1822 var stabskaptajn ved Raketskorpset, boede han i Vestergade, og da (fik hans kone tvillinger; de nåede at blive hjemmedøbt, men døde straks efter.

Efter folketællingen kan man øjne, hvad der sorterede under majoren på kasernen. Det gjorde marketender (=underkonstabel) Frederik Christoffer Eigtved (*1795) med sin kone Cathrine (=Trine) Elisabeth Gjerrild (m. stedfar Grötan) (*1791), 3 børn og 1 tjenestepige. Ægteparret havde mødt hinanden i Legatskolen. I stue-etagen boede håndarbejds lærerinden Caroline Ellefsen med sin endnu ugifte datter Christine, ligeså mod Wildersgade trompeter Lars Haagensen med kone og 2 børn. Hans opgave har sikkert været at blæse såvel reveillen som retræten. Også marketenderen på den ny kaserne i Bådmandsstræde sorterede under major Schøning. Han hed Peter Andersen og drev det med sin kone, 4 børn og 4 ugifte tjenestefolk (2/m og 2/k).

Førstelærer Henrik Jørgensen, der da var 36 år, boede også på kasernen med sin kone og 4 børn i aldrene 6-1 år, ligeså fourer Frederik Christian Halvorsen, der var 23 år og i 1854 blev førstelærer efter Henrik Jørgensen. Ovenover Schøning boede den ugifte kancellisekretær Julius Wegener.

Med dette afsnit tages afsked med officerer fra Frederik 6's hær, med gode navne såsom Mechlenburg, Wecker, Saint-Aubain, V.Bille, Schøning, Lützow og Bauditz.

NOTER

1) Christen Jensen Klarup (1690-1759) og det klarupske Legat

Klarup indstiftede et legat af 12/3 1759 på 60 rd., hvoraf præsterne ved kirkerne Vor Frue, St. Nikolaj og Helliggeist hver skulle have 8 rd. årlig til fordel for fattige enker og gamle jomfruer, disciple i Vor Frue og Helliggeist skoler samt forældreløse børn. 36 rd. blev tildelt patronen ved Garnisons sogns fattigskole og chefen for det danske Artillerikorps, der skulle udvælge to drenge, en på 10-12 år og en på 8-9 år, som skulle være sønner af en underfyrværker, sergent eller konstabel, for en højere uddannelse indenfor artilleriet, idet forældrene skulle være enten danske eller norske.

Klarup indsatte selv den første direktion, bestående af Jacob Langebek (1710-75), postforvalter Jens Lange, og bryggerne Laurids Findt og Didrik Bechmann.

I 1766 var underskrifterne geheimeråd Jacob Langebek, Lange, Bechmann og Lange, hvor således 3 af de 4 underskrifter gik igen. I 1767 var det general Wilhelm Huth og Prins Carl af Hessen, i 1769 og 1773 oberst S.J. Bielefeldt og i 1777 oberst F.I.X. Aubert, der alle havde været chefer for det kgl. Artillerikorps. Fra 1777-1799 var det J.F. Wecker, der førte regnskaberne (se også nedenstående rapport).

I 1766 var tildelingen til daværende korporal Hans Hansen Becks søn Hans Hansen Beck (1752-1823), der i 1809 blev chef for den danske Artilleribrigade, generalmajor 1812 og som i 1816 indstiftede Artilleriunderofficersskolen (=Elevskolen). Den anden dreng var sergent Moth's søn, Christian Moth.

En rapport fra 1826 foreligger, men er ikke dateret eller underskrevet; det er dog major Bille, der har udfærdiget den, og den lyder således:

Rapport

betreffende det Justitsraad Klarupske Legat stiftet den 12. Marts 1759, hvilket haver til Artilleriet i Kiøbenhavn Indtægt og Udbetaling fundet Sted fra 1767.

Ved Ordre fra Corpsets Chef af 21. December 1818 fulgte en Pakke Papirer leveret fra Artillerie Oberst v. Saintaubains Sterboe - Følgende Papirer og Regnskaber haves til

Overlevering:

A. Copier - et Ark - Foundationen for bemeldte Legat.

B. Et Ark - Copie Brev af 13. December 1766, hvorpaa tillige ført Copie Ordre til hvem Legatet udbetalt fra 1767 til 1776 incl. samt en Beregning dateret 11. January 1777-Heber.

C. Et Ark - Beregning over Indtægt og Udgiwt fra 1777 til 1799 dat. 7. December 1799, Wecker, dernæst Beregning fra 1800 til 1810 incl. med underskrifter Wendel og Saint-Aubain.

D. Tvende Ark - Beregning over Indtægt og Udgiwt 1811 og 1812 dat. 31. December 1812, Saint-Aubain, dernæst Indtægt og Udgiwt i 1813-1818, 1815 og 1816 hvorpaa tilsidst en Bemærkning med Blyant.

E. Et Ark - Beskrivelse over det modtagne for Legatet afdøde Oberst v. Saint-Aubains Sterboe - tillige Beregning over Indtægt fra 1819 til 1826 incl. og Udgiwt fra 1820 til 1825, hvorefter Beholdningen Een og Tre-sindstye Rigsbankdaler 48/. Sedler og Tegn han afleverer.

F. Een Pakke med 70 Quitteringer, hvorefter den 7de sidste hører til Compagnierne ført paa C., saa og 1184 Breve, hvorefter nogle Ordre paa Udbetalinger af Legatet, bundtet fra a til l, af hvilken den sidste er Corps Ordre, hvorefter Legatet for Tiiden udbetales.

Hvem "han" er, får vi aldrig at vide. 1184 breve lyder af meget, men når tidsrummet er 60 år, bliver det i gennemsnit 20 om året.

2) Skolekommissionerne fra 1/1 1794 til 1/7 1842

a) 1794-1802

Oberstløjtnant Salomon Gedde, major Johan Frederik Wecker og stabskaptn. Frederik Christian Clausen.

b) 1803-1806

Ingen navne kendes.

c) 1807-1808

Premierløjtnant Marcus Glahn og kun denne kendes.

d) 1809-1819

Oberst Frederik Jul. Chr. Saint-Aubain Kompagnichef Marcus Glahn.

e) 1820-1821

Major Vilhelm Peter Bille,
kompagnichef Marcus Glahn og
kompagnichef Johan C.G.G.Friis.
Sidstnævnte var chef for Elevskolen.

f) 1822-31/3 1826

Major Vilhelm Peter Bille,
kompagnichef Johan C.G.G.Friis og
kompagnichef Frederik Adolph Wedelfeldt.

g) 1/4 1826-1827

Major Gustav Blicher,
kompagnichef Johan C.G.G.Friis og
kompagnichef Frederik Adolph Wedelfeldt.

h) 1828-1832

Oberstløjtnant Carl Gustav H. Bauditz,
major Ole Christian Fensmark og
premierløjtnant C.C.Wolfgang Fuhrmann.
Sidstnævnte var chef for Elevskolen.

i) 1833-1/7 1842

Major Peter Henrik Schøning,
sekondkaptajn C.C.Wolfgang Fuhrmann og
1833-1837, premierløjtnant Johan Vahl,
1838-1842, prml.Poulin Ludvig Sandholt.

3) Friederich Vilhelm Aspach

Aspach var født i 1754 og således omkr. 40 år, da han i 1794 blev knyttet til artilleristernes skole som lærer på Strandgades kaserne. Han, der var ungarl hele livet og ikke fik fribolig på kasernen, var af profession kongelig landmåler, men havde siden 1786 været "Katechet og Informator" v. Bredgadens Skole, som var en drengeskole under Københavns Fattigvæsen. På det tidspunkt han juleaftensdag 1801 fór i pennen, boede han i Ll. Kongensgade på den side, hvor Magasin nu ligger. Af de 120 rd. han om året modtog i gage, skulle han, foruden husleje og omkostninger til livets opretholdelse, også svare løn til sin husholderske. Trods genvordighederne med børnene fortsatte han med at være lærer for artilleristernes børn til omkring 1809, da han fratrådte for at genoptage sin landmålervirksomhed suppleret med at være revisor i Tallotteriet. Han døde den 25/8 1821, 66 år gl., og hans sidste adresse var Nørregade matr. nr. 207.

4) Niels Madsen Harboe

Harboe var født i Skælskør d. 26/6 1786 som søn af baker Jørgen Nielsen Harboe (1753-1821) og Anna Marie Jørgensen (1766-1830). Han blev student fra Odense i 1806 og kom derefter til København for at studere teologi, i hvilken egenskab han blev lærer ved den classenske Legatskole. Blev cand. teol. i oktober 1813 med karakteren laudabilis (= 1. karakter) og virkede som lærer, indtil han den 3/7 1816 blev hjælpepræst i Ørslev-Bjerre sogn. Fra 20/8 1818 og til sin død 6/11 1861 var han præst i Magleby sogn øst for Skælskør.

(I 1823 ægtede han Anna Trucks (1790-1881), (og i ægteskabet var flere børn født i tiden 1824-1831: Jørgen, Poul, Søren, Rasmus, (Cordelia og Adolph. Jørgen Harboe grundlagde i 1849 en spritfabrik i Skælskør, der (i 1910 endnu eksisterede som Jørgen Harboes Sønner. Adolph grundlagde i 1855 en (forretning i Skælskør m. trælast, bygnings- (artikler og cementvarer, som i 1881 blev (overtaget af svogeren Carl Meding; endnu i (1910 eksisterede virksomheden som Carl Meding A/S. Poul blev officer ved infanteriet og gift med Cora Hornung. Søren, der (gik i kompagniskab med Rasmus om en damp- (mølle i Skælskør, blev gift med Emma Hornung. Svigerdøtrene var børn af snedker- (mester og pianofabrikant C.C.Hornung, der (havde etableret sig i Skælskør i 1827, der- (næst flyttet til Slagelse i 1834 for der- (efter at etablere sig i København i 1842. (I mange år lå Hornung & Møller A/S i Bred- (gade 54.

5) Peter Julius Lind

Lind havde været bombarder ved artilleriet og var i 1805 ansat ved 15. kompagni v. den norske brigade. Han opnåede at blive sergent, men tog sin afsked. Da det kom på tale, at han kunne få stillingen som lærer v. Legatskolen, giftede han sig d.7/3 1819 med Cathrine Myhling, så hun kunne blive håndarbejds lærerinde efter Jomfru Schultz. Parret holdt til 31/5 1823, så drog de bort, hvorhen vides ikke. Se også note 10.

6) Anders Ellefsen

Ellefsen kom i artilleriets tjeneste i 1803, blev bombarder 1809, sergent 1810 og fyrværker 1814 og ansat ved 19. kompagni, fyrværkerkompagniet. Omkring 1812 ægtede han Caroline Andersdatter, og i ægteskabet var der datteren Christine *1813. Jeg anser såvel Lind som Ellefsen for at være nordmænd. Ellefsen virkede som førstelærer fra d. 1/6 1823 til 1/12 1825, da han blev syg og fratrådte. Som løn fik han 6 rd. sølv om måneden og et årsgratiale på 20 rd. i sedler og tegn, der dog i 1824 var på 30 rd. Hans kone blev håndarbejds lærerinde efter fru Lind, se også note 11.

7) Niels Peter Frederiksen

Niels Peter Frederiksen blev født i København den 17/10 1794 og hed faktisk Kobjuska som efternavn. Han var søn af Zimmergesell Carl Friedrich Kobjuska, der gjorde tjeneste ved 20. kompagni, Tøjhuskompagniet, og Anna Maria Zieler, formentlig et tysk ægtepar, der lod ham døbe i Frederiks tyske kirke (=Christianskirken). Familien boede i Skolemesterlængen (=Klerkegade). Faderen kunne ikke lide sit efternavn, hvorfor han kasserede det og lavede et nyt ved at sætte et -sen til det ene fornavn Frederik. Knap 10 år gl. blev Niels Peter den 1/7 1804 optaget i Legatskolen, hvor han forblev til sin konfirmation. Den 1/4 1809 blev han sat i tjeneste ved Artillerikorpsset, gennemgik Skriverskolen (datidens underofficersskole) og blev i 1813 udnævnt til bombarder. I 1815 blev han sergent, 1817 fourer, 1824 kommandersergent og 1/4 1825 fyrværker. Da Legatskolens førstelærer, fyrværker Anders Ellefsen, blev syg i november 1825, tiltrådte Frederiksen den 1/12 stillingen som førstelærer, som han bestred til 1832, da han søgte og fik stillingen som skolelærer og kirkesanger i Horreby sogn på Falster under godserne til det classenske Fideikommiss. Stillingen var blevet ledig, fordi skolelærer Gaarde var død den 18/7 1832, 36 år gl.

Lønnen bestod af:

- 1) 6 tdr. rug og 10 tdr. byg in natura,
- 2) 128 æ hør og 192 æ halm,
- 3) 3 favne brænde og 18 læs tørv,
- 4) 27 tdr. byg efter distrikts-taksten, der lignedes for distriktet for året 1831 med 81 rd. 40 sk. sølv

5) fri bolig med tilhørende udhus og have samt 5 tdr. land meget god jord,

6) offer ved højtider og arvidenser ved bryllupper og barselgilder, efter provstens angivelse 10 á 12 rd. om året med klausul, at han også skulle være kirkesanger.

Den 23/7 1824 havde han ægtet den fem år ældre og norskfødte Rakel Marie Dahl. Forlovere var hr. Jacobsen, borger og husejer i Dronningensgade 266, Chr'havn, og hans fader Carl Fridrichsen, sneedker ved artilleriet på kasernen. Pastor Brorson ved Garnisons kirke var ikke tilfreds, han tilføjede: "Navnet Kobjuska tilføhrt i Følge fremlagt Døbeattest fra Friedrichs tyske kirke, udstedt 22. Januar 1829 og antegnet i bemeldte Kirkes Protokol 1794 af 2. Novbr.". Ægteparret var barnløst, hvorfor Frederiksen drog til Falster sammen med sin kone og varretog gemingen og hvor man optog plejebørn i familien.

Som "hjelpepræst" var han en betroet mand; det ses bl.a. af, at det blev ham, der for Horreby sogn officielt førte folketællingslisterne og skrev dem under.

Den 22/5 1851 døde hans kone af en ondartet halssyge. 4½ måned efter begravelsen giftede han sig igen med sin forgængers unge datter, den 29-årige Wilhelmine Gaarde, og så kom der småfolk i reden, ialt seks på 11 år, hvoraf dog et barn døde som spæd. Selv døde han den 14/5 1868 og hans anden kone den 3/7 1877.

8) Henrik Jørgensen

Henrik Christian Jørgensen var født i 1803 og kom i artilleriets tjeneste d. 19/9 1818. Han udgik fra Elevskolen 1/7 1820 i et hold på 20, hvoraf bl.a. var Jens Bye (gymnastiklæreren), Johan Heinrich Eigtved (1815 listen, s. 27) og Christian Steenberg (hjelpe læreren). Som sergent blev han d. 1/6 1823 ansat som hjælpelærer ved Legatskolen først under sergent Lind, derefter fyrværker Ellefsen og til sidst fyrværker Frederiksen. Den første tid fik han 2 rd. sølv om måneden og et gratiale på 5 rd. årlig i sedler og tegn. Da Niels Frederiksen fik stillingen som skolelærer og kirkesanger i Horreby, blev han i 1832 førstelærer og udnævnt til fyrværker 31/10 s.å. Derefter giftede han sig med Birgithe Sophie Kirch (*1805) med

hvem han fik børnene:

Otto Wilhelm	*1834
Christena Malline	*1835
Henrik Theodor	*1837
Petrine Jacobine	*1839

Familien boede i 1840 på kasernen i Strandgade. Alle børnene har uden tvivl været elever i Legatskolen, men på grund af mangel på arkivmateriale, kan kun Petrine Jørgensen ses på håndarbejdslisten i 1854, og da var hun fyldt 14 år.

(Uden betaling syede hun 2 skjorter, 2 særke og spandt 2½ u uld. Mod betaling syede (hun 1 skjorte á 12 sk. og 1 tilsvarende á 24 sk. Skjorten, hun fik 12 sk. for, var (til Elevskolens drenge, hvor der blev syet ialt 32 stk. Skjorten, hun fik 24 sk. (for, var til private, ialt 3 stk.

Jørgensen blev damebrogsmand i 1840 og ved hærloven 1/7 1842 overfyrværker. Støt og rolig virkede han som skolens førstelærer til 1855, da han fik stillingen som undergraver (kirkegårdsinspektør) ved Garnisons sogn.

(Ved sognet havde man hidtil haft en overog en undergraver. S.Jørgensen var overgraver, men døde i 1852, hvorefter undergraveren, Heinrich Tronnier, i et par år virkede alene som graver. Da Henrik Jørgensen i 1855 blev undergraver, udnævntes (Tronnier til overgraver. Jørgensen boede (i 1866 i Toldbodgade 11, senere flyttede (han til Smallegade 9, hvor han døde d. 5/1 (1876 af en blodprop, 72 år gl., og da var (han enkemand. Året efter var Tronnier staidig overgraver; den ny undergraver hed Søren Brodersen Bechmann, der var fhv. kommandersergent og skriver ved 1. Generalkommando.

9) Jomfru Schultz

Jomfru Schultz var født ca. 1755 i formentlig København og havde tre fornavne: Margrethe Marie Thomine. Hun er sikkert identisk med den "Jomfru Schultz", der ifølge vejviseren fra Rosenborggade 61 i tidsrummet 1794-1807 "forfærdigede Fruentimmerpynt" et sted, hvor hun har haft en lille forretning, men hvor hun næppe selv boede. Omkr. 1809 blev hun ansat ved den classenske Legatskole som håndarbejds lærerinde med en årlig gage på 50 rd. samt tjenestebolig på ka-

sernen. Hun har været ca. 54 år, da hun blev knyttet til skolen og virkede, indtil skolekommissionen afskedigede hende i 1820 på grund af overgangen til den indbyrdes undervisning med en pension på 50 rd. sølv om året, hvortil i 1822 kom en engangsudbetaling på 10 rd. i sedler og tegn som husleje-hjælp, fordi hun var sagt op i utide. Da hun blev afskediget, har hun været ca. 65 år. Hun døde den 5/2 1831, 76 år gl., og havde da bopæl i Borgergade nr. 191. Det kan af regnskaberne ses, at hendes pension var ophørt i 1832.

(Med den adresse hun havde i 1807 i Rosenborggade op mod Købmagergade, har hendes (forretning været i farezonen; spørgsmålet, (om huset har været bomberamt, er dog kun (et gæt!

10) Catrine Lind

Catrine Lind, der var gift med skolens lærer, sergent Peter Julius Lind, blev håndarbejds lærerinde den 1/1 1820 efter "Jomfru Schultz" og fratrådte sammen med manden den 31/5 1823. Min bedømmelse er, at hun slet ikke stod på højde med forgængeren, der var en ganske udmærket lærerinde.

11) Caroline Ellefsen

Ægteparret Ellefsen blev knyttet til skolen den 1/6 1823, og hun fortsatte som håndarbejds lærerinde efter mandens død og virkede til 1/7 1843. Hendes begyndelsesløn var på 6 rd. sølv om måneden, hvortil gratiale i sedler og tegn. Den 20/11 1832 skrev hun en regning til skolen:

"Til Børnene i Den Classenske Legatskole er tilskaaret 90 Skjorter og Særker á 2 sk.	
pr. Stk.	1 rd. 84 sk.
samt 90 Par Strømper at vadske á 4 sk. og Præparering	3 " 72 "
	5 rd. 60 sk.
Endvidere Traad til 90a Linned	2 " - "
	7 rd. 60 sk."

som hun kvitterede for. Hun har formentlig selv udført arbejdet, hvorfor man må skønne, at det at være håndarbejds lærerinde ved Legatskolen har været ganske hårdt. Under adresse Strandgade 36 dukker hun op i vejviseren som "Madame Ellefsen" fra 1830-1843.

Den 15/11 1840 indgik hendes datter Christ-
ne ægteskab i København med skolelærer
Johan Gustav Hendrichsen (*1807).

(Denne var kommet i artilleriets tjeneste i
(1824, udgik fra Elevskolen i 1826 og var i
(1833 udnævnt til fourer og brigadeskriver.
(Han tog sin afsked i 1835 for at studere
(på Jonstrup Seminarium. Efter brylluppet
(fik han en stilling som lærer i Olsker sogn
(på Bornholm.

Da madame Ellefsens første barnebarn var
født i 1842, måtte hun, der selv var born-
holmer fra nabosognet Rutsker, selv derover
og sagde sin stilling op pr. 1/7 1843.

Ved folketællingen 1/2 1845 boede hun i sko-
lehuset i Olsker sammen med datteren, svi-
gersønnen, deres to sønner og en tjenestepi-
ge. Ved "Caroline Kirstine Ellefsen" står
"Husmoderens Moder lever af sin Pension" -
Den var på 6½ rd. sølv kvartalet.

I samme anledning frenkam 1. Artilleriregi-
ment med et forslag til det classenske Fi-
deikommiss, og via dette, at lade hende pen-
sionere fra den 1/7 1843 med 26 rd. om året,
men Fideikommisset resolverede, med henvis-
ning til det seneste forhøjede tilskud på
200 rd., at sådant måtte regimentet selv ad-
ministrere. Legatskolens udbetaling til
hendes pension blev ikke af længere varig-
hed. Hun døde den 28/3 1845 "af alderdom",
61½ år gl. Hun opnåede at få udbetalt 39
rd. i 1½ år, idet der ikke faldt penge i 1.
kvartal 1845.

Ved begravelsen den 3/4 skrev præsten en ne-
krolog over hende i Olsker kirkebog:
"Forhen Lærerinde ved den Classenske Legat-
skole paa Christianshavn, født i Rutsker
og boende i Sognet. Hendes far hed Anders
Jørgensen, Enke efter Fyrværker Ellefsen af
det kgl. Artillerikorps".

Dersom bonde Anders Jørgensen (*1744), gård-
beoer i 40. selvejergård, Baasegården kal-
det og korporal ved Dragonerne, er hendes
far, er hun døbt i Rutsker 9/11 1783 med
det ene navn Caren og konfirmeret i samme
kirke 7/10 1798. Caroline var hendes eget
påfund, måske en sammentrækning af Caren
Kirstine, men Kirstine optræder ikke hver-
ken i folketællingen 1787 eller i kirkebø-
gerne (se ovenfor om folketællingen pr. 1/2
1845). Hun var den næstyoungste af en flok
på 7 børn, men moderen var død omkring 1786,
og faderen giftede sig hurtigt igen.

12) Om artillerislagterne: Bye, Gertsen,
Grötan og Kolstadt, endvidere Eigtved
og Svane, der havde børn i Legatskolen.

Fyrværker ved 6. kompagni, Ole Olsen Bye,
(1766-29/3 1807) havde i sit ægteskab med
Karen Margrethe Smith (*1768) følgende børn:

<u>Sophie Nicoline</u>	*	5/7	1798	s.24
<u>Christian Frederik</u>	*	29/10	1800	" 24
<u>Jens Nikolaj</u>	*		1803	" 27
<u>Johanne Oline Amalie</u>	*	14/5	1807	" 27, 29

Jens Bye, der udgik fra Elevskolen 1/7 1820,
avancerede hurtigt til sergent og blev 1/1
1821 af major Bille ansat som Legatskolens
første gymnastiklærer med en årlig dusør på
10 rd. og efter Franz Nachtegall's metoder.
Som kommandersergent modtog han efter 1825
en stilling som assistent ved de danske be-
siddelser på Guineakysten. Søsteren Johan-
ne blev den 23/12 1829 viet til murersvend
Carl Unger (*1800).

Med bopæl i Studiestræde i 1807 med senere
flere adresser havde daværende kobbersmed
ved 20. kompagni Jens Gertsen i sit ægte-
skab med Ane Margrethe ? følgende børn:

<u>Juliane</u>	*		1797	s.24
<u>Anne</u>	*		1799	" 24
<u>Sophie Caroline</u>	*		1802	" 24, 27
<u>Amalie</u>	*		1804	" 29
<u>Christiane Marie</u> */	*	29/11	1805	" 29
<u>Jens</u>	*		1807	1819-1820
<u>Louise</u>	*		1809	1819-1823
<u>Bertel Hansen</u>	*	5/8	1812	3/11 s.å.
<u>Frederikke Wilhelmine</u> *		18/6	1814	1822-1828

*/ født på Fr'berg, døbt i Fr'berg kirke;
familien boede i "Mourizens Gård".

Jens Gertsen kom i artilleriets tjeneste d.
14/1 1805 som kobbersmed ved 20.kompagni og
blev klar over, at der var noget, som hed
den classenske Legatskole, hvorfor han sat-
te sine tre ældste døtre i skolen 1/7 1807.
Sophie Gertsen er uden tvivl den elev, der
i skolens første 25 år har gået længst i
skolen d.v.s. fra hun var 5 år til hun skul-
le konfirmeres. I 1815 tituleres Gertsen
pontoner-sergent, men blev først udnævnt til
denne grad 5/6 1816. Familien boede i 1815
i Kastellet, i 1818 det usikre Amager Vold,
fra 1819-1824 i Lille Brøndstræde nr.107 og
fra 1825 Smedelinien. Jens og Louise Gert-
sen kom i skole i december 1819, da den ind-
byrdes undervisning skulle gennemføres i Le-
gatskolen. Af det classenske legat modtog

pontoner-sergent Jens Gertsen på vegne datteren Lovise en understøttelse for tiden 1/1-30/6 1820 med 4 sk. pr. dag i 182 dage.

Med tjenestested først på Ahlefeldts bastion (=Nørreport) 1801, senere (1807) på Rosenborg bastion, havde overkonstabel ved 9. kompagni, Frederik Larsen Grötan (*1763) i sit ægteskab med Anna Marie Holm (*1764) følgende børn:

<u>Cathrine Elisabeth</u>	*	1791	*/
<u>Anne Cathrine</u>	*	1793 s. 24	
<u>Christian Frederik</u>	*	15/3 1799 "	24
<u>Sophie Frederica</u>	*	31/7 1802 "	24
<u>Dorothea Marie</u>	*	30/9 1803 "	27
<u>Wilhelmine Kirstine</u>	*	3/9 1806 "	27, 29

*/ Cathrine Elisabeth blev i folketællingen 1801 kaldt Trine og hed ikke Grötan men Gjerrild. Den 23/12 1817 blev hun i Garnisons kirke viet til underkonstabel Frederik Christoffer Eigtved (1795-1852), der senere blev trompeter (=bombarder) og senest marketer, først på kasernen i Strandgade og derefter på Bådsmadsstrædes kaserne, som han drev sammen med sin Trine og nogle medhjælpere, idet marketeriet i Bådsmadsstræde var større end det i Strandgade. Efter Eigtveds død i 1852 drev hun det videre indtil døden ramte hende den 1/3 1867, og da var hun 76 år gl. Der er for mig ingen tvivl om, at de har mødt hinanden i Legatskolen. De havde tre børn:

- Emilie Frederica * 24/6 1818
Hun blev i 1825 optaget i 1. klasse som elev i Legatskolen og gik ud i 1832. I 1860 boede hun stadig hjemme, gik til hånd i marketeriet og var ikke gift.
- Marie Louise Wilhelmine * 13/1 1820
Hun blev 3/5 1826 optaget i 1.klasse som elev i Legatskolen og var med til eksamen i 1833. Hun var temmelig ferm til håndarbejde. Den 14/11 1845 blev hun viet til fourer Adolph Chr. Nielsen(*1820).
- Jens Carl * 1828
Han har sikkert også gået i Legatskolen, men det kan ikke ses på grund af manglende materiale. Han kon i malerlære og blev svend i 1845. Han døde som overpolitbetjent den 3/12 1864.

Alle Grötans døtre forblev i den classenske Legatskole til deres konfirmation. Trines søster, Dorothea, boede hos hende på kaserne i Bådsmadsstræde i 1860 og var ugift.

Frederik kom på Skrivenskolen og blev underofficer. Som sergent blev han d. 7/6 1824 viet til Anna Nicoline Wilken.

Fyrværker ved 19. kompagni Even Olsen Kolstadt (*1758) var gift med Anne Margrethe Hansen. Ægteparret, der gennem længere tid havde haft bopæl på Gl.Laboratorium for enden af Ll.Kongensgade (=Wildersgade), havde følgende børn:

<u>Cathrine Henriette</u>	*	1793 i Norge s.24	
<u>Ole Evensen</u>	*	22/8 1798 "	Kbhvn.
<u>Marie Sophie</u>	*	14/11 1800 "	" †
<u>Merie Sophie</u>	*	1802 "	" s.27

Marie 2 blev sat i skolen 1/6 1812 og gik der ultimo 1815 endnu, hvor hun angives at være 13 år. Det var almindeligt, at en lille søster fik sin afdøde storesøsters navn. I 1815 boede familien på Artillerisygestuen, d.v.s. Rysenstens bastion ved Langebro, og da var fyrværker Kolstadt død.

Det undrede mig på skolelisten 1815 (s. 27) at finde en far til en af eleverne benævnt som murersvend Eigtved, der dog på tidspunktet var død, en kategori af håndværkere, man normalt ikke ville finde i 20. kompagni. Han hed Nikolaj Anthon Eigtved, født omkr. 1764, men hverken døbt eller konfirmeret i Frederiksberg kirke, som hans yngre søskende, Jens, Adam og Anne Margrethe blev det. Han er opkaldt efter Danmarks store arkitekt Nikolaj Eigtved (1701-1754) og dernæs konduktør George David Anthon (1714-1781), og for at nævne noget: Eigtved projekterede Frederiks tyske kirke (=Christianskirken) medens Anthon satte spiret på. I folketællingen 1787 angives Nikolaj Anthon at være søn af muremester Hans Eigtved (*1727) og Dorthe Marie ? (1728 †1791 på Frederiksberg) Efter muremester Mathias Anthon's død 1763 (G.D.Anthon's far) fik Hans Eigtved kontrakten indtil 1772 på den årlige vedligeholdelse af Frederiksberg Slot. G.D.Anthon var gift med Anna Margrethe Eigtved (1730-1816), en søster til Hans Eigtved, så alt hængte godt sammen.

Nikolaj Anthon Eigtved kom i murerlære og blev som uddannet svend den 9/5 1790 i Frederiksberg kirke viet t. Frederikke Gusbach (*1769) med forlovere Hans Eigtved ved Frederiksberg Slot og væver Jørgen Gusbach. I ægteskabet var der 7 børn, hvoraf barn nr. 1, 2, 4 og 7 (k, m, m, k) døde som spæde eller små, medens tre drenge overlevede. Det

var sønnerne:

c.

Frederik Christoffer
dbt.28/6 1795 Frbg.kirke

e.

Hans Peter
dbt.10/2 1799 Frbg.kirke

f.

Johan Heinrich
dbt.10/2 1803 Frbg.kirke

Den yngste, Charlotte Margrethe, blev døbt i Frederiksberg kirke den 21/11 1806, men døde i 1807 og begravet på Frederiksberg kirkegård den 22/7 1807. Efter dette tidspunkt må det påregnes, at familien er flyttet til København. Familien (far, mor og 2 børn) benævnes i folketællingen 1801 som den 170ende familie i Frederiksberg sogn, hvor Anton Eigtved, foruden murersvend, tituleres indsidder. De tre ovennævnte sønner kom alle i artilleriets tjeneste.

Om Frederik Christoffer Eigtved (1795-1852) er allerede fortalt på side 68 under familien Grötan.

Hans Peter Eigtved (1799-1879) kom i artilleriets tjeneste i 1814, udnævnt til bombarder 1816, sergent 1819 og fyrværker i 1821. I 1834 gjorde han tjeneste ved detachementet i Nyborg og kan da allerede været blevet udnævnt til tøjhusløjtnant. I 1836 ansat som tøjhusskriver ved Københavns Arsenal, 1840 DM, 1848 rang af krigsråd, R. af Dbg. 1866, udnævnt til materieforvalter v. artilleriet i 1867, hvorfra afsked den 1/7 1868. Han døde 30/4 1879. Det vides ikke, om han på noget tidspunkt har gået i Legatskolen.

Han havde 11 børn, 5 i første og 6 i det andet ægteskab. Den 23/12 1825 ægtede han Anne Kirstine Hansen (†1839). Børnene: Johan Edvard (1826-1900) blev ekspeditør. Peter Julius (*1827) blev proviant-, ammunitions- og materialforvalter på Christiansø under Sætaten, dertil toldoppebørselskontrollør og førte tilsyn med fyret på samme ø (blinkfyrtårn med blink hvert 20. sekund, lysvidde 3½ mil).

Rasmus Conrad (1832-1878) blev urtekræmmer i København.

Emilie Birgitte (* i Nyborg 1833 † i Kbhvn. 1882) blev aldrig gift og

Nikolaj Waldemar (1836-1838).

Eftersom H.P.Eigtved hurtigt blev officer, kom børnene ikke i Legatskolen.

Den 31/3 1840 indgik han nyt ægteskab med Elisabeth Wilhelmine Holm (1812-1870), hvor der var børnene:

Carl Anthon (1841-1916) blev grosserer med firma Anton Eigtved. Sønnen Valdemar Eigtved (*1875) indtrådte i 1926 i Privatbankens direktion.

Frederik Waldemar (1843-1875) blev ligeledes grosserer.

Peter August (*1845), konfirmeret 1859.

Hans Nikolaj (*1849), konfirmeret 1863 og tvillingerne Carl Gustav og

Frederik Wilhelm * 27/10 1850.

Begge døde dagen efter.

Johan Hendrich Eigtved (*1803) var elev i Legatskolen fra 1/8 1811 til 31/12 1817 og kom i artilleriets tjeneste den 30/9 1818, udnævnt til bombarder 30/1 1819 og udgik fra Elevskolen den 1/7 1820. Var lærer ved Elevskolen fra september 1820 til juni 1821, og under dette udnævnt til sergent 1/4 1821. Fik stillingen som overkommandersergent ved Garnisonshospitalet i Rigensgade. DM 25/7 1851. Som depotsersgent og 42 år gl. ægtede han den 2/11 1845 Kirstine Nielsen (*1809), i hvilket ægteskab der var børnene:

Niels Carl (*1846) † før konfirmationen.

Sophus August (*1850), konfirmeret 1865.

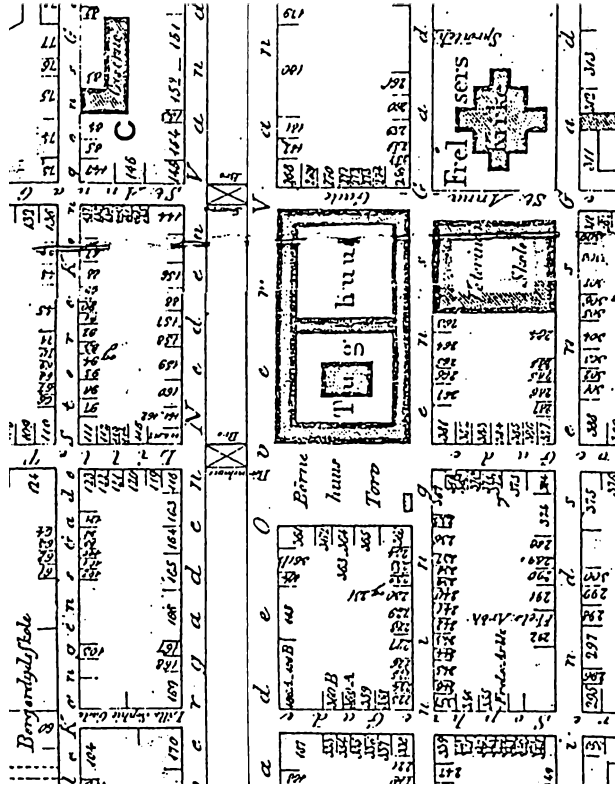
Det har ikke været muligt at finde dødsfald i Københavns begravelsesvæsenes arkiver.

Hornblåser eller trompeter (=bombarder) Peter Andersen Svane kom i artilleriets tjeneste den 20/8 1810 og havde, med bopæl på Gl. Laboratorium, i ægteskabet med Bodil Nielsdatter følgende børn:

<u>Johan(nes)</u>	*	1806	s. 27, 29
<u>Sophie</u>	*	1808	" 29
<u>Caroline</u>	*	1810	" 29
<u>Inger Kirstine</u>	*	16/3 1812	" 29
<u>Marie</u>	*	1813	1823-1827
<u>Wilhelmine</u>	*	1815	1824-1828

Af det classenske legat modtog hornblåser Svane for sin datter Sophie i tiden 1/1-30/6 1820 4 sk. om dagen i 182 dage. Caroline Svane var meget dygtig til håndarbejde. Eksempelvis tjente hun i året 1823 2 rd.54 sk. på sin produktion i håndarbejdstimerne. Det var nævnte års maksimum.

Af de nævnte eksempler kan man se, at forældrene har været glade for at få deres døtre ind i den classenske Legatskole.

Personregister

- Abrahamson, Joseph (1789-1847)
divisionsadjutant, 15, 31, 33, 35, 38
39, 40, 43, 44, 46, 52, 53
- Amundsen, Dortha (*1807)
skoleelev 1819, 29
- Amundsen, Julie (*1811)
skoleelev 1819 ff, 29, 34, 38, 39
- Andersen, Anne (*27/5 1800)
skoleelev 1807, 24
- Andersen, Christen (*1793)
underkonstabel, skoleelev 1815, 27
- Andersen, Else (*23/9 1797)
skoleelev 1807, 24
- Andersen, Hans (*1792)
kusk ved 1. batteri, skoleelev 1815, 27
- Andersen, Peter
marketender, Bådsmadsstrædes kaserne, 61
- Andersen, Poul Carit (1910-1982)
forlagsboghandler, 1
- Anthon, Anna Margrethe f. Eigtved (1730-1816), gift med G.D.Anthon, 68
- Anthon, George David (1714-1781)
kgl. bygningsinspektør, 68
- Anthon, Mathias (†1763)
muremester, 68
- Aspach, Friderich Vilhelm (1754-1821)
lærer ved Legatskolen, 14, 15, 21, 22,
26, 64
- Aubert, Francois Jacques Xavier (1726-1793)
oberst og chef for artilleriet, 63
- Bahl, Christiane (*1808)
skoleelev 1821, 38
- Balle, Nicolai Edinger (1744-1816)
biskop, 43
- Bastholm, Christian (1740-1819)
forfatter, 43
- Bastian, Elfrede (*1821)
skoleelev 1833, 52
- Bastian, Louise (*1819)
skoleelev 1833, 52
- Bastian, Margrethe (*28/3 1795)
skoleelev 1807, 24
- Bauditz, Carl Gustav Henrik (1780-1849)
artilleriofficer, 15, 47-51, 56-58, 60,
61, 64
- Bechmann, Didrik
brygger, 63
- Beck, Hans (1752-1823)
artilleriofficer, 14, 15, 28, 30, 37,
43, 63
- Becker, Elisabeth (*16/6 1811)
skoleelev 1819 ff, 29, 34, 38, 39
- Becker, Johan (*1803)
skoleelev 1815, 27
- Bendix, P. Chr.
amtsprovst Vestervig-Agger, 43
- Bendtsen, Jacob (*1797)
skoleelev 1807, 24
- Berg, August Vilhelm
gymnastiklærer ved Legatskolen, 48
- Berg, Bergitte (*1821)
skoleelev 1833, 50, 52
- Berg, Hans (*1823)
skoleelev 1833, 52
- Bertelsen, Frederikke (*1808)
skoleelev 1820 ff, 34, 38
- Bertelsen, Margrethe (*1811)
skoleelev 1820, 34
- Bielefeldt, Carl Frederik (1752-1825)
artilleriofficer, 10
- Bielefeldt, Sigismund Jacob (1711-1776)
artilleriofficer, 16, 63
- Bilgreen, Eline (*1812)
skoleelev 1820, 34
- Bille, Vilhelm Peter (1772-1836)
artilleriofficer, 3, 15, 25, 29-31, 34-
40, 46, 47, 61, 64, 67
- Bing, Herman Jacob (1776-1844)
bog- og papirhandler, 48
- Bing & Grøndahls Porcelænsfabrik, 48
- Blicher, Gustav (1779-1849)
artilleriofficer, 15, 46, 47, 64
- Blicher, Steen Steensen (1782-1848)
forfatter, 47
- Borgen, Marie Vilhelmine Andrea f. Schøning
(1812-1874), 61
- Borgen, Vilhelm August (1801-1884)
skoledirektør, 61
- Borre, Peter (1716-1789)
grosserer, 11
- Brock, Niels (1731-1802)
købmand, legatstifter, 43
- Brock, Peter Frederik (†1805)
artilleriofficer, 10
- Bronson, Christian Frederik (1768-1847)
præst, 35, 38, 52, 53, 57, 60, 65
- Buntzen, Andreas (1733-1810)
skibsreder, 33
- Buntzen, Andreas (1781-1830)
grosserer, 33
- Bye, Christian Frederik (*19/10 1800)
skoleelev 1807, 24, 67
- Bye, Jens Nikolaj (*1803)
skoleelev 1815. gymnastiklærer ved Legat-
skolen, 27, 28, 32, 36, 38, 39, 48, 65,
67

- Bye, Johanne Oline Amalie (*14/5 1807)
skoleelev 1815 ff, 27, 29, 67
- Bye, Karen Margrethe f. Smith (*1768)
gift med Ole Olsen Bye, 67
- Bye, Ole Olsen (1766–1807)
fyrværker, 67
- Bye, Sophie Nicoline (*5/7 1798)
skoleelev 1807, 24, 67
- Carl, Prins af Hessen (1744–1836)
9, 23, 63
- Caroe, Vilhelm Georg Nicolaj (1749–1815)
artilleriofficer, 10, 21
- Cathala, Vilhelm (1790–1841)
pladsmajor i Københavns fæstning, 52, 53
57, 60
- Celli, Marie (*1814)
skoleelev 1820, 34
- Christensen, Charlotte (*11/4 1795)
skoleelev 1807, 24
- Christensen, Emilius (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Christensen, Johanne (*1811)
skoleelev 1820, 34
- Christensen, Louise (*16/12 1802)
skoleelev 1815, 27
- Christensen, Peter (*1810)
skoleelev 1819, 29
- Christensen, Svend (*1818)
skoleelev 1833, 52
- Christian 8 (1786–1839–1848)
3, 61
- Classen, Johan Frederik (1725–1792)
legatstifter, 1, 2, 3, 4, 7, 30
- Classen, Peter Hersleb (1738–1825)
direktør i det classenske Fideikommiss, 4
- Clausen, Frederik Christian (1761–1831)
artilleriofficer, 5, 11, 16, 18, 20, 22,
63
- Dahl, Dorthé (*18/4 1798)
skoleelev 1807, 24
- Dahl, Elling (*17/8 1800)
skoleelev 1807, 24
- Dorph, Niels Vinding (*1859)
artilleriofficer, 12
- Drøschler, Hans (*1819)
skoleelev 1833, 52
- Eggers,
skolelærer i Eckernförde, 32
- Eigtved, Anna Nicoline f. Wilken, 68
- Eigtved, Anne Kirstine f. Hansen (†1839), 69
- Eigtved, Charlotte Margrethe (1806–1807)
69
- Eigtved, Cathrine Elisabeth f. Grøtan/Gjer-
rild, gift med Frederik Christoffer E.,
61
- Eigtved, Dorthé Marie (1728–1791)
gift med muremester Hans E., 68
- Eigtved, Emilie Fredericia (*1818)
skoleelev 1825–1832, 68
- Eigtved, Elisabeth Wilhelmine f. Holm
(1812–1870) g.m. Hans Peter E., 69
- Eigtved, Frederik Christoffer (1795–1852)
marketer på artillerikasernerne, 61,
68, 69
- Eigtved, Frederikke f. Gusbach (*1769)
g.m. murersvend Nikolaj Anthon E., 68
- Eigtved, Hans (*1727)
muremester på Frederiksberg, 68
- Eigtved Hans Peter (1799–1879)
tøjhusløjtnant, 28, 69
- Eigtved, Jens Carl (1828–1864)
overpolitibetjent, 68
- Eigtved, Johan Hendrik (*1803)
skoleelev 1815, depotsergent, 27, 28, 65,
69
- Eigtved, Kirstine f. Nielsen (*1809)
g.m. Johan Hendrik E., 69
- Eigtved, Nikolaj (1701–1754)
arkitekt, 68
- Eigtved, Nikolaj Anthon (*1764 †før 1815)
murersvend, 68
- Eigtved, Marie Louise Wilhelmine (*1820)
skoleelev 1826–1833, 52, 68
- Ellefsen, Anders
fyrværker, førstelærer, 15, 39, 65, 67
- Ellefsen, Caroline (1784–1845)
håndarbejds lærerinde, 15, 39, 40, 47, 48,
53, 56, 61, 65, 66
- Ellefsen, Christine (*1813), 61, 65
- Engelbrechtsen, Carl (*1811)
skoleelev 1819 ff, 29, 34, 38, 39
- Engelbrechtsen, Ernst (*1810)
skoleelev 1819 ff, 29, 34, 38
- Engelbrechtsen, Maren (*1813)
skoleelev 1820, 34
- Falck, Andreas Jensen (1808–1874)
gymnastiklærer ved Legatskolen, 28, 48
- Fensmark, Ole Christian (1787–1856)
artilleriofficer, 47, 61, 64
- Findt, Laurids
brygger, 63
- Frederik 4 (1671–1699–1730), 35
- Frederik 6 (1768–1784–1808–1839), 1, 2, 9,
15, 31, 33, 35, 36, 40, 43, 58, 59, 61

- Frederik, Prins af Hessen (1771-1845)
general, chef for Auxiliærkorpset, 31
- Frederiksen, Laurine (*1819)
skoleelev 1833, 52
- Frederiksen, Niels Peter (1794-1868)
fyrværker, førstelærer, 15, 24, 25, 39
47, 48, 65
- Frederiksen, Rakel Marie f. Dahl (1789-1851)
g.m. Niels Peter F., 65
- Frederiksen, Wilhelmine f. Gaarde (1822-
1877) g.m. Niels Peter F., 65
- Friboe, Johan Frederik Christian (†1830)
oberst, chef for den danske artilleribri-
gade, 10, 15, 30, 43, 47
- Friis, Johan Christopher Gottlob Gotthold
(1784-1840), artilleriofficer og chef
for Elevskolen, 29-31, 39, 46, 47, 64
- Frimann
lærer ved Sætatens skoler, 32
- Fuhrmann, Carl Christian Wolfgang (1798-
1856), artilleriofficer og chef for
Elevskolen, 47, 49, 50, 64
- Gaarde
skolelærer i Horreby, 48, 65
- Gautesen, Andreas (*1802)
skoleelev 1815, underofficer, 27, 28
- Gedde, Salomon (1748-1809)
artilleriofficer, 5, 14-16, 18, 20, 22, 63
- Gertsen, Amalie (*1804)
skoleelev 1819, 29, 67
- Gertsen, Ane Margrethe
g.m. kobbersmed Jens G., 67
- Gertsen, Anne (*1799)
skoleelev 1807, 24, 67
- Gertsen, Bertel Hansen (1812-1812), 67
- Gertsen, Christiane Marie (*29/11 1805)
skoleelev 1819, 29, 67
- Gertsen, Frederikke Wilhelmine (*1814)
skoleelev 1822-1828, 67
- Gertsen, Jens (*1807)
skoleelev 1819-1820, 67
- Gertsen, Jens
kobbersmed ved 20. kompagni, 67, 68
- Gertsen, Juliane (*1797)
skoleelev 1807, 24, 67
- Gertsen, Louise (*1809)
skoleelev 1820, 34, 67, 68
- Gertsen, Sophie Caroline (*1802)
skoleelev 1807-1815, 24, 27, 67
- Gløngenssen, Arne (*1801)
skoleelev 1807, 24
- Gløngenssen, Lars (*1794)
skoleelev 1807, 24
- Gjerrild, Cathrine Elisabeth
se Eigtved og Grötan
- Glahn, Marcus (1781-1868)
artilleriofficer, 14, 15, 24, 30, 31, 46,
63, 64
- Grunth, Ove (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Grünwald, Ane (*1802)
skoleelev 1815, 27
- Grønholm, Christian (*1823)
skoleelev 1833, 52
- Grøseth, Hans (*1822)
skoleelev 1833, 52
- Grøseth, Ole (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Grötan, Anne Cathrine (*1793)
skoleelev 1807, 24, 68
- Grötan, Anna Marie f. Holm (*1764)
g.m. Frederik Larsen G., 68
- Grötan, Cathrine Elisabeth (1791-1867)
skoleelev 1807 m.v., g.m. marketender
Frederik Christoffer Eigtved, 24, 68
- Grötan, Dorothea Marie (*30/9 1803)
skoleelev 1815, 27, 68
- Grötan, Frederik (*15/3 1799)
skoleelev 1807, 24
- Grötan, Frederik Larsen (*1763)
overkonstabel, 68
- Grötan, Sophie (*31/7 1802)
skoleelev 1807, 24, 68
- Grötan, Wilhelmine Kirstine (*3/9 1806)
skoleelev 1815-1819, 27, 29, 68
- Gusbach, Jørgen
væver på Frederiksberg, 68
- Gyllenbourg, Thomasine (1773-1856)
forfatterinde, 33
- Gøricke, Christian Georg Wilhelm (1762-1829)
præst ved Frederiks tyske kirke, 35, 53
- Haagensen, Lars (*1803)
trompeter, 61
- Haagensen, Marie (*1806)
skoleelev 1815-1819, 27, 29
- Haagensen, Peter (*1809)
skoleelev 1820-1823, 34
- Hagen, Broder Peter (1769-1850)
oberst ved infanteriet, 57, 60
- Halvorsen, Hans Peter Eduard (1813-1892)
underofficer og hjælpelærer, 38, 39, 40,
48, 53
- Halvorsen, Frederik Christian (1817-1906)
overfyrværker, førstelærer og krigsråd,
13, 61
- Hansen, Peder (1746-1810)
præst, professor, 18
- Harboe, Anna Marie f. Jørgensen (1766-1830),
64

- Harboe, Jørgen Nielsen (1753–1821)
bager, 64
- Harboe, Niels Madsen (1785–1861)
lærer, cand. theol., præst i Magleby
15, 26, 43, 64
- Hasgren, Peter (*1807)
skoleelev 1815, 27
- Haugaard, Sophie (*1798)
skoleelev 1807, 24
- Heiberg, Johanne Louise f. Pätges (1812–
1890), skuespillerinde, 33
- Hendrichsen, Johan Gustav (*1807)
underofficer, skolelærer i Olsker, 28, 67
- Hendrichsen, Christine f. Ellefsen (*1813)
g.m. Johan Gustav H., 67
- Herringsted, Peter (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Hetsch, Gustav Friederich (1788–1864)
arkitekt, 40
- Hockendorff & Hossgaard
malerfirma i København, 47
- Hoff, Arne (*1907)
museumsdirektør, dr. phil., 2
- Holmsted, Frederik (*1807)
skoleelev 1815, 27
- Holst, Sophie (*1822)
skoleelev 1833, 52
- Holstebro, H.J.
isenkræmmer i København, 47
- Holsten, Ditlev Cai (1762–1834)
oberst ved infanteriet, 35
- Horsens, Jens Nielsen (1639–1686), 47
- Huth, Gottfried (*1794)
skoleelev 1807, 24
- Huth, Wilhelm (1717–1806)
general, 10, 11, 63
- Hygindt, Frederik (*1821)
skoleelev 1833, 52
- Hygindt, Jørgen (*1822)
skoleelev 1833, 52
- Ipsen, Mathias (1776–1802)
artilleriofficer, 22
- Irgens, Joachim (1611–1675)
godsejer, 11, 13
- Jensen, Rasmus (*1800)
skoleelev 1807, 24
- Johannes (*1801)
underkonstabel, skoleelev 1815, 27
- Johansen, Caroline (*1804)
skoleelev 1815, 27
- Jolander, Caroline (*1819)
skoleelev 1833, 52
- Jørgensen, Anders (*1744)
bonde i Rutsker, 67
- Jørgensen, Berent (*1821)
skoleelev 1833, 52
- Jørgensen, Harald (*1907)
landsarkivar, dr. phil., 1
- Jørgensen, Birgithe Sophie f. Kirch (*1805)
g.m. lærer Henrik Christian J., 65
- Jørgensen, Christena Malline (*1835), 66
- Jørgensen, Henrik Christian (1804–1876)
fyrværker, førstelærer, 15, 28, 38, 39,
47, 48, 53, 61, 65
- Jørgensen, Henrik Theodor (*1837), 66
- Jørgensen, Otto Wilhelm (*1834), 66
- Jørgensen, Petrine Jacobine (*1839), 66
- Jørgensen, Jens (*1821)
skoleelev 1833, 52
- Kiel, Frederik (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Klarup, Christen Jensen (1690–1759)
legatstifter, 14, 49, 63
- Kobjuska, Anna Maria f. Zieler, 65
- Kobjuska, Carl Friedrich
"Zimmergesell", 65
- Kolstadt, Anne Margrethe f. Hansen
g.m. fyrværker Even Olsen K., 68
- Kolstadt, Cathrine Henriette (*1793)
skoleelev 1807, 24, 25, 68
- Kolstadt, Even Olsen (*1758)
fyrværker, 68
- Kolstadt, Marie Sophie (*1802)
skoleelev 1815, 27, 68
- Kolstadt, Ole Evensen (*1798), 68
- Kruse, P.J.
amtsprovst, 43
- Kyhn, Abraham (*1800)
skoleelev 1807, 24
- Kyhn, Frederik (*1796)
skoleelev 1807, 24
- Lafiber, Ludvig (*1796)
skoleelev 1807, 24
- Landsmann
garnisonsskoleholder i Rendsborg, 21
- Lange
sergent ved 1. Regiment, 32
- Lange, Jens
postforvalter, 63
- Langebek, Jacob (1710–1775)
geheimeråd, 63
- Larsen, Anders (*1807)
skoleelev 1819, 29
- Larsen, Jens (*1809), skoleelev 1819, 28

- Larsen, Marie (*1819)
skoleelev 1833, 52
- Lind, Cathrine
håndarbejds lærerinde, g.m. sergent, lærer
Peter Julius L., 15, 32, 36, 38-40, 64,
65, 66
- Lind, Peter Julius
sergent, førstelærer, 15, 26, 28, 32,
36-38, 64, 65
- Linde, Marianne (*1808)
skoleelev 1821, 38
- Lindqvist, Carl (*1808)
skoleelev 1815-1819, 27, 29, 38
- Lindqvist, Caroline (*1803)
skoleelev 1815-1819, 27, 29
- Lindqvist, Henriette (*1813)
skoleelev 1819, 29, 34, 39, 40
- Lund, Sophie (*1822)
skoleelev 1833, 52
- Lundgreen, Arnon (*1795)
skoleelev 1807, 24
- Lütken, Otto Diderik (1793-1866)
amtsprovst, 43
- Lützwow, Adam Tobias (1775-1844)
artilleriofficer, 15, 50, 51, 53, 56-61
- Mathiasen, Mathias (*1799)
skoleelev 1807, 24
- Meyer, Bolette (*1806)
skoleelev 1820, 29
- Meyer, Pauline (*1809)
skoleelev 1821, 42
- Mechlenburg, Ezechias Gustav (1742-1804)
artilleriofficer, 5, 10, 14-16, 18,
20-22, 61
- Moh, Caroline (*1812)
skoleelev 1819, 29, 34, 39
- Moltke, Werner Jasper Andreas (1755-1835)
overpræsident, 37
- Moth, Christian, 63
- Myhre, Amalie (*1810)
skoleelev 1819, 29
- Myhre, Christian (*1806)
skoleelev 1815-1819, 27, 29
- Myhre, Merete (*1807)
skoleelev 1815-1819, 27, 29
- Mølboe, Rasmus Jensen (*1801)
skoleelev 1815, 27, 28
- Møller, Betty (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Møller, Carl (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Mønster, Peter Hans (1773-1830)
biskop, 33, 43
- Nachtegall, Franz (1777-1847)
gymnastikpædagog, 46, 67
- Neumann, Emilie (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Neumann, Frederik Adolph Emilius (*8/3 1797)
skoleelev 1807, underofficer, 24
- Neumann, Laurits Jacob Wilhelm (*26/12 1798)
skoleelev 1807, underofficer, 24
- Neumann, Johan Christian (1801-1857)
underofficer, 28
- Nicolaysen, Wilhelm (*1822)
skoleelev 1833, 52
- Nielsen
sergent, gymnastiklærer, 38, 39, 53
- Nielsen, Cathrine (*1797)
skoleelev 1807, 24
- Nielsen, Haagen (*1819)
skoleelev 1833, 52
- Nielsen, Johanne (*1808)
skoleelev 1815, 27
- Nielsen, Johannes (*1810)
skoleelev 1819, 29
- Nielsen, Kirstine (*1812)
skoleelev 1819, 29, 34, 30, 40
- Nielsen, Niels (*1794)
skoleelev 1807, 24
- Nielsen, Niels (*1807)
skoleelev 1815, 27
- Nielsen, Wilhelm (*1803)
skoleelev 1815, 27, 28
- Nix
underofficer i Kongens Regiment, 32
- Ohme, Johan Andreas Cornelius d' (1746-1818)
artilleriofficer, 14, 15, 23
- Olander, Johanne (*1823)
skoleelev 1833, 52
- Olsen, Jens Peter (1808-1884)
skoleelev 1815-1821, underofficer, kort-
forvalter ved Generalstaben, 27, 28, 29
- Olsen, Kaae (*1801)
skoleelev 1815, 27
- Olsen, Kirstine (*1802)
skoleelev 1815, 27
- Olsen, Theodor (*1810)
skoleelev 1820, 34
- Olsen, William (*1812)
skoleelev 1820, 34
- Oppenhagen, Justine (*1821)
skoleelev 1833, 52
- Parelius, Jacob von der Lippe
præst i Trondhjem, 10

- Pedersen, Johanne (*1806)
skoleelev 1815-1819, 27, 29
- Pedersen, Kirstine (*1812)
skoleelev 1819, 29, 34
- Pedersen, Margrethe (*1807)
skoleelev 1815-1819, 27, 29
- Pedersen, Marie (*1810)
skoleelev 1819, 29, 34, 38, 39
- Pedersen, Marie
skoleelev 1832, 51
- Petersen, Hans Friis
ingeniør ved B&W's Museum, 2
- Petersen, Johan (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Petersen, Magnus (*1819)
skoleelev 1833, 52
- Præstrud, Carl Emanuel (*23/4 1803)
skoleelev 1815, underofficer, vejkonduktør
27, 28
- Præstrud, Sophie (*2/10 1798)
skoleelev 1807, 24
- Ranum, Charlotte (*25/3 1794)
skoleelev 1807, 24
- Rasmussen, Christian (*1821)
skoleelev 1833, 52
- Rolsted, Jørgen
godsforvalter, Corselitze, 2
- Rosenkranz, Niels (1757-1824)
udenrigsminister, 30
- Rummelhoff, Svend
artilleriofficer, Fredrikstad, 10, 20
- Rydberg, Carl (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Ryhring
artilleriofficer, 10
- Rønne, Detlev Trappaud (1846-1925)
skoleinspektør, 1, 3, 13
- Sabroe, Lauritz (1895- \dagger)
oberstløjtnant, 1
- Saint-Aubain, Anna Bolette f. Buntzen
(1779-1853) g.m. oberst F.J.C.S.,
15, 30, 32, 38, 45, 46, 49, 55
- Saint-Aubain, Frederik Julius Christian
(1755-1819), artilleriofficer
14, 15, 26, 29, 30, 32, 55, 61, 63
- Sandholt, Poulin Ludvig (1801-1877)
artilleriofficer, 64
- Sankt-Germain, Claude Louis (1707-1778)
fransk general, 11
- Schade
lærer ved Garnisonsskolen i Rendsborg,
32
- Schilling, Jacob Frederik
artilleriofficer, 10, 21
- Schmidt, Niels (*1802)
skoleelev 1815, 27
- Schoug, Amalie Lovise Theresia (1830-1913)
håndarbejds lærerinde, 13
- Schoug, Hans Peter (*1803)
skoleelev 1815, underofficer, 27, 28
- Schrøder, Ludvig (*1812)
skoleelev 1819, 29
- Schubothé, Johan Jürgen Heinrich (1761-1828)
hofboghandler i København, 48
- Schulenburg, Georg Ludvig v.d. (1756-1828)
chef for den kgl. Livgarde, 35
- Schultz, Margrethe Marie Thomine (1755-1831)
håndarbejds lærerinde (=Jomfru Schultz),
15, 26, 32, 42, 45, 46, 64, 66
- Schøning, Ane Cathrine f. Borgen
g.m. Peter Henrik S., 61
- Schøning, Carl Frederik (1816-1877)
infanteriofficer, 61
- Schøning, Peter Henrik (1786-1866)
artilleriofficer, 15, 48, 49, 50, 51, 61,
64
- Simundsen, Svend (*1792)
underkonstabel, skoleelev 1815, 27
- Skibsted, Thomas Nikolaj (1865-1937)
skoleinspektør (forstander), 3
- Skrubbeltrang, Fridlev (*1900)
universitetslektor, dr. phil., 1
- Smidt, Florentine
håndarbejds lærerinde ved Garnisonsskolen
i København, 31, 32, 54
- Smith, Else
g.m. korporal Halvor S., 24
- Smith, Else Margrethe (*1807), 24
- Smith, Halvor
korporal ved den kgl. Livgarde til hest
24
- Smith, Johan (*1796)
skoleelev 1807, 24
- Smith, Johan Ludvig
fyrværker, lærer ved Elevskolen, 26
- Smith, Niels Frederik (*1802)
skoleelev 1815, 27, 28
- Soelberg, Georg Emil Frederik (1776-1839)
tøjhusløjtnant, 25
- Sonne, Jeppe (1771-1833)
kobberstikker, 34
- Stage, Carl Frederik (1863-1938)
cand. theol., kommunelærer, 12
- Steen, Christian (1786-1861)
boghandler i København, 48
- Steenberg, Christian
sergent, hjælpelærer, 28, 32, 36, 38, 65

- Steinhäuser, Carl (*1812)
skoleelev 1820, 34
- Steinhäuser, Johanne (*1809)
skoleelev 1820, 34, 38, 39
- Streibig, Hendriette (*1819)
skoleelev 1833, 52
- Stürup, Lauritz Frederik (1824-1896)
cand. theol., skoleinspektør, 13
- Suckow, Johan Christoph (1757-1835)
artilleriofficer, 10, 21
- Sundt, Christian Ulrik (1766-1849)
generalmajor ved infanteriet, 52, 53
- Svane, Bodil f. Nielsdatter
g.m. trompeter Peter Andersen S., 69
- Svane, Caroline (*1810)
skoleelev 1819, 29, 34, 38, 39, 69
- Svane, Inger Kirstine (*16/3 1812)
skoleelev 1819, 29, 34, 39, 40, 69
- Svane, Johannes (*1806)
skoleelev 1815-1819, 27, 29, 69
- Svane, Marie (*1813)
skoleelev 1823-1827, 69
- Svane, Peter Andersen
trompeter, 69
- Svane, Sophie (*1808)
skoleelev 1819, 29, 34, 69
- Svane, Wilhelmine (*1815)
skoleelev 1824-1828, 69
- Svendsen
skomagemester i København, 47
- Tapdrup, Ane (*1821)
skoleelev 1833, 52
- Thorsen, Ammon (1763-1806)
overkonstabel, 25
- Thorsen, Anne Wilhelmine Kristine (*1795)
skoleelev 1807, 24, 25
- Thorsen, Frederikke Margrethe (1798-1807)
† som skoleelev 1807, 25
- Thorsen, Lovise Dorthea (*1799)
skoleelev 1807, 24, 25
- Treschow, Herman (1739-1797)
præst, professor, 19
- Troldahl, Jørgen (1891-)
skoleinspektør, 1
- Unger, Carl (*1800)
murersvend, 67
- Ursin, Georg Frederik (1797-1849)
astronom på Rundetårn, 40
- Utke, Sophie (*1820)
skoleelev 1833, 52
- Vahl, Johan (1799-1875)
artilleriofficer, 49, 50, 64
- Warburg & Harm
trikotagehandel i København, 48
- Wecker, Johan Frederik (1744-1804)
artilleriofficer, 14, 16, 18, 20-22, 61, 63
- Wedelfeldt, Frederik Adolph (1784-1874)
artilleriofficer, 39, 46, 47, 64
- Wegener, Julius Heinrich (1806-1865)
kancellisekretær 1840, senere amtmand
over Bornholm og Christiansø, 61
- Wendel, Jacob Fussing (1758-1814)
artilleriofficer, 14, 63
- Wiedewelt, Johannes (1731-1802)
billedhugger, 4
- Wilhelm, Anthon (*1798)
skoleelev 1807, 24
- Wilhelm, Carl Hans Christian Wilhelm
(*16/3 1803), skoleelev 1807, underoffi-
cer, senere løjtnant, senest privat lærer
24, 27, 28
- Wille, Hans Jørgen (1787-1854)
lærer ved Garnisonsskolen i København,
konstruktør af regneapparatet til den
indbyrdes undervisning, 44
- Winther, Knud (1759-1829)
regimentskvartermester på kasernen i
Strandgade, 22
- Wold, Jon
skoleholder på Akershus Fæstning i
Kristiania (Oslo), 10
- Oehlschläger, Adam (1799-1850)
digter, 43

KILDEMATERIALE

Utrykt materiale

Rigsarkivet:

Generalitets Commissariats Collegiet, diverse sager: Det classenske Legat til uddannelse af artilleristernes børn.

Kassererkontoret 1843-1847, bogføring af Landetatens indtægts- og udgiftsvæsen.

Folketællingslister 1787, 1801, 1840, 1845, 1850, 1860 og 1895.

Rigsarkivets 3. afdeling (Hærens arkiv):

Artillerikorpssets arkiv:

(M) Legater: Det classenske Legat 1822-1862.

Breve til direktionen for det classenske Fideikommis 1832-1856.

(F) Skoler og uddannelse: Den classenske Legatskole 1822-1824 m.fl. år.

General E.G.Mechlenburgs arkiv 1780-1804, varia 1791-1799 bl.a. legater (indeholdt bl.a. reglement af 13/2 1794 for Artilleri-Kaserne-Skolen i København og en sammenligning 1796 mellem Helliggeist Kirke Skole og Kasernes skolen på Christianshavn).

Generalmajor K.G.H.Bauditz's arkiv 1780-1849: Likvidation ved aflevering af den classenske Legatskole, det klarupske Legat og Underofficerernes Vagtkasse, 1832.

Gennemgang af underofficerernes militære data i bøger indtil 1825 og kartetekskort.

Landsarkivet for Sjælland m.v.:

Det classenske Fideikommis's arkiv 1820-1918 vedrørende den classenske Legatskole.

Kirkebøger vedrørende Garnisons sogn og registre til samme m.fl. kirkebøger.

Litteratur

C. Nyrop: Johan Frederik Classen, skaber af Frederiksværk og stifter af det classenske Fideikommis (1887).

Frederiksværk Turistforening: General Classens Frederiksværk før og nu (1979).

Erik Horskjær: De danske Kirker, Nordsjælland, bind 3, Vinderød kirke (1970).

148 danske Bykirker, Christians kirke, Gyldendal (1974).

Harald Jørgensen og Fridlev Skrubbeltrang: Det classenske Fideikommis gennem 150 år, udgivet af det classenske Fideikommis (1942).

P. Rosenstand Geiske: Reskripter, Resolutioner og Collegiebreve den danske Krigsmagt til lands angaaende, Fjerde dels andet bind 1792-1800, sider 611-621 (1805).

Flere lignende er gennemgået på Garnisonsbibliotekets læsesal.

Wilhelm von Rosen: Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse I, 1/2 (1983).

Vagn Aage Petersen: Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse III, Forsvarets arkiver 1. bind, Hæren 1660-1980 (1984).

Dansk Artilleri-Tidsskrift 4. hefte, august 1961, artikel af oberstløjtnant Lauritz Sabroe: Strandgadens kaserne eller Artillerikasernen på Christianshavn 1791-1923 s. 107-128. På siderne 114-115 og 117-122 er den classenske Legatskole omtalt.

(fortsættes)

P.H.Mønster og J.Abrahamson: Om den indbyrdes undervisning I-III (1821-1828), kapitel 4, sider 301-304, 308-312, 327, 331, 332-333 og § 47 "Tegning eller den saakaldte Linietegning", side 632.

D.C.A.Jacobs: 1. Feltartilleriregiment 1764-1842-1917.

P.Andersen: Bidrag til Søartilleriets Historie, 1909.

Elevskolen 1816-1912, Foreningen Elevskolens Minde (1916).

Elevskolen 1816-1912 (1954).

Vilh. Richter: Den danske Landmilitæretat, 1801-1894, 1/2, kaligraferet manus 1896/97 på Rigsarkivets læsesal, maskinskrevet og udgivet 1977.

Dansk Biografisk Leksikon, 2. udgave, 1-27 (1933-1944).

Weilbachs Kunstner Leksikon I/III (1947-1952).

Folket i Oslo af Gudrun Johnson (1950).

Poul Carit Andersen: "Smaa Træk af den classenske Legatskoles Historie", den classenske Legatskoleforening (1933).

Marcus Rubin: Frederik VI's Tid 1/2 (1892-1895).

Krak: Danmarks ældste forretninger (1910).

Kraks Tidstavler (1911).

Krak: Minderige Huse 1770-1870 (1922).

Bent Zinglensen: Københavnske Gadenavnes Historie (1979).

* * *

Illustrationer:

Titelbladet: Classen er udtaget fra et gruppebillede på side 259 i den forannævnte bog af Nyrop, idet minister Henrik Stampe (1713-1789) og løjtnant ved Livgarden til hest, Greve Frederik Blücher (1760-1806), er fjernet. Sidstnævnte blev i 1802 chef for det samme regiment.

Side 12: Husene er tegnet af forfatteren, grundridset er udført efter Ingeniørkorpsets tegning i Sabroes artikel.

Side 13: Sidehjørnehuset er udført af forfatteren efter et fotografi (1981) af samme. Indgangen fra Strandgade i udsnit er efter Ingeniørkorpsets tegning, som vist i Sabroes artikel.

Side 41: Efter Hetsch og Ursins tegninger i "Begyndelsesgrunde af den geometriske Tegnelse" fra 1828.

* * *

En meget stor del af de utrykte kilder har jeg i fotokopi;
En del af den trykte litteratur står i mit bibliotek, andre dele har jeg i fotokopi;
Det indebar, at jeg hele tiden har kunnet slå tingene op, når jeg var i tvivl om et eller andet spørgsmål.